

សាខាសាហ៍

កម្ពុជា ទីផ្សារ និង ពិភពលោក

“រៀបចំដែវប្បៃ៖ ពាយឱកតំបូរិ អាជីវិនកម ប្រើប្រាស់ពាយឱកពេជ្ជកំណែវិលេខិត្ត”

“It's time for wetland restoration”

ပုဂ္ဂန္တူး

❖ မိုးယွန်းကြီးအင်းတော့ရှင်းတို့ရွှေ့နှင့်သေးမှာတော့
(ပါတ်ပုံ-ဦးမောင်မောင်စိုး)

သိုင်္ဂီး

❖ ရေဝပ်ဒေသထိန်းသိမ်းဖို့ ပိုင်းဝန်းကြီးပမ်းဆောင်ရွက်စိုး

သတ်ပူးကျော်

❖ သစ်တော့သတင်းများ၊ တရာ့မာမင်းသစ်နှင့် သစ်တော့
ထွက်ပစ္စည်းများဖော်ရန်ခြင်းသာတင်းများ

သင်တော်မြတ်ကျော်

❖ သစ်တော့ဥပဒေအကျိုးသက်ရောက်မှုနှင့် ဒေသခံ
ပြည်သူအစွဲဖွံ့ဖို့ သစ်တော့လုပ်ငန်း - ဦးမိန့်သက်

❖ ခိုင်းသစ်ထော်အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုယ်မှု စီမံကိန်းရောဆွဲခြင်း-
စောင်းဆွဲနှင့် စုံ

❖ မာလာလူးကားစိုက်ခင်းတွေ စိုက်ကြီးမလား
- အောက်းဆုံးအောင်အောင်

❖ မြန်မြည်စိမ်းလန်းရုံးပြည့်စီး သစ်တော့များကိုသိန်းသိမ်းဖိုး
- မြန်မြည်သံတော်မြို့နယ်

သဘာဝပ်စိန်းကျင်သိန်းရော်ကျော်

❖ ရေဝပ်ဒေသများတည်တို့ အချိန်ကစ် ပြန်လည်
တည်ထောင်ထိန်းသိမ်းရှိ
- သဘာဝတိန်းသားရှိနှင့် ထိန်းသိမ်းရော်

❖ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေ
- စိန်းနှင့် (ဝန်ကျင်/သားရှိ)

အော်သာက်ပုဂ္ဂန္တူးကျော်

❖ ထွေရာလေးပါး - မှုံးဆွဲ

❖ နှုံသာနဲ့ ရွှေ့ကြီးနှင့် တိန်းသာက်ပင်တို့၏ ပြင်ပ ရှင်း
သွင်းနှင့် အပ်င်ခွားဖော်လွှာတော်များ
- အော်အြိမ်းချမ်း (သာတေသနလုပ်ငန်း)

မှုံးဆွဲ

❖ နောင်း(၂) (အနုံဆက်ဝါယာရည်) - တင်နီး

❖ မာလာ - ကျင်ကြော်

မျက်နှား

ဘဝစ်ကျော်

၁၆-၁၉

❖ အမှတ်တရ (၆) - ကိုယ်ဖြေားဗျား (မြောင်)

၂၄-၂၅

❖ အကြည်တို့ရဲ့ နောက်ကွယ် - တင်နီး

၂၄-၂၅

ကျော်/ကျော်ကျော်

၁၃

❖ ကျွန်းညီရိုင် (ကျော်) - မင်္ဂလာနှင့်(အောင်လုံး)

၂၁

❖ ကာတွန်း - အော်ကျော်

၂၁

အားပြုကျော်

၃၇-၃၈

❖ An Old Forester Looks Back. Ten-Forest
Research Institute in Myanmar

- U Sein Thet

နှောက်ကျော်

၄၈-၄၉

❖ ပေါင်လိုးနှီးယားပင်(ကောရိပင်) - ဦးယုတ်ယင်း

နောက်ကျော်ဦး

တတည်းမျှုပ်နှင့် ထုတ်ဝေသူ

ဦးလျှို့
ဇူးကြားရေးမှုံး၊ တိုးရုံး၊ ဥက္ကလားရေးရွှာ့နှင့်
ရုံးအမှတ်(၃၉)၊ သစ်တော့ဥုံးစီးရွှာ့နှင့်
သယ်ယူတန်းသာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရော်နှင့်ကြော်
နှုံးပြည်တော်
ထုတ်ဝေခွင့်အမှတ် - (၆၆-၀၀၄၀၀)

တတည်း

ဦးမောင်မောင်အောင် - ၃ -

လက်ထောက်ဆွဲနှင့်ကြားရေးမှုံး

တတည်းအဖွဲ့ဝင်များ

ဦးအောင်ကျော်ဦး၊ လက်ထောက်ဆွဲနှင့်ကြားရေးမှုံး
ဒေါ်မောင်မြင်း ဦးစီးအရာရှိ (English Editor)

ပုန်ပုံး

ဦးရှုံးရွှေ့(၆၆-၀၀၁၅၅)
ဒေါ်မြှုံးလာစီးသားစုံနှင့်နှုံး
(၂-၁၈၃)၊ ဂွဲ့တန်း၊ မြှုံးမရေး၊ စွဲ့သီရိမြို့နယ်
နှုံးပြည်တော်

အကျိုးနှင့် - စိုးရွှေ့စွဲ့
fdextension39@gmail.com

မြန်မာနိုင်ငံတော်ဝန်ကြံးပွဲအောင်ဆုံး

လူသားများနှင့်ဆက်စပ်တည်ရှိသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို နေ့မြေပြောရေးလေနှင့် စိဝျိုးစုံများဖြင့် စွဲစည်းထားရှိပါသည်။ စိဝျိုးစုံများကိုဆိုသည်မှာ ကမ္ဘာမြေပြောရှိအပင်များ၊ တိရော်နှင့်များနှင့် သေးငယ်သောအကျိုးစုံရှုရှင်များ၏ သက်ရှိလက္ခဏာပုံစံအမျိုးမျိုးနှင့် ငါးသက်ရှိတို့ ပါဝင်နေသော ဂေဟပေဒွဲစည်းမှုစနစ်များဖြစ်ပါသည်။

သစ်တော်များသည် လူသားနှင့်သက်ရှိသတ္တဝါများအတွက် အလွန်အရေးပါပြီး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်သာယာလှုပေးအတွက် စွဲးဆောင်ပေးလျက်ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဂေဟစနစ်များစုံလင်စွာ တည်ရှိပြီး ငါးတို့ထဲတွင် တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်သည့် ရေဝါဒေဟစနစ်သည် ငါးမျိုးစိတ်များ အထူးနေထိုင်ကျက်စားလျက်ရှိသော နေရာတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ရေဝါဒေသတွင် အင်းတော်ကြီးတော်ရှိနှင့် ဘေးမြဲတော်၊ ကိုးဆယ့်ပြောက်အင်း(ခြေအင်း)၊ အင်းလေးကန်တော်ရှိင်းတိရော်နှင့်ဘေးမြဲတော်၊ ပုလိုင်အင်း၊ မြှင့်သားအင်း၊ ကြော်နှင့်အင်း၊ မိုးယွှန်းကြီးအင်းတော်ရှိင်းတိရော်နှင့်ဘေးမြဲတော်များသည် လူသားများပြီး ထူးခြားသောရေဝါဒေများဖြစ်ပါသည်။

ရေဝါဒေသများတွင် အင်းတော်ကြီးရေကန်သည် အရှေ့တောင်အာရုံး၊ အားကြီးအံ့ဌာနများတွင်အားပါအဝင်ပြုပြီး ရုပ်ဆောင် အေသာဖြစ်လည်းကောင်း၊ လူသားနှင့်စိုင်အဝင်နှင့်မှတ်မြေအဖြစ်လည်းကောင်း ကုန်းတွင်းရေချို့ရေဝါဒေသကိုကာကွယ်ရန် သတ်မှတ်ထားရှိပါသည်။ အင်းလေးကန်မှာ လွှာနှင့်သောနှစ်သန်းပေါင်း (၆၅) သန်းမှ (၁၆) သန်းအတွက် ကျောက်ပြုရေရာန် (Tectonic Lake)မှ ကျောက်ပျော်ရေကန်(Solution Lake)အဖြစ်သို့ ပြေားလဲခဲ့သော သဘာဝရေချို့ကန်ကြီးဖြစ်ပါသည်။ အာဆီယံအမွှေအနှစ်ဥယျာဉ်အဖြစ်လည်းကောင်း၊ လူသားနှင့်စိုင်အဝင်နှင့်မှတ်မြေအဖြစ်လည်းကောင်း သတ်မှတ်ခံထားရပါသည်။

မိုးယွှန်းကြီးအင်းသည် စစ်တောင်းနှင့်ပူးမြစ်တို့ကို ဆက်သွယ်ထားသည့်တူးမြောင်းသို့ ရေဖြည့်ဆည်းပေးရန် ၁၉၀၄ ခုနှစ်တွင် တည်ဆောက်ခဲ့သည်၍ ရေလျှောက်တမ်းပြုပြီးဖြစ်ပါသည်၍ ၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် မိုးယွှန်းကြီးအင်းတော်ရှိင်းတိရော်နှင့်ဘေးမြဲတော်အဖြစ်သတ်မှတ်ခဲ့ပါသည်။

ရေဝါဒေသများရှိခြင်းကြောင့် အနီးပတ်ဝန်းကျင်တွင် နေထိုင်သောအေးပြည့်သွားအတွက် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများကောင်းမွဲလာခြင်း၊ စိုက်ပျိုးဖလားအေးမြောင်းခြင်းပိုမိုဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း၊ ခေါ်းသွားလုပ်ငန်းများဖွံ့ဖြိုးလာပြီး ရီးရာယဉ်ကျော်မှုနှင့်လေလွှာတုံးမှုးများအား ပိုမိုပြုသခွင့်ရရှိခြင်း၊ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများပိုလာကာ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာခြင်း၊ ရာသီဥတုညီဥုတ်မှုဗောဓိး၊ ကောင်းမွန်သောသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဖြစ်လာခြင်း စသည်အကျိုးကျေားများရရှိပေါ်ပါသည်။

ရေဝါဒေသများသည် မြေအသုံးချမှုများ ပြောင်းလဲလာခြင်း၊ ရေဝါဒေရဲ့အေသာများ ပုက်စီးလာခြင်း၊ လူဦးရေထုတော်များပြေားလာပြီးမြှုပ်နည်းချွေထွက်ခြင်း၊ စသည်တို့ကြောင့် တဖြည့်းဖြည်းလျော့နည်းပုက်စီးလာရပါသည်။ အကျိုးသက်များအနေဖြင့် ရေဝါဒေသောရော်များ ပျက်စီးလာခြင်းကြောင့် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများလျော့နည်းလာကာ သစ်တော်များကို ပိုမိုခုံတွင်လာခြင်း၊ ငါးသက်များကိုဖမ်းခေါ်ပေးရောင်းချုပ်လာ

ခြင်း၊ ဥနှင့်အသိက်အတွင်းမှ အကောင်ပါက်များကိုဖမ်းလာခြင်း စသည့် တရားမဝင်လုပ်ငန်းများကို လုပ်ကိုင်လာခဲ့ပါသည်။

ထိုသို့ရေဝါဒေသနှင့် ယင်းအေသာရှိ သယ်ယူထားကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန် အတွက် နိုင်ငံတကာအဲ့အစည်းများနှင့် သက်ရှိရှားရှုနိုင်ရောများ၊ ပြည်တွင်းအဲ့အစည်းများ ပညာရှင်များနှင့်အေသာခံပြည်သူများ ပူးပေါင်းကာ ဂိုင်းဝန်းထိန်းသိမ်းကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ထိုကြောင့် ရေဝါဒေသကောစနစ်နှင့် ယင်းအပေါ်မို့နိုင်ရနေသော သက်ရှိသတ္တဝါများ ရေရှည်တည်တုံ့နိုင်ရေးအတွက် ပူးပေါင်းပါဝင်ထိန်းသိမ်းကြရန် တိုက်တွေ့နှင့်ရေးရှိပါသည်။

သစ်တော်များ (၆)ချက်

(၁) ကာကွယ်မြှင့်:

ရေး ငြုပ် တော်ရှိင်းတိရော်နှင့် စိဝျိုးစုံနှင့် သဘာဝ ဝန်းကျင်ကို ကာကွယ်ရပည်။

(၂) ထာဝါတော်တုံ့နေခြင်း:

လုပ်ရှုပြည့်သူလုပ်နှင့် ရောင်လာရောက်သားများပါ သစ်တော်များရှုနိုင်သည် တိုက်တိုက်နှင့်သွယ်လိုက်သော အားကျော်ရှိ ပြုသော်ပြု၏ ခဲ့ခြင်းကြောင်း သော သယ်ယူတော်အရေးအားပြည်များကို ထာဝါတုံ့နေနောက် စုံပါသည်။

(၃) အပြုံးစောင်းပေါ်ရောင်းချက်များ: ပြည်သူမှုပုံစံး ပေါ်ရောင်းချက်များ၊ နောင်းချောင်းအေးမြေား၊ အားကျော်ရှိ ပြုသော်ပြု၏ ခဲ့ခြင်းကြောင်း အပြုံးစောင်းပေါ်ရောင်းချက်များကို ပြည်သူမှုပါသည်။

(၄) စုံမောင်ရုပ်ပိုးတက်ပြုမှုးများ:

သစ်တော်များတော်ရောင်းချက်များ ရို့ရိုးသည် စုံမောင်းအေး အကျိုးအတွက် အားကျော်ရှိ ပြုသော်ပြု၏ ခဲ့ခြင်းကြောင်း အပြုံးစောင်းပေါ်ရောင်းချက်များကို ပြည်သူမှုပါသည်။

(၅) ပြည်သူတို့က ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်လာခြင်း:

သစ်တော်များပြုရတို့ သိမ်းရေးနှင့် သစ်တော်သယ်ယူတော်များအေးမြော်ရေးနှင့်ရောင်းချက်များအေးမြော်ရေးနှင့် ပြည်သူတို့က ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်လာခြင်း။

(၆) ပြည်သူအတွင်း နိုင်ငံတော်များ:

နိုင်ငံတော်များ လုပ်စီးပိုးရေးပြုပိုးတို့တက်မှုးများ၊ ဖော်ဆောင်ရွက်လာခြင်း၊ ပြည်သူတို့အတွက် အားကျော်ရှိ ပြုသော်ပြု၏ ခဲ့ခြင်းကြောင်း နိုင်ငံတော်များကို ပြည်သူမှုပါသည်။

သတင်းကဏ္ဍ

ကိုရှိယားသမ္မတနိုင် Climate Change Center (CCC) ၏အစီအစဉ်ဖြင့် တော်အရာနှင့် အရှေ့တောင်အာရု ဖွံ့ဖြိုးဆောင်ရွက်မှုး (မြန်မာနိုင်) ၉၂၅ ရွှေ့အားမြင်းဖို့ဖြင့်ဝေရေးပါးကို
ဟောင်းကြည့်အကဲဖြတ်ခြင်းအလုပ်ရုံးနွေးဖွံ့ဖြိုးအမ်းအမား ကျင်ပြင်း

သယ်ဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန၊ အပူပိုင်းဒေသစိမ်းလန်းစီပြည်ရေးဦးစီးဌာနနှင့် ကိုရှိယားသမ္မတနိုင် Climate Change Center (CCC) တို့ ပူးပေါင်း၍ ကိုရှိယားသမ္မတနိုင် Climate Change Center (CCC) ၏အစီအစဉ်ဖြင့် တော်အာရာနှင့် အရှေ့တောင်အာရုဖွံ့ဖြိုးဆောင်ရွက်မှုး (မြန်မာနိုင်) ရွှေ့အားမြင်းဖို့ဖြင့်ဝေရေးပါးကို ဟောင်းကြည့်အကဲဖြတ်ခြင်းအလုပ်ရုံးနွေးဖွံ့ဖြိုးအမ်းအမားကျင်ပြင်း (၁၀-၁-၂၀၂၃) ရက်နေ့နံနက်ပိုင်းတွင် နေပြည်တော်ရှိ သင်္ကာဟိုတယ်၍ ကျင်ပြုလုပ်သည်။

ရှေးဦးစွာ သယ်ဇာတနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးဌာနမောင်ရိုက မြန်မာနိုင် ရုရှိပေါင်းလှုံးရော် ၇၀ ရာရိုင်နှုန်းကျော်သည် ကျေးလက်ဒေသနေပြည်သူများဖြစ်ပြီး ထင်။ မီးသွေးကို အစိုကလောင်စာအဖြစ် သုံးစွဲလျက် ရှိရာ ကျေးလက်နှင့်ဖြေပြည်သူများ၏ နှစ်စဉ်ထုံးလိုအပ် ချက်မှာ ကုပ်တန် ၁၇ သန်(စုစုပေါင်းစွမ်းအင်ပမာဏ၏၇၆ ရာရိုင်နှုန်း) ၁၇၄ ရို့ကြောင်း ထင်းလောင်စာလိုအပ်ချက် မြင့်မားလာခြင်းသည် သစ်တောသယ်အတောရေရှည်တည် တုံးစေရေး၊ သဘာဝတောကျွန်များထိန်းသိမ်းရေးနှင့် သက္ကာရဖြစ်ထွန်းမှုတိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် အစိုကတွေ့ကြံ့ရသည့် စန်ဒေါ်မှုတစ်ရပ်ဖြစ်ကြောင်း။

အပူပိုင်းဒေသစိမ်းလန်းစီပြည်ရေးဦးစီးဌာန အနေဖြင့် ထင်းလောင်စာသုံးစွဲမှုလျှော့ချိန်ရေးအတွက် ၁၉၉၈ ခုနှစ်မှ ယနေ့ချိန်အထိ စွမ်းအားမြင်းဖို့ရှုံး၊ ၁၀၀ ကျိုး အား ပြည်သူများထံ အခဲ့ ဖြန့်ဝေပေးဆိုင်ခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း ရွှေ့အားမြင်းဖို့ဖြန့်ဝေခြင်းအား ပိုမို၍ အရှင်အဟန်ဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်း

များနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြောင်း ကိုရှိယားသမ္မတနိုင် Climate Change Center (CCC) နှင့် ပူးပေါင်း၍ စီမံခိန်းကာလ J နှစ်အတွင်း စွမ်းအားမြင်းပို့စီးပို့ ၂၁၈,၉၅၅ လုံး ဖြန့်ဝေနိုင်ခဲ့ပြီး ကာမွန်ထုတ်လွတ်မှုတန် ၃၅၀၀၀ ကျိုး လျှော့ချိန်ခဲ့ကြောင်း၊ စီမံခိန်းကာလအတွင်း ဟောင်းကြည့်အကဲဖြတ်ရလဒ်များအပေါ် အခြေခံ၍ ပိုမိုကောင်းမွန်သောရလဒ်များ ရရှိအောင် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သွားကြရန်လိုကြောင်း မှာကြားသည်။

ထိုနောက် တာဝန်ရှိသူများက စီမံခိန်းဆောင်ရွက်မှုအခြေအနေ ရှင်းလင်းတ်ပြခြင်းနှင့် စွမ်းအားမြင်းဖို့သုံးစွဲမှုနှင့်ပတ်သက်သော သုတေသနစာတမ်းများကို ဖတ်ကြားခဲ့ပြီး တက်ရောက်လာသူများက အကြံပြေဆွေးနွေးကြသည်။

ယခုစီမံခိန်းမှာ စွမ်းအားမြင်းဖို့ဖြန့်ဝေသုံးစွဲခြင်းအားဖြင့် ထင်းလောင်စာသုံးစွဲမှုလျှော့ချိန်ခြင်းနှင့် သဘာဝတောကျွန်များထိန်းသိမ်းရေးကို အထောက်အကြုဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်အနေဖြင့် United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) နှင့် ချိတ်ဆက်၍ ပထားလိုက်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်အနေဖြင့် United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) နှင့် ချိတ်ဆက်၍ ပထားလိုက်ခဲ့ပါသည်။

အမ်းအနားသို့ ခုတိယဝန်ကြီးများ၊ အမြတ်မီးအတွင်းဝန်ကြီးများ၊ ရွှေ့ကြားရေးများ၊ ရှိရှိယားသမ္မတနိုင် Climate Change Center (CCC)မှ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ဆက်စပ်ဝန်ကြီးဌာနများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ တက်ရောက်ခဲ့ကြပါသည်။

သစ်တော်ဦးစီးဌာန၊ ခရိုင်သစ်တော့အရာရှိများစီမံခန့်ခွဲမှုစုများဆောင်ရည်မြင့်တင်ရေး သင်တန်းအမှတ်စဉ် (၈) ဖွင့်ပွဲအမေးအနားကျင်းပြုခြင်း

သစ်တော်ဦးစီးဌာန၊ ခရိုင်သစ်တော့အရာရှိများစီမံခန့်ခွဲမှုစုများဆောင်ရည်မြင့်တင်ရေး သင်တန်းအမှတ်စဉ် (၈) ဖွင့်ပွဲအမေးအနားကို (၁၁-၁-၂၀၂၃)ရက် နံနက်ပိုင်းတွင် သစ်တော့သုတေသနဌာန၊ စုဝေးခန်းမ၊ ရေဆင်း၏ကျင်းပေသည်။

ဦးစွာ သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးဌာန၊ သစ်တော့အရာရှိများ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးရှင်၊ စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် မူဝါဒ၊ ရည်မှန်းချက်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိရာ ပြန်မှု သစ်တော့စီမံအုပ်ချုပ်မှု၏ ခရိုင်အဆင့် Forest Management Unit တွင် တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်နေကြသည့် ခရိုင်သစ်တော့အရာရှိများအနေဖြင့် သစ်တော့သယံဇာတများကို အကောင်းဆုံးစီမံခန့်ခွဲနိုင်စေရန်၊ လုပ်ငန်းစွမ်းဆောင်ရည် ပြင်မားစေရန်နှင့် ဌာနလုပ်ထုံးလုပ်နည်း၊ စည်းမျဉ်းက်ပ်းများအတိုင်း လိုက်နာအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန် ရည်ရွယ်၍ သင်တန်း ဖွင့်လှစ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတော်၏ သစ်တော့ဖွံ့ဖြိုးမှုပြန်လည်ကောင်းမွန်လာစေရန်နှင့် ရာသီဥပ္ပါယ်ပြောင်းလဲမှု လျှော့ချိန်းရေးအတွက် ပြန်မှုနိုင်းသစ်တော့များ ပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်းစီမံကိန်းရှင်းတော်ရွှေ့နှင့် တော်ရှင်းတို့ရွှေ့နှင့်များအတွက် နေရင်းအသေများ ပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်းလုပ်ငန်းအစီအစဉ် စီမံကိန်းများကိုအောင်မြင်အောင် အထူးအလေးထား အထူးအလေးထား

ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သလို စွင့်ပြုရန်ပုံငွေများကိုလည်း ဘဏ္ဍာရေးစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့်အညီ စနစ်တကျ သုံးစွဲကြောင်းမှာကြားလိုကြောင်း၊ ကြိုးစိုင်း/ ကြိုးပြုင် ကာကွယ်တော့များ သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများ တိုးချွဲ စွဲစည်းရေး ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သွားရန်လိုကြောင်း၊ ပုဂ္ဂလိကစိုက်ခင်းတည်ထောင်ခြင်းလုပ်ငန်းများတွင် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၊ စာချုပ်ပါစည်းကမ်းများနှင့်အညီ လိုက်နာစေရန် ခရိုင်တာဝန်ခံများက အနီးကပ်ကြိုးကြပ်ကွပ်ကဲသွားရန်လိုကြောင်း၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလမှ ဒီဇင်ဘာလကုန်အထိ တရားပဝ်သစ် ကျွန်း ၄၇၅၉ တန်းသစ်ဟာနှင့်အခြား မြေပြီး တန်းပဝ်သစ် တားဆီးကာကွယ်ရေးအား အရိုင်အဟန်ဖြင့် ဆက်လက်ဆောင်ရွက်သွားရန်ဖြစ်ကြောင်း၊ ခရိုင်တာဝန်ခံများအနေဖြင့် ဝန်ထမ်းကောင်းတစ်ဦး၏ လိုအပ်ချက်ဖြစ်သည့် စိတ်ဓာတ်နှင့်ခံယူချက်၊ အတွေးအခေါ်နှင့်စိတ်နောက်ထိတော်ကျင့်ဝတ်သို့နှင့် ပြည့်စုစေပြီး နိုင်ငံအကျိုး၊ ဌာနအကျိုးကို စွမ်းဆောင်ရည်ပြင်မားစွာဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်သွားရှုံးဖြစ်အောင် အလေးထားကြိုးကြားလိုကြောင်းပြောကြားသည်။

အမေးအနားသို့ ဒုတိယဝန်ကြီးများ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်နှင့် တာဝန်ရှိရှိသွားရေး ခရိုင်အဆင့် သင်တန်းသား (၂၀)ဦး၊ တက်ရောက်ပြီး၊ အဆိုပါသင်တန်းအား ဇန်နဝါရီလ ၁၁ ရက်မှ ၂၄ ရက်နောက်အထိဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

+++++

သစ်တော့ သတ္တုနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ကဏ္ဍအတွက် သုတေသန အကြံပေးကော်မတီ တတိယအကြံပေးကြောက်အစည်းအဝေးကို (၉-၁-၂၀၂၃) ရက်နေ့၊ နံနက်(၀၉း၀၀)နာရီတွင် သစ်တော်ဦးစီးဌာန၊ အင်ကြံးခန်းမ၊ နေပြည်တော်တွင် ကျင်းပြုလုပ်ရာ သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ဒုတိယဝန်ကြီးဌာနးတို့တို့အား အဖွင့်အမှာစကားပြောကြားသည်။

ຊတိယဝန်ကြီးက ပြောကြားရာတွင် နိုင်ငံတော်၏
သဘာဝသယံဇာတ အရင်အမြစ်များဖြစ်သည့် သစ်တော်
သယံဇာတ၊ သတ္တုသယံဇာတ၊ ကောင်းမွန်သော သဘာဝ
ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဂေဟစနစ်နှင့်ဆောင်မှုများကို လက်ရှိနှင့်
အနာဂတ်တွင် နိုင်ငံတော်နှင့်နိုင်ငံသာများအတွက် အကျိုး
အရှင်စုံဖြစ်အောင်၊ စနစ်တကျ စီမံအုပ်ချုပ်အသုံးသူနှင့်
မည့်စနစ်များကိုဖော်ထုတ်ရာတွင် သုတေသနဖွံ့ဖြိုးတိုး
တက်ရေးသည် အရေးပါသည့်ကဏ္ဍတွင်ရောက်ရှိနေနောက်
ကြောင်း၊ သစ်တော်ဦးစီးဌာန၊ သစ်တော်သုတေသနဌာန
နှင့် FAO တို့များပေါင်းပြီး မြန်မာနိုင်ငံသစ်တော်သုတေ
သနဌာန၊ စွမ်းဆောင်ရည်မြှုပ်စာင်ခြင်းစီမံကိန်းကို ၂၀၁၅
ခုနှစ်မှ ၂၀၁၉ ခုနှစ်အထိ (၂)နှစ်ကြာ အကောင်အထည်
ဖော်ဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ စီမံကိန်းမှုပြုစုစုတ်ဝေခဲ့သည့်
(Business Plan)၏ အကြံပြုချက်အရ သုတေသနလုပ်ငန်း
များ စီမံခွန်ခြိုင်အတွက် သုတေသနအကြံပေး ကော်မတီ
တစ်ရပ်ကိုဖြေစည်းဆောင်ရွက်ခဲ့ကြောင်း၊

သုတေသနလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်နေကြရသော သုတေသနီဝန်ထမ်းများအနေနှင့် သုတေသနနှစ်တိက္ခားစိတ်သန်း၊ သုတေသနအတွေးအခေါ်အယူအဆရှိရန် လိုအပ်ပြီး သုတေသနလုပ်ငန်းများသည် ဦးတညည်ချက်အပျိုးမျိုးနှင့် ပြန်ကျေမနေဘဲ တစ်ခုနှင့်တစ်ခုအဆိုတ်အဆက်ရှိရှိပြသောတစ်ရပ်ကို ဖြေရှင်းရန်လုပ်လောက်သည့် ရလဒ်ရရှိအောင်ဆောင်ရွက်ရန် အထူးအရေးကြီးကြောင်း၊ ဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် သစ်တော့နှင့်ဓာတ်သတ္တုသယ်ယူစေရေးရေးရှုပ်တည်တုံးစေရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးရှုပ်တုံးစေရေး၊ လူမှုစီးပွားရေးရှုပ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဟိုကို သဟနာတဖြစ်အောင် ထိန်းလိုအပ်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိရာ အရည်အသွေးပြည့်မိသော လက်တွေ့အသုံးချ သုတေသနလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည့်အတွက် တက်ရောက်လာကြသော ဌာနဆိုင်ရာအကြေးအကဲများမှ ပိုင်းဝန်းဆွေးနွေးအကြောက်ပြုပေးစေလိုကြောင်း တိုက်တွန်းပြောကြားသည်။

အခမ်းအနားသို့ သယ်ကတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန၊ အမြတ်မ်းအတွင်းဝန်းလီးလူမောင်သိန်း ဝန်ကြီးဌာနအောက်ရှိလုပ်ငန်းနှင့် ဦးစီးဌာနများမှ ညွှန်ကြားရေးမျှူးချုပ်များ၊ ဦးဆောင်ညွှန်ကြားရေးမျှူးချုပ်၊ သစ်တော့နှင့်ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာတွေသို့လဲ မှ ပါမောက္ခချုပ်၊ သစ်တော့ဦးစီးဌာနမှ ဒုတိယညွှန်ကြားရေးမျှူးချုပ်၏ တာဝန်ရှိသူများ သုတေသနများ တက်ရောက်ကြပါသည်။

++++++

အမျိုးသားမြေအသုံးချမှတ်ကောင်စီအတွင်းရေးမှူးများအဖွဲ့၊ အစဉ်းအဝေးကျင်းပခြင်း

အမျိုးသားမြေအသုံးချုပ်ကောင်စီ အတွင်းရေးမှူးများအဖွဲ့အစည်းအဝေးအား (၆-၁-၂၀၂၃) ရက်နေ့ နေ့လယ်(၁၃၀၀)နာရီတွင် သစ်တော်းစီးရုံးချုပ်၊ အင်ကြင်း ခန်းမျဉ်ကျင်းပပြုလုပ်ရာ အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်၊ သယံဇာတ နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန၊ အမြတ်များ အတွင်းဝန် ဦးလှမောင်သိန်း တက်ရောက်၍ အဖွင့်အမှာစကားပြောကြားသည်။

အမြတမ်းအတွင်းဝန်မှ ပြောကြားရာတွင် ယနေ့
အစဉ်းအဝေးသည် အမျိုးသားမြေအသုံးချမှုကောင်စီ၏
လုပ်ငန်းတာဝန်များမြန်ဆန်ထိရောက်စေရန်နှင့် အထောက်
အကျပ်လုပ်ငန်းကော်မတီများ မြေအသုံးချမှုဆိုင်ရာ နည်း
ပညာအကြံပေးအဖွဲ့များအကြား ပါဝါးစပ်ညီးစွမ်းဆောင်
ရွက်ရေးအတွက် ကျင်းပြုလုပ်သည့် အမျိုးသားမြေအသုံး
ချမှုကော်မတီအတွင်းရေးမှူးများအဖွဲ့၏ စတုတ္ထအကြိုး

အစဉ်းအဝေးဖြစ်ကြာင်း အစဉ်းအဝေးတွင် အပျိုးသား
ပြေအသုံးချမှုကောင်စီ၏ တတိယအကြိမ် အစဉ်းအဝေး
ဆုံးဖြတ်ချက်ရွာ (၁၃)ချက်အ၏ အကောင်အထည်ဖော်
ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် ရွှေ့ဆက်ဆောင်ရွက်မည့် လုပ်
ငါးစီးများကို ညိုနိုင်းဆွေးနွေးကြမည်ဖြစ်ကြာင်း

National Land Law လောက်တော်ရာတွင် အာမိုး

နိုင်ငံများ၏အတွေ့အကြော်များကို ယဉ်တွဲလေ့လာနေသည့်အပြင် NCA က လက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် ပြည်ထောင်စု သဘောတူစာချုပ်အဖိတ်အပိုင်းများတွင် သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည့်အချက်များအနက် 'မြေယာနှင့် သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ကဏ္ဍ မူဝါဒသဘောတူလီချက်များ' အား ဥပဒေတွင် အကျိုးဝင်အောင် အမျိုးသားမြောပဒေ (မူကြမ်း) ပြစ်ရာတွင် အမျိုးသားမြောအသုံးချမှုမူဝါဒပါ ဖော်ပြချက်များနှင့်အညီ ထည့်သွင်းရေးဆွဲနိုင်ရေး ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် အမျိုးသားမြောအသုံးချမှုကောင်စီဥက္ကလာမှုလည်း လမ်းညွှန်ထားပါကြောင်း၊ အစည်းအဝေးသို့တက်ရောက်လာကြသည့် အဖွဲ့ဝင်များအနေဖြင့် မိမိတိန့်နှင့်သက်ဆိုင်သည့်လုပ်ငန်းကော်မတီများ၊ အဖွဲ့များအလိုက် လုပ်ငန်းအကောင်အထည်ဖော်ရောက်နေမှုအခြေအနေများနှင့် လုပ်ငန်းတိုးတက်မှုအခြေအနေများကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းဆွေးနွေးကြပါရန် တိုက်တွန်းပြောကြားသည်။

အစည်းအဝေးသို့ သက်ဆိုင်ရာနှင့်များမှ ညွှန်ကြားရေးများချုပ်များ၊ ဒုတိယ ညွှန်ကြားရေးများချုပ်များနှင့် တာဝန်ရှိသူများတက်ရောက်ကြပါသည်။

++++++

မြေအသုံးချမှုဆိုင်ရာ နည်းပညာအကြံပေးအဖွဲ့ စတုတွေအကြိမ်အစည်းအဝေးကျင်း

မြေအသုံးချမှုဆိုင်ရာ နည်းပညာအကြံပေးအဖွဲ့ စတုတွေအကြိမ်အစည်းအဝေးအား ၂၈-၁၂-၂၀၂၂ ရက် နေ့ နံနက်(၀၉:၃၀)နာရီတွင် သစ်တော်ဦးစီးရုံးချုပ်၊ အင်ကြမ်းခန်းမြို့ကျင်းပပြုလုပ်ရာ အဖွဲ့ခေါင်းဆောင် သစ်တော်ဦးစီးဌာန၊ ညွှန်ကြားရေးများချုပ် ဦးငြေားအောင် တက်ရောက်၍ အဖွင့်အမှာစကား ပြောကြားသည်။

ညွှန်ကြားရေးများချုပ်မှပြောကြားရာတွင် မြေအသုံးချမှုဆိုင်ရာ နည်းပညာအကြံပေးအဖွဲ့ တတိယအကြိမ်အစည်းအဝေးတွင် ဖော်နှင့်ဆက်စပ်သည့်ဥပဒေ အခြေအနေများ လေ့လာတစ်ပြခြေးနှင့်ပတ်သက်သည့် ဆုံးဖြတ် ချက်(၃)ချက်၊ အဖွဲ့ဝင်များပြောင်းရွှေ့သွားခြင်းကြောင့် အတားထိုး၍ ထပ်မံထည့်သွင့်ဖွဲ့စည်းနိုင်ရေး အမျိုးသားမြေအသုံးချမှုကောင်စီထုံးသို့ တစ်ပြဆောင်ရွက်ရန်နှင့် အစည်းအဝေးသို့တင်ပြခဲ့သည့် အကြပ်ချက်များကို နည်းပညာအကြံပေးအဖွဲ့သို့ တရားဝင်စာဖြင့်ပေးပို့ရန် စသည့်ဆုံးဖြတ်ချက်စုစုပေါင်း(၇)ချက်ချမှတ်ခဲ့ပါကြောင်း၊

အမျိုးသားမြေအသုံးချမှုကောင်စီဥက္ကလား နိုင်ငံတော်ဦးမြို့ပြုချုပ်ရေးကောင်စီ၊ ဒုတိယဥက္ကလား ဒုတိယ ဝန်ကြီးချုပ်က နိုင်ငံတော်ဦးမြို့ပြုချုပ်ရေးကောင်စီ အစည်းအဝေးအမှတ်စဉ် ၄/၂၀၂၁ တွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် စိုက်ပျိုးရေးကိုအခြေခံသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်၍ နိုင်ငံ တို့ချွဲ

ဖြေပြစ်မဲ့ကိန်းအတွက် မြေပြန်နေရာနှင့် စိုက်ပျိုးမြေများကို ဆောင်ရွက်ဖို့လျောက်လာခဲ့ပါက ခွင့်မပြုရန်ဟု မူဝါဒတစ်ရပ်အနေဖြင့် ပြုဗျာနှင့်အညီ အလေးပေးဆွေးနွေးခဲ့ပါ၍ မြေအသုံးချမှုဆိုင်ရာနည်းပညာအကြံပေးအဖွဲ့အနေဖြင့် အမျိုးသားမြေအသုံးချမှုကောင်စီ၏ ပင်မရည်ရွယ်ချက်ဖြစ်သည့် မြေပို့မဲ့ခန့်ခွဲရေးနှင့်သက်ဆိုင်သော တည်ဆောက်သွေးဆွဲမှုများ အမျိုးသားမြောပဒေ (မူကြမ်း)ကိုရေးဆွဲနိုင်ရေး အဆိုပါလမ်းညွှန်ချက်နှင့်အညီ ဥပဒေနှင့်ပညာရပ်ဆိုင်ရာအကြံပြုချက်များကို တင်ပြဆောင်ရွက်သင့်ပါကြောင်း၊ အဖွဲ့ဝင်များအနေဖြင့် အဖွဲ့၏လုပ်ငန်းတာဝန်များ အောင်မြင်စွာအကောင်အထည်ဖော်ရောက်နိုင်ရေး စိုင်းဝန်းကြီးပမ်းဆောင်ရွက်ကြပါရန်နှင့် ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းဆွေးနွေးပေးကြပါရန် တိုက်တွေ့နှင့်ပြုဗျာနှင့်အညီ ပြည်ထောင်စုမြောနှင့် စက်မှုလက်မှုလုပ်ငန်းရှင်များအသင်းချုပ်မှ ကိုယ်စားလှယ်များ တက်ရောက်ကြသည်။

အစည်းအဝေးသို့ သက်ဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးဌာနများမှ ညွှန်ကြားရေးများချုပ်နှင့် ဒုတိယ ညွှန်ကြားရေးများချုပ်များ၊ တင်မတော်အရာရှိကြီးများနှင့် တာဝန်ရှိသူလယ်သမားနှင့် တိုင်းရင်းသားလှယ်များကိုယ်စားလှယ်များ ပြည်ထောင်စုမြောနှင့် ကုန်သည်များနှင့် စက်မှုလက်မှုလုပ်ငန်းရှင်များအသင်းချုပ်မှ ကိုယ်စားလှယ်များ တက်ရောက်ကြသည်။

နေပြည်တော်၊ တိုင်ဒေသကြီး / ပြည်နယ်များမှ ဖွံ့ဖြိုးရရှိခြင်း

သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဝန်ကြီးဌာန၊ သစ်တော်ဦးစီးဌာနသည် တရားမဝင်သစ်နှင့် သစ်တော်ထွက်ပစ္စည်းများ ရွှေဖွေဖော်ထုတ်ဖော်ဆီးရေးအား ပြည်သူ့ပေါင်းပါဝင်မှုဖြင့် လုထိအခြေပြုစောင့်ကြပ်ကြည့်ရှု သတင်းစို့နှစ် (Community Monitoring and Reporting System- CMRS) အပါအဝင်နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိရာ (၉-၁-၂၀၂၃) ရက်နှင့် (၁၅-၁-၂၀၂၃) ရက်နေ့အထိ နေပြည်တော်၊ တိုင်ဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ် သစ်တော်ဦးစီးဌာနများမှ ပေးပို့လာသောစာရင်းများအား တရားမဝင် ကျွန်း (၈၂၆.၅၇၉၃)တန်၊ သစ်မာ (၄၄.၄၀၄၀)တန်၊ အခြား(၂၉၀.၄၉၇၈)တန်၊ စုစုပေါင်း (၁၁၉၉.၀၈၁၁)တန်၊ ယာဉ်/ ယန်ရား (၁၀)စီးတရားခံ(၁၃)ဦး ဖော်ဆီးရပို့ခဲ့ပါကြောင်း၊ ဖော်ဆီးရပို့မှုများအနက် အများဆုံးဖော်ဆီးရပို့မှုမှာ ၁၂-၁-၂၀၂၃ ရက်နေ့တွင် ပဲရူးတိုင်းဒေသကြီး၊ တောင်ရူးခုံး၊ အုတ်တွင်းမြို့နယ်၊ ခပေါင်းကြီးတိုင်း၊ အကွက်အမှတ်(၆၄၁၉၆၆၇၈၈)၊ ဝေါရာ၊ ဝေါရာ၊ သာဝါ၊ သာဝါ၊ သာဝါ၊ အတွင်းမှ တရားမဝင် ကျွန်း/ပျော်းကတိုး သစ်လုံး/ ခွဲသား/ခွဲခြမ်း/ ဖရို့စိုး/လုံးပတ် ၃ ပေ အောက် သစ် (၁၀၉၀)လုံး/ချောင်း/ခြမ်း/စိုး (၂၆၀. ၀၆၂၁) တန်အား ပိုင်ရှင်မဲ့ ဖော်ဆီးရပို့ခဲ့ပါသည်။

သစ်တော်ပြန်းတီးရသည့် အစီကအမြှင်းအရှင်းများ

သစ်တော်ကဏ္ဍအတွင်းမှ သစ်တော်ပြန်းတီးစေသည့်အကြောင်းရင်းများ-

- (၁) အလွန်အကျိုးသစ်ထုတ်လုပ်ခြင်း (တရား၁၀၁၊ တရား၁၀၁)
- (၂) ရွှေပြောင်း လယ်၊ ယာ နိုက်ပျိုးခြင်း
- (၃) ထင်း၊ ပီးသွေး အလွန်အကျိုးထုတ်လုပ်ခြင်း
- (၄) တော်းလောင်ခြင်း
- (၅) ပို့ဆောင်ရေးများ ကျရောက်ခြင်း

သစ်တော်ကဏ္ဍအပြင်မှ သစ်တော်ပြန်းတီးစေသည့် အကြောင်းရင်းများ-

- (၁) လယ်ယာမြေများတိုးချွဲခြင်း (တစ်နှစ်တစ်ပိုင်၊ စီးပွားဖြစ်)
- (၂) သတ္တုတူးဖော်ခြင်း
- (၃) ရေအားလှုပ်စစ် တည်ဆောက်ခြင်း
- (၄) အမြှေးအဆောက်အအုံများတည်ဆောက်ခြင်း (လမ်းများ၊ ပိုက်လိုင်းများ၊ အထူးစီးပွားရေးလုပ်များ လျှပ်စစ်ဓာတ်အားလိုင်းများ)
- (၅) မြို့ပြချွဲ့ထွင်ခြင်းနှင့် ရွှေပြောင်းအခြေခြင်း
- (၆) ရေလုပ်ငန်းတိုးချွဲခြင်း

မှတ်ချက်- သစ်တော်ပြန်းတီးရေးမှုအားချုပ် ဒေါက်တာညွှန်းကြောင်း၊ Forests and Forestry in Myanmar:Meeting The Challenges in the 21st Century တတမ်းမှ ထုတ်နှစ်ဖော်ပြခြင်းဖြစ်ပါသည်။

သစ်တော်ပွဲအကျိုးသက်ရောက်မှုနှင့် ဒေသခံပြည်သူ့အစုအစုပွဲ၊ ဂိုင်သစ်တောက်ပုံင်ငါး

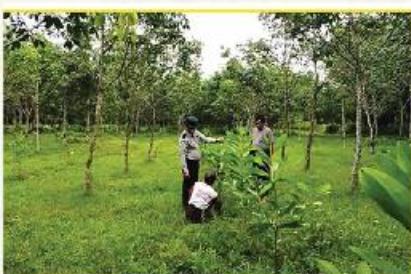
ဦးစီန်သက်-ညွှန်ကြားရေးမှူး (ဪမို့)

မြန်မာ့သစ်တော်များသည် အလွန်အဖိုးထိုက်တန်လှသော အမျိုးသားပိုင်ပင်ရင်းပစ္စည်းဖြစ်လေရာ ငါးတို့ကို အစိုးပိုင်ပစ္စည်းအဖြစ်နှင့် အစိုးရက အခါခိုးသိမ်းထိန်းသိမ်းတောင့်ရောက်အုပ်ချုပ်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ၁၉၆၂ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံသစ်တော်အကျိုးသွေးသည် ကျခြင်ပြည် နယ်ဒေသအချို့ ချင်းတွင်းပြစ်များခံရာ နာဂတောင်တန်းဒေသရှင့် ရုပ်းပြည်နယ်ဒေသအချို့တို့၌ အာဏာသက်ရောက်ခြင်းမှာက်ငြောင်းလွှာတိုးခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ၁၉၆၂ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ (၁၆) ရက်နေ့တွင် ကျင်းမာသည့် ပြောစာစံတို့တော်လှန်ရေးနှင့် သမဝါယာမစီမံကိန်းကော်မတီအနေဖြင့် ဆိုရှယ်လစ်နိုင်ငံတည်ဆောက်ရာ၌ ဥပဒေအာရုံးရပ်သည် တစ်နိုင်ငံလုံး၌ တစ်ပြီးညီအာဏာသက်ရောက်ဒေသင့်သောကြောင့် သစ်တော်အက်ဗျာပွဲကို ပြည်နယ်ပြည်မမန္တော်ခြားဘဲ တစ်ပြည်လုံးအကျိုးဝင်စေရန် လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးနှင့် သစ်တော်ရေးရာဝန်ကြီးဌာနနှင့် ၁၉၆၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ (၈) ရက်နေ့ ရက်စွဲပါ အမိန့်ကြော်ငြာစာ အမှတ်(၂၅၅) အရ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံအတွင်းသို့ ထိုအက်ဗျာပွဲအာဏာမတည်သေးသော ဒေသအားလုံးတွင် အာဏာတည်ရမည်ဟု ဆင့်ဆိုခဲ့ပါသည်။

ယင့်မျက်မောက်ကာလတွင် အစိုးရအများစုမှာ စလေ့ထုံးစံအရ အသုံးပြုနေသောသစ်တော်ပြေားကို စီမံအုပ်ချုပ်မှုအားကောင်းလာစေရေးအတွက် သစ်တော်ပြေားအသုံးပြုခွင့်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများစတင်ဆောင်ရွက်နေကြပြီဖြစ်ပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာ ပင် ဒေသခံပြည်သူ့အခြေပြုသော သစ်တော်စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းများကိုလည်း ကျယ်ကျယ်ပြန်ပြန်ဆောင်ရွက်နေကြပြီး သစ်တော်ထွက်ပစ္စည်းများကို ရှိုးရာစလေ့ထုံးစံအရ ညီညာတစ္ဆေးအကျိုးအမြတ်ခွဲဝေကျင့်သုံးလျက်ရှိပါသည်။

အချို့ဒေသအစုအစုပွဲများသည် သဘာဝတော်များကို ကိုယ်ယံကြည်မှုဆိုင်ရာ စလေ့ထုံးစံများနှင့်အတူ တန်ဖိုးထားစေရန်ရောက်လျက်ရှိပေသည်။ ထိုကဲ့သို့ အထွက်အမြတ်ထားရောသစ်တော်များကို ရှိုးရာယံကြည်မှုများ လူမှုရေးစလေ့ထုံးစံများနှင့်အညီ ဝင်တွက်သွားလာခွင့် အသုံးပြုခွင့်တို့ကို ကန့်သတ်ကြပါသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း အချို့သောတိုင်းပြည်များတွင် မျက်မောက်ကာလ တာဝန်ရှိသူများက ရှိုးရာသစ်တော်များကို တင်းကျပ်သောမှုဝါဒများဖြင့် တရားဥပဒေစံမျိုးရန် ကြိုးစားခြင်း၊ ဒေသခံများနှင့်ညီးနှင့်ဒေသးနှေးမှုမရှိဘဲ သစ်တော်ပြေားကို ကာကွယ်တော်အဖြစ်ဖွဲ့စည်းခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့သည် နှစ်ဦးနှစ်ဖက်နှစ်နာမူ များစွာကြုံတွေ့ရပါသည်။

ဒေသခံပြည်သူများ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သောသစ်တော်လုပ်ငန်းအသွေးအဖြစ် ကျေးဇူးပိုင်သစ်တော်အပိုင်များ တည်ထောင်စိုက်ပျိုးခြင်းလုပ်ငန်းကို လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၅၀ ကော်ခန့်မှု စတင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံအဖိုး ဂုဏ်ယူမှတ်တမ်းတင်ဖွေယ်ရာ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းလုပ်ငန်းကို တိုးခွဲအားပေးနိုင်ရန်အတွက် မြန်မာနိုင်ငံအနဲ့အပြားတွင် သစ်တော်ပျိုးညယာ့များကို သစ်တော်ပျိုးအားလုံးတွင် သစ်တော်ပျိုးညယာ့များကို သစ်ပင်ပျိုးပင်ငယ်များကို ပြောက်မြားစွာထုတ်လုပ်ဖို့ဖြော်ဖြော်ခဲ့ကြကြောင်း ထွေ့ရပါသည်။ ထိုမျှပောက်ကျော်နှင့်ရင်ပောင်တန်း၌ သစ်ပင်စိုက်ပျိုးရေးလက်သို့မှုတို့ နှစ်စဉ်မျိုးရာသီအတွင်း ကျရောက်သည့်ရှုလိုင်လတွင် ဒေသခံပြည်သူများ ကိုယ်တိုင်ပါဝင်ဆောင်ရွက်သော သစ်ပင်စိုက်ပွဲတော်များကို ကျင်းပိုက်ပျိုးခဲ့ကြကြောင်းတွေ့ရှိရပါသည်။ ဤသို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် သစ်ပင်သစ်တော် ချို့မြတ်နိုးသောစိတ်ဓာတ်များ ပွားများလာရေးအတွက် အထောက်အကျိုးဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံတို့တော်အဖိုးရေးနှင့်လည်း တိုးတက်များပြား

လာသော ကျေးလက်ပြည်သူများအတွက် လိုအပ်သော ထင်းမီးသွေးရရှိစေရန် ပြည်ချေထဲချက်ဖြင့် ၁၉၉၂ ခုနှစ် မှ ၁၉၉၈ ခုနှစ်အတွင်း ကော သရေရဝါဝေ နှင့် ၁၉၉၉ ခုနှစ် မှ ၂၀၁၅ ခုနှစ်အတွင်း ကော ၄၃၀၆၉၀ ကို အကြံးမြန်သောသစ်မျိုးများဖြင့် အထူးသဖြင့် အပူးပိုင်းဒေသများ တွင် အစိုးရေးရုံးနှင့် ထင်းခုတ်ယူဆုံးပေးခြင်းများကို တို့ချွဲ ဆောင် ရွက်ခဲ့ကြောင်း သစ်တော်ဦးစီးဌာနစာရင်းအရ တွေ့ရပါ သည်။ ယင်းသို့ ကျေးဇူးသုံးထင်းစိုက်ခင်းများနှင့် တျေးရွာ ပိုင်သစ်တော့အုပ်စုများကို နိုင်းတော်နှင့် ပြည်သူတို့ ပူးပိုင်းစိုက်ပျိုးခဲ့သဖြင့် ဒေသခံပြည်သူများအတွက် နောက် လိုအပ်သော ထင်းလောင်စာပြဿနာကို အသင့်အတင့် ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့ပါသည်။

ဒေသခံပြည်သူအစုအစွဲများအတွက် တိုးတက် လိုအပ်လာသော ထင်းကို လုံလောက်စွာနှင့် လွယ်ကျွော ရရှိစေရန်အတွက် ကျေးဇူးများကိုင်ဆိုင်မှုရှိသော ထင်းစိုက်ခင်းများကို ကြိုးစိုင်းများ၊ ကြိုးပြင်ကာကွယ်တော များနှင့် ကျေးဇူးအနီးအစိုးရမှ စီပံ့ခန့်ခွဲခွင့်ရှိသော မေများ ပေါ်တွင် စိုက်ပျိုးခိုင်ကြောင်းကို ၁၉၉၂ ခုနှစ် ထုတ်ပြန်ခဲ့သော သစ်တော့ဥပဒေ ပုဒ်မ-၁၅ တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ ယင်းပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ သစ်တော်ဦးစီးဌာနသည် ဒေသခံပြည်သူအစုအစွဲပိုင်သစ်တော့လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်များကို ၁၉၉၇ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် ထုတ်ပြန်နိုင်ခဲ့ကြောင်းတွေ့ရပါသည်။ ဤညွှန်ကြားချက်အား ထင်းစိုက်ခင်းများကို စီပံ့ကိန်းရေးအွဲ၍ စနစ်တကျ စိုက်ပျိုးသောအစုအစွဲများအား နှစ်ပေါင်း ၃၀ အထိ လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးထားခြင်းကြောင့် စိုက်ပျိုးလိုသောဒေသခံပြည်သူအစုအစွဲများ ပို့စိုးတက်ရန် တွေ့ရပါသည်။

ပြည်တောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ သယံဇာတနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန ပြည်တောင်စုနှင့်ကြိုးရုံး အမိန့်ကြော်ဌာနစာအမှတ် (၈၄/၂၀၁၆) အရ သယံဇာတနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာနသည် သစ်တော့ဥပဒေပေးပိုင်မ-၅၅၅၊ ပုဒ်မခွဲ(ခ)ပါ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ကျင့်သုံး၍ ၁၉၉၇ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလက ထုတ်ပြန်ခဲ့သော ဒေသခံပြည်သူအစုအစွဲပိုင်သစ်တော့လုပ်ငန်း ညွှန်ကြားချက်ကို လွှမ်းမိုးသည့် ဒေသခံပြည်သူအစုအစွဲပိုင်သစ်တော့လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်များကို ၂၀၁၆ ခုနှစ် ညွှန်တို့လ ၁၆ ရက် ရက်စွဲဖြင့် ထုတ်ပြန်ထားပါသည်။ ဒေသခံပြည်သူအစုအစွဲပိုင်သစ်တော့လုပ်ငန်း၏ ရည်ရွယ်ချက်များမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပါသည်။

(က) ဒေသခံပြည်သူများအတွက် သစ်နှင့်သစ်မဟုတ်သော

သစ်တော့ထွက်ပစ္စည်းအစရိုးသည့် သစ်တော့နှင့် သစ်ပင်ဆိုင်ရာ အကြေခံလိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးရန်။

- (ခ) ဒေသခံပြည်သူများအတွက် အလုပ်အကိုင်နှင့်ဝင်ငွေ အခွင့်အလမ်းများရရှိပြီး ဆင်းရောက်ပါးမှု လျော့နည်းစေရန်။
- (ဂ) သစ်တော့ထုံးလွှမ်းသည့်ရေးပို့တိုးတက်လာပြီး ရရှုည်တည်တံ့ခွဲရန်နှင့် စဉ်ဆက်မပြတ်ထုတ်ယူသုံးစွဲ နိုင်ရန်။
- (ဃ) ပြည်သူများမှုပေါင်းပါဝင်သော သစ်တော့စီမံအုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှုစနစ်ကိုဖြောင့်တင်ရန်။
- (င) သစ်တော့ပြန်းတီးစေခြင်းရှင့် အကြောင်းကျွေားကို အကြောင်းအား ပြန်လည်ပေးပို့တိုးတက်လာပြီး ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုလျော့ချေရေးနှင့် လိုက်လျော့ညီလျော့ဖြောင်းစေရေးအောက်အကြောင်းကျွေားကို အသိပေးပါသည်။

ဒေသခံပြည်သူအစုအစွဲပိုင်သစ်တော့လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ရန် ခွင့်ပြခြင်းကာလကို ကန်ပြီးအဖြစ် နှစ်၃၀ သတ်မှတ်သည်ဟု အပိုဒ်(၁၃)တွင် ဖော်ပြထားပြီး ဒေသခံပြည်သူအစုအစွဲပိုင်သစ်တော့လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ရန် ပြန်နေရာအတွက် ပြန်လည်ကိုယ့်မှုစီမံချက်ကို ခရိုင်သစ်တော့အရာရှိ ထံမှ ရရှိသည့်အခါ အသုံးပြုသူများအစွဲသည် အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုယ့်မှုစီမံချက် (Management Plan) ကို သက်ဆိုင်ရာ ညီးဪနိုင်းပေါင်းစပ်သူများ၏ အကြောင်းကျွေား ရယ်ရေးဆွဲ နိုင်ပြီး ပုံစံ-(ခ) ဖြင့် ခရိုင်သစ်တော့အရာရှိထံ တင်ပြကာ အတည်ပြုချက်ရယူရမည်။ ခရိုင်သစ်တော့အရာရှိသည် အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုယ့်မှုစီမံချက်ကို အတည်ပြုပြီးနောက် အသုံးပြုသူများအစွဲသို့ ဒေသခံပြည်သူအစုအစွဲပိုင်သစ်တော့လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ခွင့်လက်မှတ် (Community Forest Certificate) ပုံစံ (ဂ)ကို ထုတ်ပေးရမည်ဟု အပိုဒ် (၁၅) နှင့် (၁၇) တို့တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

- အသုံးပြုသူများအစွဲ၏တော့ဝန်များမှာ အပိုဒ်-၂၂ အရ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။
- (က) ဒေသခံပြည်သူအစုအစွဲပိုင် သစ်တော့အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုယ့်မှုစီမံချက်နှင့်အညီ သစ်တော့စိုက်ခင်းများတည် ထောက်ခြင်း သို့မဟုတ် လက်ရှိသာဝန်သစ်တော့များ ကို ပို့စိုးတိုးတက်ကောင်းမွန်အောင် လိုအပ်သလို ပြုလုပ်ခြင်း။
  - (ခ) သစ်တော့စိုက်ခင်း ပထမခုတ်ပတ်ကာလနောက်ပိုင်းမှုစုံမှုစီမံချက် သစ်တော့ဥုံးစီးဌာန၏ ကြီးကြပ်မှုစုံယူ၍ ပို့စိုးတိုးတက်ခြင်း သစ်စွေး ပြုဗောက်ခြင်း စိုက်ပျိုးမြှုပ်နှံသူများအတွက် ပြည်ရွှေ့ချေသူများ ပို့စိုးတိုးတက်ခြင်း။

- (က) ဒေသခံပြည်သူအစာဖွဲ့စိုင်သစ်တောအား ရေရှည် ထည့်တဲ့စေရန် စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းနှင့်အသုံးချခြင်း၊
- (ဃ) ဒေသခံပြည်သူအစာဖွဲ့စိုင်သစ်တောရောဂါယာအတွင်း ပြင်ပမှဝင်ရောက်ထွက်ယူခြင်း၊ ကျူးကျော်ခြင်းများ အားကာကွယ်ခြင်း၊ ယင်းတို့ကို ကာကွယ်ရာတွင် သစ်တော်ပြီးစီးဌာနနှင့် ဆက်စပ်ဌာနများ၏ အကုအညီကိုရယူခြင်း၊
- (င) ပြင်ပအဖွဲ့အစည်း၏ အကုအညီအထောက်အပံ့များကို ရပုံအဆင်ရွှေ့ကြပါက သစ်တော်ပြီးစီးဌာနသို့ အစီရင်ခံတင်ပြခြင်း၊
- (စ) ရရှိလာသည့် အကျိုးအမြတ်ကို အပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှ စီမံချက်နှင့်အညီ အချိုးကျ ခွဲဝေပေးခြင်း၊
- (ဆ) ဒေသခံပြည်သူအစာဖွဲ့စိုင်သစ်တောလုပ်ငန်း အဆင့်ဆင့်ဆင့်ရာ ဝင်ငွေထွက်ငွေစာရင်းများ၊ အစီရင်ခံစာ၊ မှတ်တမ်းများကိုပြုစဉ် စနစ်တကျထိန်းသိမ်းထားရှိခြင်းနှင့် တင်ပြအစီရင်ခံခြင်း၊
- (ဇ) သစ်တော်ပြီးစီးဌာနက သတ်မှတ်ထားသည့်အချက်များကို အခြေခံ၍ အဖွဲ့တွင်း စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ရေးဆွဲခြင်း၊
- (ဈ) အသုံးပြုသူများအဖွဲ့၏ အဖွဲ့ဝင်များနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှု ကော်မတီဝင်များ အမည်စာရင်းပြောင်းလဲခြင်းအား သစ်တော်ပြီးစီးဌာနသို့ အစီရင်ခံတင်ပြခြင်း၊
- (ဉာဏ်) အသုံးပြုသူများအဖွဲ့သည့် သစ်တော်ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ ဒေသခံပြည်သူ အစာဖွဲ့စိုင်သစ်တောလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ညွှန်ကြားချက်များ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် သစ်တော်ပြီးစီးဌာနမှ အခါအားလုံးရွှေ့ထွက်ပြန်သောညွှန်ကြားချက်များကို လိုက်နာခြင်းဟု ဖော်ပြထားပါသည်။
- မြန်မာ့သစ်တော်ပြီးစီးဌာနချုပ်မှုသည့် ကမ္ဘာပေါ်တွင် နှစ်ပေါင်းများစွာ အစဉ်အလာကောင်းဖြင့် ထင်ရှားခဲ့ခြင်းမှာ သစ်တော်ပြီးစီးဌာနရောင်းရုံးကို စနစ်တကျအသုံးပြုခြင်း၊ သစ်တော်လုပ်ငန်းများသည် တော့တွင်း၌ လုပ်မြင်ကွယ်ရာတွင် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ရာ ရုံးသာမှန်ကန်စွာ စိတ်ဓေတာနာကောင်းဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြခြင်းများကောင့်ဖြစ်ပါသည်။ သစ်တော်ဝန်ထမ်းများအနက် ပြည်တွင်းသောင်းကျိန်မှုကြီးထွားခဲ့သောကာလများတွင် တာဝန်ကို စွန့်စားလုပ်ဆောင်ခဲ့သူများအပြောက်အမြားရှိခဲ့ပါသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်များသည် မိမိတို့၏တာဝန်များကို ကျော်စွာထမ်းဆောင်ခဲ့ကြသော အစဉ်အလာကောင်းခဲ့သည့် ဝန်ထမ်းများပင်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ပင် သစ်တော်ဝန်ထမ်းများသည် နိုင်ငံတာဝန်ကို

ခေတ်အဆက်ဆက် ကျော်စွာထမ်းဆောင်ခဲ့ကြသည့် သမိုင်းမှတ်တမ်းရေးထို့နိုင်ခဲ့ကြပါသည်။ ငါးအစဉ်အလာကောင်းများကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းသွားရန်မှာ သယ်တေသနနှင့်သာဝဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာနတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်နေသောဝန်ထမ်းများ၏ တာဝန်ပင်ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမြေပို့မ ၃၉၀၊ (ခ) အရ နိုင်ငံသားတိုင်းသည် သာဝဝန်တိုးကျင်ထိန်းသိမ်းရောင်ရွက်ခြင်းလုပ်ငန်းများတွင် နိုင်ငံတော်အား ကူညီရန် တာဝန်ရှိသည်ဟော ပြဋ္ဌာန်းထားချက်အရ သစ်တော်ပြီးစီးဌာနမှု ထိန်းသိမ်းမှုလုပ်ငန်းများကို နိုင်ငံသားများမှ ကူညီဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အမှန်အား ဖြင့်သစ်တော်များတစ်နေ့တစ်ခြားတိုးတက်များပြားလာနေခြင်းသည် ဝန်ထမ်းအင်အား နှင့်ထိန်းသိမ်းရာသည့် သစ်တော်နယ်မြေအချိုးမျှတွင်း နှင့် သစ်တော်ဥပဒေတွင် ပြစ်မှုပြစ်ဒဏ်များ လျှောပေါ့နေခြင်းကြောင့်မဟုတ်ဘဲ ဒေသခံပြည်သူလူထုအပါအဝင် အကျိုးဆက်စပ်ပတ်သက်သူများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုပူးပေါင်းထိန်းသိမ်းတို့ကြောင့်သာဖြစ်ပါကြောင်း သုံးသပ်ရပါသည်။

သူဖြစ်ပါ၍ သစ်တော်ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများတွင် ပြစ်မှုပြစ်ဒဏ်များတို့မြှင့်သတ်မှတ်ခြင်း၊ လျှောပေါ့ဝှက်းစား ပြောင်းများအား သစ်တော်များ လျှောနည်းလာစစ်ဆေးအတွက် ဒေသခံပြည်သူများနှင့် အကျိုးဆက်စပ်ပတ်သက်သူများ၊ ပါဝဝါပူးပေါင်းလာစေနိုင်သည့် အင်အကျင်းဖြစ်သည့် ငါးတို့၏အခြေခံလိုအပ်ချက်များ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်း၊ မက်လုံးပေးခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲခွင့်ပေးခြင်းကို သစ်တော်ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းခြင်းသာလျှင် ပြဿနာအရပ်ရပ်ကို ဖြေရှင်းနိုင်မည် အဖြေအစိုက် ဖြစ်ပါကြောင်း သုံးသပ်တင်ပြလိုက်ရပါသည်။

++++++

World
Wetlands Day
2 February 2023

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ (၂)
ရက်နေ့တွင် ကျရောက်မည့်
ကမ္ဘာရေဝပ်ဒေသများနေ့
(World Wetlands Day)
အတွက် ဂုဏ်ပြုဆောင်းပါး

ရေဝပ်ဒေသများ တည်တံ့ခို့၊ အချချိန်ကောင် ပြန်လည်တည်ထောင် ထိန်းသိမ်းရှိ။ (It's time for wetland restoration)

သဘာဝဝန်းကျင်နှင့် သာဂုဏ်တိရွှေ့ချိန်းသိမ်းရေးနှင့်

ရမ်းဆာကွန်ပင်းရှင်း၏ အစိပ်ပို့ဖွဲ့စည်းဆိုချက်အရ ရေဝပ်ဒေသဆိုလည်ဗုံး
ရွှေ့ချိန်တော့များ၊ ပုပ်သိုးဆွေးနွှေးဖွှဲ့နေသည့် သစ်ရွက်များပါရိယဉ်း မြေများ၊ သဘာဝ
(သို့မဟုတ်) လူသားတို့ ဖန်တီးမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ရေများ၊ ယာယိ
(သို့မဟုတ်) ထာဝရတ္ထုရှိနေသော ရေများ၊ ရေသေး(သို့မဟုတ်) စီးဆင်းနေ
သောရေများ၊ ရေချို့ (သို့မဟုတ်)ရေဝန်နှင့် ဒီဇိုင်းရှိန်တွင် (၆) ပိတာ ထက်
မနက်သော ပင်လယ်ဒေသတော့နှင့် လတာပြင်များကို သော်ခိုပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ရေဝပ်ဒေသများသည် တောင်တန်း ရေဝပ်ဒေသများမှ
ကြီးမားသောရေချို့ရေဝပ်ဒေသများ၊ ရေကန်ကြီးများနှင့် ဒီဇိုင်း၊ ရွှေ့ချိန်လ
တာပြင်များ၊ သွေးကျေကိုတန်းကဲ့သို့သော ကမ်းရိုးတန်းရေဝပ်ဒေသများအထိ
စုလောင်စွာတည်ရှိပါသည်။ ဒီဝများစုံများကဲ့များ ပေါကြွယ်ဝစာတည်ရှိနေသည့်
ရေဝပ်ဒေသများသည် တန်းမြှောက်နိုင်သော သဘာဝသယံဇာများဖြစ်ပြီး
လူသားတို့အတွက် မရှိပြစ်လိုအပ်သည့် ပုံပိုးပေးခြင်း၊ အထောက်အကွပ်ခြင်း၊
သွေးစွမ်းပေးခြင်းနှင့် ယဉ်ကျေမှုဓလေ့ထုံးတမ်းများအားထိန်းသိမ်းခြင်း စသည့်
ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုအမျိုးအစား၊ (င)မျိုးကို ပေးစွမ်းလျက်ရှိပါသည်။

၁၉၇၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ (၂) ရက်နေ့တွင် ကမ္ဘာရေဝပ်ဒေသများနှင့်
ရေပျော်က်မျိုးစိတ်များကို ရေရှည်တည်တံ့ခေါ်နှင့် အကျိုးရှိရှိ အပြော်အမြင်
ရှိရှိ အသုံးချိန်ရန် ညည်ချယ်ချက်ဖြင့် အော်ရန်နိုင်ငံ၊ ရပ်ဆာမြို့၌ ကမ္ဘာနိုင်ငံအသီး
သီးမှ အစိုးရအဖွဲ့တာဝန်ရှိရှိယဉ်များတက်ရောက်၍ ကွန်ပင်းရှင်းဖွဲ့စည်းရန် သဘော
တူလက်မှတ်ရေးထိုးခုံပါသည်။ အဆိုပါကွန်ပင်းရှင်းအဖွဲ့ကြီးအား ကမ္ဘာအဆင့်
အရေးပါသည်။ ရေဝပ်ဒေသများထိန်းသိမ်းရေးကွန်ပင်းရှင်း (Convention on
Wetlands) ဟု သော်ခိုပါသည်။ ကွန်ပင်းရှင်းအား အော်ရန်နိုင်ငံ၊ ရမ်းဆာကွန်ပင်းရှင်း (Ramsar Convention)
ဟုလည်း အမည်သော်တွင်ကြပါသည်။

ရမ်းဆာကွန်ပင်းရှင်းမှ နိုင်ငံတကာအာသင့်အရေးပါသည့်ရေဝပ်ဒေသ
များသတ်မှတ်နိုင်ရေးအတွက် စံအညွှန်း (၉၈)ချက်ကို သတ်မှတ်ထားရှိပါသည်။
ကွန်ပင်းရှင်းအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ ငင်းစံချိန်စံညွှန်းများနှင့်ကိုက်ညီသည့် ရေဝပ်
ဒေသများကို ဖော်ထုတ်၍ ရပ်ဆာရေဝပ်ဒေသ (Ramsar Site) အဖြစ် တရားဝင်
သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ ရမ်းဆာရေဝပ်ဒေသများအားဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားသည့်
ရေဝပ်ဒေသများကို ထိုဒေသအား ပို့စိနေကြသည့် ဒေသခံများနှင့်ပူးပေါင်းကာ

ထာဝစည်တည်တဲ့ စေသော အသုံးပြုမှု၊ စီမံအုပ်ချုပ်မှုတဲ့ ဖြင့်
ထိန်းသိမ်းပြီး အမျှော်အမြင်ရှိရှိ အသုံးချဆောင်ရွက်သွား
မည်ဟု ကတိကဝ်တိပြုထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန်လိုအပ်
ပါသည်။

ရပ်သာကွန်မင်းရှင်းအဖွဲ့ဝင်နိုင်ပျေားမှ ကွန်မင်းရှင်း၏ အမိကမလူဦး၏(၃)ခုဖြစ်သည့် ရေဝိဒေသများအား ရေရှည်တည်တဲ့အသုံးချိုင်ရေး၊ နိုင်ငံတကာအရေးပါယည့် ရေဝိဒေသများသတ်မှတ်နိုင်ရေးနှင့် ကောင်းမွန်သည့် စီမံ အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုယ်မှုဂါး ဆောင်ရွက်နိုင်စေရေး၊ နိုင်ငံတကာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများဖြင့် နယ်နိမိတ်ထိစပ်လျက်ရှိသော ရေဝိဒေသများနှင့် အဆိုပါရေဝိဒေသများတွင် ကျက်စားနေထိုင်သည့်မျိုးစိတ်များအား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရောက်ရာတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးတိုကို လိုက်နာ၊ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရပါမည်။

ရမ်ဆာကွန်ပင်းရှင်းသည် ကမ္ဘာအဆင့်အရေးပါသောရေဝင်ဒေသများနှင့် ရေဝင်ဒေသဆိုင်ရာအရာင်းအမြစ်များကိုထိန်းသိမ်းရန် (Conservation)နှင့် အပြောအမြင်ရှိအကျိုးရှိစွာအသုံးပြုရန် (Wise Use) အတွက် ရှည်ရွယ်၍ ဖွဲ့စည်းထားသောနိုင်ငံတကာအနီးရအဖွဲ့များ သဘောတူညီချက် (Intergovernmental Treaty) တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ရမ်ဆာကွန်ပင်းရှင်းတွင် ယနေ့အထိ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ပေါင်း(၁၇၂) နိုင်ငံရှိ၍ ရမ်ဆာရေဝင်ဒေသနယ်ပြု(၂၄၈၃) ခု (ဟတ်တာပေါင်း ၂၅၆,၁၉၂,၃၅၆) သတ်မှတ်ထားရှိပြီး ဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါကွန်ပင်းရှင်း စတင်ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့သည့်နေ့ကိုအဖွဲ့ပြု၍ ဖေဖော်ဝါရီလ (၂) ရက်နေ့အား ကမ္ဘာရေဝင်ဒေသများနေ့ (World Wetlands Day) အဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ပါသည်။

ကဗ္ဗာရေဝပ်ဒေသများနဲ့ အတိမ်းအမှတ်အခမ်း
အနားကို ၁၉၉၈ ခုနစ်မှစတင်ကာ ကဗ္ဗာတုဂံး၌ နှစ်
စဉ်ကျင်းပဲ့ကြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မိုးယွန်းကြီးအင်း
တောာရိုင်းတို့ရွှေ့နှုန်းမဲ့တောာအား မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထမ
ဆုံးရပ်ဆာရေဝပ်ဒေသအဖြစ် ၂၀၀၄ ခုနစ်၊ နိုဝင်ဘာလ
(၁၇) ရက်နေ့၌ သတ်မှတ်နိုင်ခဲ့ပြီး ရမ်ဆာကွန်ပင်းရှင်းသို့
ရေဝပ်ဒေသများအား တိုးမြှင့်ထိန်းသိမ်းကာကွယ်နိုင်ရန်ရှုံး
အခြားကွန်ပင်းရှင်းအဖွဲ့ဝင် ကဗ္ဗာနိုင်ငံများနှင့်ပူးပေါင်း
ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် ၂၀၀၅ ခုနစ်၊ မတ်လ ၁၇ ရက်
နေ့တွင် ကွန်ပင်းရှင်းအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် စတင် ဝင်ရောက်နိုင်
ခဲ့ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှ စတင်၍
ဖေဖော်ဝါရီလ (၂) ရက်နေ့တွင် ကုမ္ပဏီရောဂါတ်ဒေသများနေ့
(World Wetlands Day) အထိမ်းအမှတ်အမာမ်းအနားကို
နှစ်စဉ် ကျင်းပပြုလုပ်လျက်ရှော ၂၀၁၃ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်

ယနေ့အချင်းအထိ မြှုပ်မာနိုင်ငံ၏ ရမ်ဆာရေဝပ်
ဒေသ -Ramsar Site (၆) ဒဲ ဒါ (ပို့ယွန်ကြီးအင်းတော်ရှင်း
တိရဲ့လွှာနေားမဲ့တော့-၂၀၀၃၊ အင်းတော်ကြီးတော်ရှင်း
တိရဲ့လွှာနေားမဲ့တော့-၂၀၁၆၊ မိန့်မလှကျွန်းတော်ရှင်း
တိရဲ့လွှာနေားမဲ့တော့-၂၀၀၅၊ မူတ္တာပင်လယ်ကျွေး-
၂၀၁၄၊ အင်းလေးကန်-၂၀၁၈၊ နှဲသာကျွန်းချင့် မေယ့်
မြစ်ဝ-၂၀၂၀) သတ်မှတ်ဖွဲ့စည်းထားရှိပြီး ရော်ယာအား
ဖြင့် စုစုပေါင်း ၂၇၉,၆၉၉ ဟက်တာခန့်ရှိပါသည်။

ရေဝပ်ဒေသများသည် သက်ရှိအားလုံးအတွက်
ရေချိသယ်လာတဲ့များထောက်ပုံပေးခြင်း၊ ရေတွင်ပျော်ဝင်
သည့် စွမ်းပိုင်မာတုပစ္စည်းများနှင့် အညစ်အကြော်များအား
သန့်စင်စိတ်ထုတ်ပေးခြင်း၊ ရေဝပ်ဒေသရှိ အပင်များသည်
အန္တရာယ်ရှိသည့် ဓာတ်မြော်သွေများနှင့် ပိုးသတ်ဆေး
များအားစုပ်ယူနိုင်ခြင်း ဖိုက်ပျိုးသီးနှံများအတွက် အရည်
အသွေးကောင်းမွန်သည့် ရေအရင်အမြစ်ထောက်ပုံပေး
ခြင်း၊ ကမ္ဘာ့သောင်းစိုက်များအပါအဝင် စိုက်ပျိုးစုံများကဲ့
များစွာတို့၏ ဖို့နိုက်စားရာဖြစ်ခြင်း စသည့် အကျိုး
ကျေးဇူးများစွာ ပုံပိုးပေးလျက်ရှိပါသည်။

ရေဝပ်ဒေသများ၏ အရေးပါမှုအား အလေးထား
ဂုဏ်ပြုသောအားဖြင့် ရမ်းဆောက်နည်းမှ ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊
ကမ္ဘာရေဝပ်ဒေသများနဲ့ အတိုင်းအမှတ်ဆောင်ပုဒ်အဖြစ်
'ရေဝပ်ဒေသများ တည်တဲ့နဲ့ အဓိန်က ပြန်လည့်
တည်ဆောင်ထိန်းသိမ်းစွာ' (It's time for wetland
restoration)" ဟု သတ်မှတ်ပေးထားပါသည်။ ရေဝပ်ဒေသ
များသည် လူသားတို့အသက်ရှင်မှုအတွက် မရှိပါဖြစ်
လိုအပ်သော်လည်း အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ရေဝပ်
ဒေသများသည် ဖျောက်ကွယ်လျက်ရှုပါသည်။ ရေဝပ်ဒေသ
များသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အတိန်ကျယ်စုံသော ဒြိုး
ခြောက်ခံဂေဟနန်များဖြစ်ပြီး လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၅၀
ခန့်ကပင် သဘာဝရေဝပ်ဒေသများ (natural wetlands)
၏ ၃၇ % ကျော် ဖျောက်ကွယ်ခဲ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း ရမ်းဆော
က်နည်းများမှ ထုတ်ပြန်ထားပါသည်။

ည်းခြင်းနှင့် ငါးအလွန်အကျိုးဖိုးခြင်း၊ ပြည်ပမှ ဝင် ရောက်လာသောမျိုးစိတ်တို့သည် ရေဝပ်ဒေသကဗာစနစ် များကို အဆင့်ရာယ်ပေးလျက်ရှိသည့်အပြင် ရေဝပ်ဒေသမျိုး စိတ်များ မျိုးသုဉ်းပျောက်ကွယ်မှုနှင့် ရင်ဆိုင်ကြံးတွေ့လျက် ရှိပါသည်။

ရေချို့မျိုးစိတ် ၃ ခုတွင် ၁ ခု နှင့် ရေဝပ်ဒေသရှိ မျိုးစိတ်များ အားလုံး၏ ၂၅% သည် ရေဝပ်ဒေသများ ပျက်စီးမှု၊ အဆင့်အတန်ကျေဆင်းမှုတို့ကြောင့် မျိုးသုဉ်းပျောက်ကွယ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရကြောင်း၊ ကုန်းတွင်း ပိုင်းရေဝပ်ဒေသရှိမျိုးစိတ်များ၏ ၈၀% နှင့် ကမ်းရှိုးတန်းနှင့် ပင်လယ်နေမျိုးစိတ်များ၏ ၃၆% သည် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၅၀ နှစ်အတွင်း လျော့နည်းကျေဆင်းခဲ့ကြောင်း ကွန်းမားရှင်းမှု ထုတ်ပြန်ထားပါသည်။

လူသားအားလုံးအတွက် ရေဝပ်ဒေသများ၏ အ ရေးပါပို့များ၊ အကျိုးကျေးဇူးများ၊ ရေဝပ်ဒေသမှုပေးစွမ်းသည် ကောစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများ၊ ရေဝပ်ဒေသများ အပေါ် မြိမ်းခြောက်လျက်ရှိသည့်အကြောင်းတရားများ၊ ယင်းတို့ကို ဖြော်ရှင်းနိုင်မည့်နည်းလမ်းများအား မျိုးဆက်သစ်လှုပ်ယေားသို့ လွန်ရှိရမှာ လွန်စွာအရေးကြီးပါသည်။

ရေဝပ်ဒေသများ ပြန်လည်တည်ထောင်ရာတွင် အမိန့်အချက် (၇)ချက်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပါကြောင်း ကွန်းမားရှင်းမှု ထုတ်ပြန်ထားပါသည်။ ရေဝပ်ဒေသများ ပြန်လည်တည်ထောင်ရာတွင် မျိုးဆက်များမှပါဝင်ထိန်းသို့ဆောင်ရွက်ခြင်း(Generation Restoration)၊ ပြည်သူ လူထုမှ ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း (Public Sector)၊ ရန်ပုံငွေထောက်ပုံပေးသူများ (Funders)၊ အစုအစွဲခေါင်းဆောင်များ (Community Leaders)၊ ပုဂ္ဂိုလ်က အခန်းကဏ္ဍ (Private Sector)၊ ပညာသင်ကြားပေးသူ (Educators)၊ ရေဝပ်ဒေသသိပ္ပါပညာရှင်များနှင့် ကျော်ကျင်အတတ်ပညာရှင်များ (Scientific and Wetland Practitioners) မှ အခန်းကဏ္ဍအသီးသီးတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက် ရမည်ဟု ထုတ်ပြန်ဖော်ပြထားပါသည်။

မျိုးဆက်များမှ ပါဝင်ထိန်းသို့ဆောင်ရွက်ခြင်း ဆိုသည်မှာ ရေဝပ်ဒေသများ ပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်း တွင် စိတ်ပါဝင်စားသော တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီမှ ၄၄းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ရွေးချယ်မှု၊ ကိုယ်ပိုင်သဘောထားအမြှင့်၊ ကိုယ်တိုင်ပါဝင်သော လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများဖြင့် ဒေသအခြော့ ရေဝပ်ဒေသတိန်းသို့ရေးလုပ်ငန်းများ၊ စတင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ထောက်ပုံပေးခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။

ရေဝပ်ဒေသများ ပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်းတွင် ပြည်သူလူထုမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုသည်မှာ ကျော်ကျင်အတတ်ပညာရှင်များမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုသည်မှာ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာကျေမှုများမှ လူထုနှင့် စိမ်းကောင်းမှုများအား အသိပညာပေးခြင်းနှင့် မူးဒေါ်ချုပ်တို့များအား အတတ်ပညာပိုင်းဆိုင်ရာကျေမှုများ ကုည်းတည်ဆောက်ပေးခြင်း၊ အကြောက်များပေးခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။

စပ်ပတ်သက်သူများနှင့် ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ညီ နှင့် ပုံးပိုးပြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း၊ ရေဝပ်ဒေသတိန်းသို့ရေး စိမ်းကောင်းလုပ်ငန်းများအား ဦးဆောင်ခြင်းနှင့် စိမ်းခွဲခြင်းတို့ကို ဆိုလိုပါသည်။

ရန်ပုံငွေထောက်ပုံပေးသူများဆိုသည်မှာ အစိုးရ ရန်ပုံငွေထောက်ပုံပေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ ဖောင်ဒေးရှင်းများ၊ တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီတို့မှ အမှန်လိုအပ်သော ဓမ္မကြားပုံးပိုးပေးခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။

ပုဂ္ဂိုလ်က အခန်းကဏ္ဍမှာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း ဆိုသည်မှာ ရေဝပ်ဒေသများကို မြို့နယ်၊ ဆက်စပ်ပတ်သက်၍ အကျိုးကျေးဇူးရရှိသူများဖြစ်သည့် ဒေသခံစီးပွားရေး လုပ်ငန်းရှင်များ၊ ငါးဖမ်းသမားများ၊ လယ်သမားတို့သည် ရေ ဝပ်ဒေသများပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်းဖြင့် ငင်းတို့၏ စားဝတ်နေရေး မြှင့်တင်ပေးခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ ထို့ကြောင့် ငင်းတို့မှ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။

ရေဝပ်ဒေသများ ပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်းတွင် အစုအစွဲခေါင်းဆောင်များမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုသည်မှာ ပည်သည့်ကောစနစ် အကျိုးကျေးဇူးများသည် ဒေသခံများအတွက် အရေးအကြီးအား လုံးဖြင့် အစုအစွဲခေါင်းဆောင်များကို ဆိုလိုပါသည်။ ခေါင်းဆောင်များမှ သိရှိနားလည်ပြီး ဒေသခံများမှ လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် လူထုအား လုပ်မှုများ လုပ်ငန်းစဉ်များက လူထုထဲ အသိပညာပေးခြင်းနှင့် မူးဒေါ်ချုပ်တို့များအား အမြှင့်ပါဝင်သော ထို့ကြောင့် လူထုအား လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆိုလိုပါသည်။

ရေဝပ်ဒေသပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်းတွင် ပညာသင်ကြားပေးသူ (Educators)များမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း ဆိုသည်မှာ ရေဝပ်ဒေသများအား ပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်းဖြင့် ရရှိနိုင်မည့်အကျိုးကျေးဇူးများကို ဆိုလိုပါသည်။ ခေါင်းဆောင်များမှ သိရှိနားလည်ပြီး ဒေသခံများမှ လုပ်ငန်းစဉ်များက လူထုအား အသိပညာပေးခြင်းနှင့် မူးဒေါ်ချုပ်တို့များအား အတတ်ပညာရှင်များကို ဆိုလိုပါသည်။

ရေဝပ်ဒေသပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်းတွင် ရေ ဝပ်ဒေသသိပ္ပါပညာရှင်များနှင့် ကျော်ကျင်အတတ်ပညာရှင်များမှ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုသည်မှာ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာကျေမှုများမှ လူထုနှင့် စိမ်းကောင်းမှုများအား အသိပညာပေးခြင်း၊ ကျော်ကျင်အတတ်ပညာရှင်များအား အတတ်ပညာရှင်များက ဆိုလိုပါသည်။

ရေဝပ်ဒေသများ ပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်းဖြင့် အိမ်မျိုးတို့များအား ပြန်လည်ရှင်းသန်စေခြင်း၊ ရေပြန်

လည်ဖြည့်တင်းပေးခြင်းနှင့် သန့်စင်ပေးခြင်း၊ ကာဗွန်များသို့လျှော်ပေးခြင်း၊ ရေလွှားမှုံးမှုနှင့်မှန်ဝိုင်းဒဏ်တို့၏ သက်ရောက်သူများအား လျှော့နည်းစေခြင်း၊ အသက်မွေးဝိုင်းကျောင်းလုပ်ငန်းများအား မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ သဘာဝအခြေခံဓရားသွားလုပ်ငန်း မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ လူနေမှုဘဝမြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ စသည့်အကျိုးကျော်မျှ (၇) ရုပ်ကို ရရှိမည်ဖြစ်ပါကြောင်းလည်း ကွန်ပင်းရှင်းမှတ်ပြန်၍ ရေဝပ်ဒေသများ ပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်းလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရန်တို့ကိုတွေ့နှုန်းဆော်ထားပါသည်။

အနာဂတ်ကာလနှင့် လူသားတို့အတွက် အရေးကြီးသည်ရေဝပ်ဒေသများနှင့် ယင်းတို့အပေါ် ပိုမိုနေထိုင်ကျက်စားသည့် မျိုးစိတ်များအား ရေရှည်တည်တို့စေရေးအတွက် လူသားအားလုံးမှ ဂိုင်းဝန်းထိန်းသိမ်းစောင့်ရောက်ရန်နှင့် ရေဝပ်ဒေသများအပေါ် ဖြမ်းခြားကိုနေမှုများအား လျှော့နည်းသက်သာစေရေးအတွက် နည်းလမ်းများ ရှာဖွေဖော်ထုတ်ပြုး အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၊ အစိုးရ မဟုတ်သည့် နိုင်ငံတကာနှင့်ပြည်တွင်း အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဒေသခံပြည်သူများ မှ ပူးပေါင်းအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ပါကြောင်းနှင့် ပျောက်ဆုံးသွားသော အဆင့်အတန်းဆိမ့်ကျသွားသော ရေဝပ်ဒေသများအား ပြန်လည်ထိန်းသိမ်းခြင်းအား ချက်ချင်းဆောင်ရွက်ကြပါစီ (Restoring lost and degraded wetlands is urgent) ဟု ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ကမ္မာရေဝပ်ဒေသများနောက် ရှင်ပြုသောအားဖြင့် တိုက်တွေ့နှုန်းဆော်လိုက်ရပါသည်။

+++++

- တိုကျိုးညီရိပ် အတိတ်တစ်နေရာ လွမ်းစရာမြေ တဗ္ဗာသိုလ်ရေဆင်း ပေါင်းသင်းများနဲ့ တဗ္ဗာရေးသီ မြန်နှစ်လမ်း တော့တန်းမှလျှောက် ရေဝပ်အောက်နား လင်းပင်းသားနဲ့ ကင်းတား သစ်ဆုံး၊ ကြံ့ခဲ့ကြတယ် အောင်ပင်လယ်သား အနောက်ဖျားနေ ရေနှစ်သားနဲ့ မြန်နှစ်ဆောင် ငွေတောင်တို့အကြား တစ်ကားတွေ ကဗျာတွေနဲ့ ဝေခဲ့သည်။

- ရေဆင်းဆည်အောက် တစ်လျှောက်လမ်းအတက် မွေး/သေး တဗ္ဗာသိုလ်၊ ညီအစ်ကို မောင်နမဆုံးကြတဲ့ “ဘက်” “ကျော်သူ” အတူထိုင်ရင်း စာပန်းခင်းတွေ ဝေခဲ့သည်။

- မောင်ကြီးတို့၏ တောင်ပေါ်မှာက အက်ဖော်မြိုင် (FRI)ဘေး အေးချမ်းရိပ်နှီးရှိမျိုးအောင်နဲ့ ရန်အောင်မြင်တို့ ဟို အစ ပထမ၊ သစ်တောက အတန်း ၁,၈၆၁ခဲ့ကြ ရေဆင်းပြုမှ ဘဝတွေ။

- နိုက် မွေး သစ်တော့ ပြောရန်အစုံ ပညာကုန်တိုက်၊ သိုက်ဝန်းစိမ်းစိုးကျွန်းညီရိပ်နေ့၊ ရေဆင်းမြေမှ မြန်ပြေး(ပြည်)ကမ္မာအား ခြေဆန်ကြတဲ့ တို့ရဲ့ရောင်းရင်း သူငယ်ချင်းတွေ တာဝန်ကျော် လူ့လောကအတွက် ထမ်းရွက်လုပ်ဆောင်နေကြပါ။

- လောကအကျိုး လွှဲကောင်းကျိုးအတွက် ရွက်ဆောင်ဝန်တာ၊ ပညာရင်းမြှင့် ရင်မှာဖြစ်ဖို့ တို့ သူ ငါ မင်း အရောင်အဆင်းတွေ၊ ပေးဝေပါသော လွမ်းမောက်းစရာ၊ တဗ္ဗာသီလာကို ရိုသေတောင်းဆုံး ပြုရည်မှန်းသည် ဝေစည်ပန်းစုံ ဖွေ့စွဲစွားစွားစွား ဆက်ရှုံးဆက်ရှုံးပွင့်ပါတော်း။

မင်းဆန်း (အောင်လီ)

ခရိုင်သစ်တော့အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု စီမံကိန်းရေးဆွဲခြင်း

ပေါ်မီလို(ဌာ)

သစ်တော်ဦးစီးဌာန၏ သစ်တော့များကို စနစ်တက္ကိုယ်အုပ်ချုပ်ရာတွင် အစိကကျသည့် အခြေခံယူနစ်သည် ခရိုင်ကိုအခြေခံ၍ စီမံအုပ်ချုပ်လာခဲ့သည်မှာ ယနေ့ထိတိုင်ဖြစ်ပါသည်။ ခရိုင်ကို ဖုန်းပြန် စီမံအုပ်ချုပ်မှု ယူနစ်အဆင့်ဆင့်ကို ခွဲခြားဆောင်ရွက်လျက်ရှိပါသည်။ သစ်တော့ခရိုင်တစ်ခု၏ အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှုစီမံကိန်းရေး ဆွဲရခြင်းသည် သစ်တော့ခရိုင်တစ်ခု၏ လမ်းပြေဖော်ဖြစ်ပြီး သစ်တော့ကဏ္ဍအသီးသီးတွင် ဆောင်ရွက်ရမည့် ရှုလုပ်ငန်းစဉ်များကို ချမှတ်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ Management Plan Formulation core unit က ဘုရားရုန်းတွင် သစ်တော့အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု စီမံကိန်းပုံစံ(Management Plan Format)နှင့် သစ်တော့အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှုစီမံကိန်းရေးဆွဲခြင်း(Management Plan Guidelines)တို့ကို ရေးဆွဲခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါ လမ်းညွှန်ချက်များကို အခြေပြန် ခရိုင်သစ်တော့အုပ်ချုပ် လုပ်ကိုင်မှုစီမံကိန်းများကို ရေးဆွဲဆောင်ရွက်ခဲ့သည်မှာ ယနေ့အချိန်အထိ ဖြစ်ပါသည်။ သစ်တော့အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှု စီမံကိန်းရေးဆွဲခြင်းရာ ယခုအပါ တတိယ(၁၀)နှစ်ကာလသို့ ရောက်ရှိနေဖြီး ဒုတိယ(၅)နှစ်တာ ကာလအတွင်း ဖြစ်ပါသည်။ လာမည့် ၂၀၂၅-၂၀၂၆ ခုနှစ်တွင် စီမံကိန်းရေးဆွဲဆောင်ရွက်ကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိအခြေအနေဖြင့် လာမည့် ၂၀၂၅-၂၀၂၆ ခုနှစ်တွင် စီမံကိန်းပြန်လည်ရေးဆွဲရာတွင် အဆင်ပြေဆင်ရန် ခရိုင်အလိုက် စီမံကိန်းများကို ပြန်လည်ရေးဆွဲဆောင်ရွက်ကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိအခြေအနေဖြင့် လာမည့် ၂၀၂၅-၂၀၂၆ ခုနှစ်တွင် စီမံကိန်းပြန်လည်ရေးဆွဲရာတွင် အဆင်ပြေဆင်ရန် ခရိုင်အလိုက် နှစ်ခုပါဝါယူရမည်။ လာမည့် ခရိုင်သစ်တော့အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှုစီမံကိန်း နှစ်(၃၀)ကာလသို့ ရောက်ရှိလာသည့်အပါ ခရိုင်အလိုက် စီမံကိန်းများကို ပြန်လည်ရေးဆွဲဆောင်ရွက်ကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိအခြေအနေဖြင့် လာမည့် ၂၀၂၅-၂၀၂၆ ခုနှစ်တွင် စီမံကိန်းပြန်လည်ရေးဆွဲရာတွင် အဆင်ပြေဆင်ရန် ခရိုင်အလိုက် နှစ်ခုပါဝါယူရမည်။ လာမည့် ခရိုင်သစ်တော့အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှုစီမံကိန်း နှစ်(၃၀)ကာလသို့ ရောက်ရှိလာသည့်ပြုံး အဆင်ပြေဆင်ရောမွှေ့ဖော်ရန် စီမံကိန်းရေးဆွဲရာတွင် ခေါင်းစဉ်အလိုက် စုစည်းတင်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

ခရိုင်သစ်တော့အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှုစီမံကိန်း ပုံစံတွင် အပိုင်း(၃)ပိုင်းခွဲခြား ဖော်ပြထားရာ စီမံကိန်းအကျဉ်းချုပ်၊ အပိုင်း(၁)လက်ရှိ အခြေအနေနှင့် အပိုင်း(၂) အနာဂတ်အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှုတို့ဖြစ်ပါသည်။ စီမံကိန်းစာအုပ်ပြုရာတွင် စီမံကိန်းအပိုင်းချုပ်အပိုင်း(၁) လက်ရှိ အခြေအနေနှင့် အပိုင်း(၂) အနာဂတ် အုပ်ချုပ်လုပ်ကိုင်မှုတို့ကို စီမံကိန်းအတွေ့(၁)အဖြစ်လည်းကောင်း၊ အတွေ့(၁)နှင့် ချိတ်ဆက်ဖော်ပြရသည့် ကိန်းကဏ္ဍားတင်ပြချက်ယေားများကို စီမံကိန်းအတွေ့(၂)အဖြစ်လည်းကောင်း ပြုစေဆောင်ရွက်ကြပါသည်။

စီမံကိန်းအကျဉ်းချုပ် ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် စီမံကိန်းနှင့်ပတ်သက်သည့် အခြေအနေများကို လိုဂ်းအချက် အလက်၊ ကိန်းကဏ္ဍားထုတ်နှစ်၍ စီမံကိန်းတစ်ခုလုံး၏ အနှစ်သာရကို ပေါ်လွှင်အောင်ရေးသားဖော်ပြရမည်။ အကျဉ်းချုပ်ဟုဆိုရာတွင် သက်ဆိုင်ရာကဏ္ဍားအလိုက် မကျန်နှင့်စေရန် ကြိုးစားအားထုတ်ပြုစုရပါမည်။ စီမံကိန်းအမည် စီမံကိန်းကာလ၊ စီမံကိန်းရည်ရွယ်ချက်များကို ဖော်ပြရပါမည်။ သစ်တော့ရေးရာ၊ လူမှုစီးပွားရေးနှင့် လူဦးရေးဆိုင်ရာ အရေးပါသည်။ သတ်မှတ်အချက် အလက်များ၊ အကျယ်အဝန်း၊ လူဦးရေး မြေမှုကြေားများ၊ တော့အမျိုးအစားနှင့် သစ်၊ ကြမ်းငါးစားသည်တို့ကိုဖော်ပြရမည်။ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးကဏ္ဍားများအပေါ် စီမံကိန်း၏အကျဉ်းသက်ရောက်မှုများ ဖော်ပြရပါမည်။ ခရိုင်အလိုက် ထူးခြားမှုရှိသည့်အချက်များ၊ အခြေအနေများကို ဖော်ပြရပါသည်။

၁။ နိဒါန်း

၂။ အခြေခံအချက်အလက်များ

၂.၁ စိုးရုပ်ဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ

၂.၁.၁ တည်နေရာ၊ ရေးယာ နှင့် ဥပဒေအကျဉ်းသက်ရောက်မှု

၂.၁.၂ ပြောက်နှာသွင်းပြင်

၂.၁.၃ ဘူမိမေဒနှင့်မြေသီလွှာ

၂.၁.၄ ရာသီဥတု

၂.၁.၅ လေလွှာ၊ ရေလီး ရေလာ၊ နှင့်ရေရှိမှု

၂.၁.၆ အပင်များ

၂.၁.၇ သားငှက်တိရဲ့နှင့်များ

၂.၁.၈ အဆောက်အအီ

၂.၁.၈.၁ အဆောက် အအုံ၊ လမ်းနှင့် တံတားများ

၂.၁.၉.၂ ဆက်သွယ်ရေး

၂.၁.၉.၃ စက် နှင့် စက်

ပွဲည့်ကိုနိယာများ
J.၁၉ သစ်တောာအခြေခံ
လုပ်ငန်း

၂၀၁၆ - ၂၀၁၇ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၅ - ၂၀၂၆ ခုနှစ်အထိ တတိယ (၁၀)နှစ်၊ ခရိုင်သစ်တောာအုပ်ချုပ်ကိုမှုပ်မံကိန်းကို ရေးဆွဲစဉ်က (၆၈)ခရိုင်ဖြစ်သော်လည်း စီမံကိန်းသက်တစ်း(၅)နှစ်ပြည့်၍ ပြန်လည်ဖြည့်စွက်ပြုစုရာတွင် (၆၉)ခရိုင်အတွက် စီမံကိန်းများ ရေးဆွဲဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပါသည်။ ၂၀၂၁ - ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနက တစ်နိုင်ငံလုံး ခရိုင်(၁၂၂) ခရိုင် တိုးချွဲစည်းဆောင်ရွက်ခဲ့သောကြောင့် သစ်တောာဦးစီးဌာနအနေဖြင့်လည်း လာမည့် ၂၀၂၅- ၂၀၂၆ ခုနှစ်၊ စီမံကိန်းများပြန်လည်ပြုစုရေးဆွဲရာတွင် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာနကွဲ့စည်းထားသည့် ခရိုင်အလိုက် စီမံကိန်းများကို ခွဲခြားရေးဆွဲဆောင်ရွက်ရမည့် အကြေအနေရှိလာနိုင်ပါသည်။ အနာဂတ်ကာလတွင် အဆိပ်အခြေအနေသည် မလွှဲမသွေ့ကြောွေးလာနိုင်ပါသောကြောင့် ယခုကတည်းက အသစ္စွဲစည်းသည့် ခရိုင်၊ မူလခရိုင်မျာွဲစည်းသည့် ရုံးမိန့်များနှင့် နယ်နိမိတ်လျှောင်းလဲမှုများကို ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားသင့်ပါသည်။ လက်ရှိစွဲစည်းထားသည့် သစ်တောာနယ်မြေများသော်လည်း ခရိုင်အလိုက် ကွဲပြားသွားမည်မှာ သေခြားသည့်သော်ရှိပါသည်။ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာန၏ နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်မှုအရ သစ်တောာနယ်မြေများကွဲပြားသွားမည်အကြေအနေကို ကြိုတင်လေ့လာ၍ ဆွဲနှင့်ကြားရေးများချုပ်ရုံး သစ်တောာဦးစီးဌာန GIS ဌာနစိတ်သို့ ဆက်သွယ်ညီးစွဲး၍ ကြိုတင်ပြုစုရာထားသင့်ပါသည်။

အဆိပ်ကိစ္စွာကို ကြိုတင်ဆောင်ရွက်ထားမှသာ စီမံကိန်းအပိုင်း(၁)တွင် ဖော်ပြရမည့် တည်နေရာ၊ ရေးယာနှင့် ဥပဒေအကျိုးသက်ရောက်မှုကဏ္ဍကို အဆင်ပြေ ခြော မွေးစွာဖော်ပြနိုင်ပါမည်။ ဤနေရာတွင် တစ်ခုက် တင်ပြလို သည်မှာ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာနက ခရိုင်များ အသစ္စွဲစည်းခဲ့သော်လည်း သစ်တောာဦးစီးဌာနအနေဖြင့်၊ ရုံးဌာနကဲ့သို့ တစ်ထပ်တည်းလိုက်ပါစွဲစည်းနိုင်မည် မဟုတ်ဟု ယူဆပါသောကြောင့် သစ်တောာခရိုင် (၁)ခုက အခြားခရိုင်(၁)ခု (၂)ခုကို ပူးတွဲအုပ်ချုပ်ရမည်အကြေအနေ ရှိလာနိုင်ပါသည်။ အလားတူ လက်ရှိခရိုင်အာမည်များကို လည်း ပြောင်းလဲပေးရမည်အကြေများလည်း ကြောွေးလာနိုင်ပါသည်။

အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာနက ခရိုင်အသစ် များတိုးချွဲစည်းမှုကို မြှို့နယ်၊ ခရိုင်၊ ပြည်နယ်/တိုင်း

သစ်တောာဝန်ထမ်းတို့က မျက်ခြည်ပြတ်မခံဘဲ မိမိတို့နဲ့ သက်ဆိုင်သည့်ကဏ္ဍကို ယခုကတည်းက ကြိုတင် ညီးစွဲး၍ သတင်းအချက်အလက် ရယူထားသင့်ပါသည်။

စီမံကိန်းနိမိတ်းပိုင်းတွင် ဖော်ပြရသည့် ကြိုးပိုင်းတောာ ကြိုးပြင်ကာကွယ်တောာ သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများဖော်ပြရတွင် အကွက်များခွဲသွားပါက၊ အကွက်အရေအတွက်ကို မှတ်ချက်တွင် ဖော်ပြသင့်ပါသည်။ ရာသီဥတုအပိုင်းတွင် ခရိုင်အတွင်း မြှို့နယ်အလိုက်ရရှိသည့်ရာသီဥတုစိုင်ရာအချက်အလက်တို့ကို ဖော်ပြသင့်ပါသည်။ လေပေါ်၊ ရေရှိရှိမှုကဏ္ဍတွင် ဆည်းတာတမ်းများသို့ရောင်ရောက်သည့် ချောင်း၊ ပြောင်းများကိုလည်း ဖော်ပြသင့်ပါသည်။ ရေဝေရေလဲထိန်းသိမ်းမှု ကိုလည်း အလေးထားဖော်ပြရပါသည်။ အပင်များဖော်ပြရတွင် အသတွင်းထူးမြားမှုရှိသည့် ဘယ်ဆေးပင်ပါက်ရောက်မှု၊ သစ်ခွာ၊ ပန်းနှင့်ကပ်ပါပင်များကိုလည်း လေလာဖော်ပြသင့်ပါသည်။ သားငှက်တိရဇ္ဇာန်များနှင့်ပတ်သက်၍ ကုန်းနေ၊ ရေနေနှင့် ငှက်မျိုးစိတ်များကိုလေ့လာ၍ စုလင်အောင်ဖော်ပြသင့်ပါသည်။

စီမံကိန်းပုံစံ၊ အခြေခံအချက်အလက်များ၊ ခေါင်းစဉ်အောက်ရှိရှိ၊ အစုံချိုင်းစဉ်။

J.J ပြောအသုံးချမှု အောက်တွင် အောက်ပါခေါင်းစဉ်များ ဖော်ထားပါသည်။

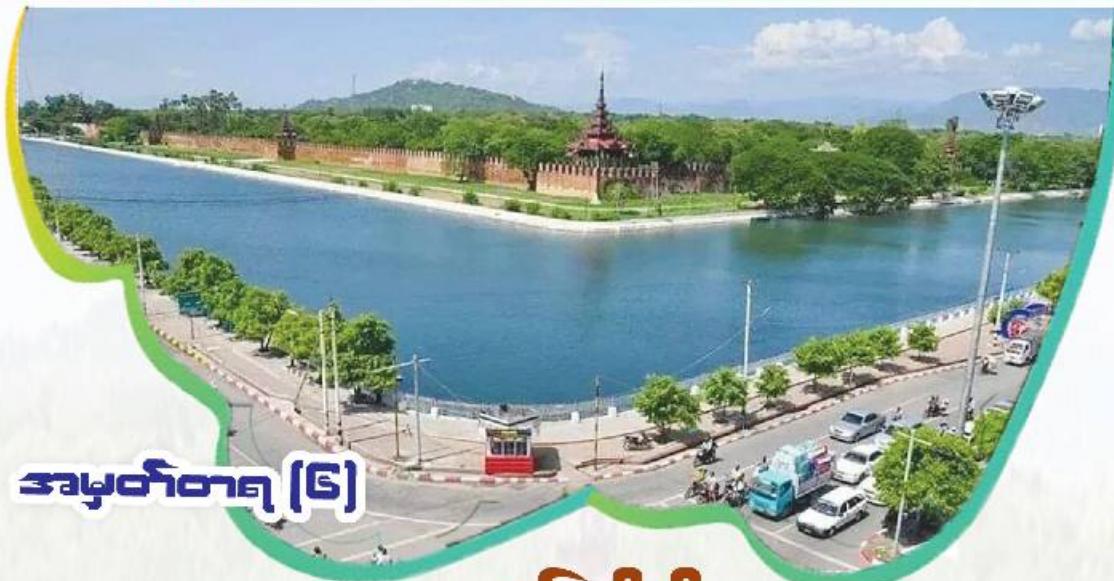
J.J.၁ လက်ရှိမြေအသုံးချမှု

J.J.၂ သစ်တောာဦးလွှမ်းမှု အခြေအနေ

J.J.၃ ပြောအသုံးချမှု ဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုများ

မြေအသုံးမှုကိစ္စရပ်သည် သစ်တောာဦးလွှမ်းမှု သစ်တောာဝန်ထမ်းများ သည် သစ်တောာသယ်ယာများကို လျော့နည်းပျက်စီးမှုမှ ကာကွယ်ရန်တာဝန်ရှိပြီး သစ်တောာမြေကြော်ဗျားကြော်ဗျား တေားမှင်းမှု သစ်တောာသယ်ယာများကိုလည်း ကာကွယ်စေနိုင်ရောက်ရပါသည်။ ယင်္ခာစွေခေါ်ကာလတွင် သစ်တောာနယ်ပြောင်းမှု သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများကိုလည်း ဖော်ပြသင့်ပါသည်။ နယ်မြေများကိုလည်း ဖော်ပြသင့်ပါသည်။ မြေအသုံးချမှုဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုများ ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် မြှို့နယ်အလိုက်ဖော်ပြသင့်ပါသည်။

စာမျက်နှာ (၂၃) ဘုံး

အမှုပိုးတရ [၆]

ရွှေများသီသီ . . .

နေပြည်တော်သို့ တာဝန်ဖွင့်သွားရောက်ရန် တိုးတိန်မှ ကလေးသို့ ဆင်းလာခဲ့သည်။

ဖေဖော်ဝါရီ လဆန်းပိုင်းဖြစ်၍ တောင်အောက်တွင် ရာသီဥတုက ပုစ် စပ်မို့ တောင်ပေါ်ကပ်တံ့သည့်အနေးထည်ကို ချွတ်လိုက်ရသည်။ ရာသီဥတု ခြားနားမှုသည် အနေရာက်၏။

ကလေးပက္ခိုသည်နှင့် လကဗ္ဗာသို့ရောက်သွားသလား ထင်မှတ်မှား လောက်အောင် ချိုင့်တွေ ခွဲကိုတွေ ဖုန်တွေနဲ့ ပုံစွာ-ယာကြီး-ကလေးဝ လမ်းသည် ကျောက်ခဲ့သားထားလျှင်ပင် အစာကြေလောက်ပါသည်။

ဇော်တဲ့က သီးဖြူသီးနှယ် လျှောက်လိမ့်ကာ လိုက်ပါရင်း မုံစွာရောက် မှပဲ သက်သောင့်သက်သာ မေ့စက်ခွင့်ရသည်။

အိပ်မက်တွေ ဟိုရောက်သည်ရောက်ဖြင့် တရေးနှီးခါန် နံနက်စောက် တွင် နေပြည်တော်သို့ရောက်ခဲ့သည်။

ပုလိုက်သည် နေပြည်တော်.... အဲ....နေပြည်တော်။

နေပြည်တော်ရောက်သည်နှင့် ဆောင်ရွက်ရန် ရုံးကိစ္စများ ဆောင်ရွက် နေ့စိတ် အကြီးအကဲခေါ်သည်ဆို၍ တိုက်ပုံကဗျာကယာဉ်၊ မှတ်စုစာအုပ်လေးကိုင် ပြီး သွားရောက်သို့ဝါခံယူခဲ့ရာ လုပ်ငန်းကိစ္စ အထွေအထူးမဟုတ်ဘဲ အပြောင်း အကြွေကိစ္စအသိပေးခြင်းဖြစ်လေသည်။

တိုးတိန်မှသည် မွန်လေး မဟာအောင်ပြမို့နယ်သို့ ဦးစီးအရာရှိ တာဝန်ဖွင့်ပြောင်းရမတဲ့။ ရုတ်တရက် ထိုသတ်းကြားတော့ ဝမ်းသာ ဝမ်းနည်းပါပဲ... ဝမ်းသာတာက ကိုယ့်အတွက်ဖြစ်ပြီး ဝမ်းနည်းတာက လုပ်ဖော် ကိုင်ဖက် များကိုထားခဲ့ရမှာတွေးကာ စိတ်မကောင်းဖြစ်မိခြင်းဖြစ်သည်။

အေးအတူ ပူအမျှအတူ တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ကြသည့်ဘဝတူများကို စွဲနွှေ့စွဲက်သွားရမှာ ဝန်လေးနေပါသည်။ ထိုစဉ်က ထိုလိုခဲ့စားခဲ့ရသည် မှာ အမှန်ပင်ဖြစ်ပါသည်။

အမိန့်အရ တစ်ပတ်အတွင်းပြောင်းရုပ်ညှစိတော့ အသွားအပြန်ခရား သွားရပည့်အချိန်ကိုပုန်းဆကာ ချက်ချင်းပင် ချင်းတောင်ပေါ်ပြန်တက်ခဲ့လိုက် ရသည်။

ကျိုစွာဖြေား (ပြောင်)

တိုးတိန်ရုံးမှာ အလုပ်လွှာပြောင်း/လက်ခံလုပ်ဖို့ လိုအပ်တာတွေ ပြင်ဆင် ဟားခါးပြည်နယ်ရုံးသို့ သွားရှုံး/မှုံးထံ သတင်းပို့ ထိုနောက် တိုးတိန်ပြန်ပြီး အထုပ်လွှာပြောင်း/ လက်ခံဆောင်ရွက်ခြင်းများပြောကာ ၉ မြိုင် စခန်းတွင် လုပ်ဖော်ကိုပို့ဆက်များကို နှုတ်ဆက်လော်ခဲ့ပွဲလေး ပြုလုပ်ပြီး တိုးတိန်က နှုတ်ဆက်ထွက်ခွာလာခဲ့သည်။

ပုံချွာ-ယာကြီး-ကလေးဝ လမ်းကို တစ်ပတ်အတွင်း J ကြိုင်ပြောက် ခရီးပြင်းနှင်ပြီး အရှည်တက်စ နေရောင်ဖြီးပြောင်း မြှုမန္တလာသို့ ရောက်ရှိခဲ့သည်။

အီနှီးယနယ်စပ်တစ်နေရာမှ သည် မြန်မာပြည်အလယ်ပိုင်း၏ မြို့တော်သို့ ရောက်ရှိလာခဲ့သည် တော့သားတစ်ယောက် မြို့ရောက်ခဲ့ခြင်းကနိုး အစ....

လုပ်နှုန်းသည် မြို့ပြီ အဆောင်အယောင်များ အကြားတွင် မျက်စိသူငယ်နားသူငယ်ဖြင့် အားငယ်လှပေစွာ။

အသန်မြို့မန္တာ ...

ရွှေဘိုသနပ်ပါးလိမ့်ဂျိုတော်မဖြူတဲ့ မန္တာလေးသူ
အခုတော့လည်း မလိမ့်ပဲကို ဖြူလို့....

ဟိုးတုန်းက စက်ဘီးကလေးနဲ့ ရွှေမန်းမယ်....
အခုများတော့ ရွှေပါးလေးနဲ့ ကြွကြွံရဲ့ ..

သရာတ်ရဲ့ အောင်ပင်လယ်ရွှေ
အုတ်တဲ့တိုင်းမြင့်မြင့်ကြီးတွေ ကာရုံလွမ်း
လွမ်းတော်မူလို့ တာစီရတော့မယ် ....

နှိန်းဆန်တဲ့ မန္တာလာသူ
အသားညီးတဲ့ မန္တာလာသူ
(ကြည့်ပါရီး....)

ပေါင်တဲ့ဖြူဖြူလေးတွေတော် ပေါ်နေပဲ့..

မန္တာလေး အကိုင်အမဲ မှာ ကျော်ဇူးတင်ပါတယ်ရှင့်
လို့ ပြောတာလေး နားဝင်ချိန်ဆဲ....

ရဲ ရဲ ဆိုတဲ့ အသံက ဂုဏ်းကန်ဝင်ဆောင့် ....
(မန္တာလေးရေ့)....

တစ်ထောင့်တစ်ညာ ပုံပြင်ဖြစ်သွားခဲ့ပြီပဲ။

မန္တာလေးသည် အစစာရာရာ ပြောင်းလဲသွားခဲ့ပြီ။
ရွှေခြေချင်းနဲ့လိုက်ဖက်တဲ့ မန္တာလေးမြို့သူ စက်ဘီးကလေး
စီးတဲ့ ရွှေမန်းသူတွေ ပုံပြင်ဖြစ်သွားခဲ့ပြီ။

စက်ဘီးမြှင်ချင်လျှင် ဖြိုစွန်းရိုက်ကြောက်တွေ သွား
ကြည့်မှ မြှင်ရပော့သွားသည်။ ဉာနေ အလုပ်ဆင်းချိန်ဆိုလျှင်
မြို့ထဲက အလုပ်လုပ်ပြီးပြန်လာသည့် ရွှေမန်းမာတိုကို မြို့
သစ်အပြန်လမ်းတစ်လျှောက်တွေင် ဆိုင်ကယ်ဖြိုင်ပဲ တာ
လွှတ်လိုက်သည့်နှယ် တွေ့မြင်ရသည်။

ပဟာအောင်ဖြေ ချမ်းမြှေသာစည် စသည့်တိုးချဲ့
မြို့သစ်များသည် ပြည်ကြီးသားတို့ အပန်းဖြေ နားနေရာ
စံအိမ်တော်များဖြင့်သာ ပြည်နေသည်။ အိမ်ကြီးအိမ်
ကောင်း ခြိုက်ယ်ဝင်းကျယ်ကြီးများဖြင့် တစ်ထိုးတစ်နှုန်း
စံမြန်းနေကြသည်မှာ ဗားပြည်မှ ဟုတ်ပါလေစလို့ ထင်
မှတ်များချင်စရာပင်။

လုအနေမှုပတ်ဝန်းကျင် တစ်သွေ့ငါးတော့ စီးပွား
ရေးလုပ်ကြောက်တွေလည်း အသွင်အာရုံးမျိုးဆန်းလာသည်။

အနီးရောင် မြတ်နီးတတ်ကြသူများပေမဲ့ ပြည်ကြီး
သားတို့အကြိုက် အနီးရောင်သစ်တော့တွေက်ပစ္စည်းများ
သည်လည်း အထူးရေပန်းစားလှုံးကြိုက်များလေသည်။

ပါဝါ မန်းဆို

သကြိန်နှင့် မန်းတော်ရိပ်နှု ဆိုတာ အမဲ ဒုန်းတဲ့

နေတာမျို့ မန်းတော်ရိပ်မှာ နိုခွင့်ရသည့်အခိုက် မန်း
သကြိန် မှာ တဝ ကဲမယ်လို့ အားခဲတားတာပေါ့။

ရုံးနောက်က ပိတော်ပင်မှာ ပိတော်ဖူးလေး
တွေ့လို့ နွော်းရဲ့နေရာရှင်အောက်မှာ ရွှေရောင် ပိတော်
တွေ ပုံင်မယ့်အချိန်ကို မျှော်တလင့်လင့်....

ဟော....ညက မိုးပြေးလေး တဖြိုက် ကျလိုက်
တဲ့အတွက် မန်းနော်ခေါ်ဖုန့်တွေ ပိတော်တွေ ပုံင်နေ
လိုက်တာ၊ ရွှေအဆင်းနှယ် ဝင်းလို့ ....

သင်းသင်းလေး မွေးနေတဲ့ ရှုံးသည် ရှာလိုကိုမဝေ
ပိတော်အလုံးဆိုတာထက် သကြိန် အကြိုပြယ် အလှုံ
ပိတော်ရှုံးဆိုတာထက် သကြိန်အကြိုရှုံး ....

ရင်တစ်ခုလုံးလည်း သင်းပုံးမွေးအီလို့ နှစ်စဉ်
တစ်နှုန်းမှာ တစ်ခါ ကြေရတာပေမဲ့ အဲဒီ တစ်ခါကိုပဲ တမ်း
တမ်းတတာ မျှော်တနေတာတဲ့ကြတာ။

ပိတော်တွေဖူးပြီဆိုကတည်းက ဘယ်နေ့ ပုံင်
မလဲလို့ အရိပ်တကြည်ကြည်း မိုးပြေးလေး ဘယ်နေ့လာမလဲ
မရောင်ရဲ့ မျှော်တုန်းမျှော်ဆဲ.... မနေ့သာကတော့
မိုးပြေးနဲ့ ပိတော်ဖူးဗူး ချစ်ရည်လူးခဲ့ကြပြီ။

ပုံင်ဖတ်ကလေးတွေမှာ မိုးပြေးရဲ့ အနမ်းခြေရာ
လေးတွေတော် တင်ကျန်နေဆဲ။

ချစ်သူ့အယုအယာကြောင့် လုချင်တိုင်းလှနေတဲ့
မိပိတော်ကို သကြိန်ချိန်ရောက်တိုင်း သူကတော့ ပြိုင်
စံရှား အလှုဘုရင်မ တစ်ပါးပါပဲ။

သကြိန်ကို ပိတော်တွေ ပုံင်နေပြီ....

နေနေပူကို အတာရေနဲ့အေးမြေစော်တို့ တူးပိုတူးပို့
နဲ့ ကြော်ချိန် ....

တိုင်း/ခရိုင်/မြို့နယ် အရာရှိအားလုံး သစ်တော်
ရိပ်သာမှာတောင့်း ဝန်ထမ်း ယာဉ်၊ လုပ်သားအင်အား
ရသာမှာ စ မြန်မာရီ Location မ စ မြန်မာရီ Location မ စ မြန်မာရီ
မိမိအစီအစဉ်ဖြင့်သွား ဌာနအားလုံးဆုံးလွှင် စ လူ့
ဆိုတဲ့အမိန့် ဝင်လာပါလေရော....

Location ၁ ၂ ၃ ၄ ၅ ၆ တစ်ပြိုင်
တည်း လူ့ရှား၊ အချေအတ်၊ အကြိုတ်အနယ် ပြောဆို
ဆွေးနွေး၊ မဟန်မှန်း ရိပ်မိသွားတော့မှ မာန်ကိုလျော့ဗျား
စ လူ့ရှို့ ညာ မေမှုပ်ခင် အပြီးလုပ်တဲ့ မပြီးသေးဘူးလား
ဆိုတဲ့လောဆော်သံ ညံနေပြီး ယဉ်ယား မရှိတော့ဘူးလား
လုပ်သားထပ်တိုး မိုးချုပ်တော့မယ်၊ အပြီးသတ် Report
တောင်းနေပြီ။

Location ၁ ကနေ ၅ ထိုး အောင်မြင်စွာ ပြီးစီးပြီ
Location ၆ ရောက်ဆုံး ကျိုးရှိသွား လူ့ ယဉ်ယား
အင်အားတွေ အကုန် Location ၆ ဆိုပေါင်း၊ ဉာဏ်ရောင်းရှိုး
မိုးလင်းသွားထိုးမယ်၊ ကြိုးစားကြစ်စီးပြီး။

ဂိုဒေါင် တစ်လုံး သိမ်းပြီး လက်စသပ်နိုက် ဟိုက် .... ဂိုဒေါင် နောက်တစ်လုံး

နောက် ၂ ရက် ကြာတော့ ဂိုဒေါင် နောက်တစ်လုံး သက္ကာန်သာ ပြီးဆုံးသွားသော်လည်း ကျွန်တော်တို့ မပြီးဆုံးနိုင်သေး။

ငေးပြီပဲ့ သက္ကာန် ရေ ....

၂၀၁၄ သက္ကာန်ကို ပိတောက်ပန်းတွေနဲ့ မကြိုနိုင်ဘဲ ပိတောက်ခြမ်းတွေ တမလန်းတွေနဲ့ကြိုလိုက်ရသည်။

ဟိုးတုန်းက ကိုအောင်ဝါးရဲ့ မန်းတောင်ခိုပ်ခိုချုပ်း သံကြားလျှင် သက္ကာန်ပိုးကလူပ်စိလျှင်ပါဖြစ်လာ ချိပြီး ချင် သောနုပျိုင်ယေးတွေရဲ့ အကအလှယေးတွေ ငေးမော လို့ သက္ကာန်ရေထဲမှာ စီးမောရင်း၊ မမောနိုင် မပန်းနိုင် ပိတောက်တွေလှိုင်လှိုင် ပွင့်နေတာနဲ့အပြုံပဲ့....

ခုများတော့လည်း....

မပြီးဆုံးနိုင်တဲ့ တာဝန်တွေ ပုဂ္ဂိုလ်ထမ်းပြီး မန်းတောင်ခိုပ်လည်းမရှိနိုင်၊ ချိပြီးချင်သော နှုပျိုင်ယေးတွေ ငေးဖိုလည်း သတိမရု သက္ကာန်ရေကို တမ်းတမ်းတတဲ့ သူများတွေ ပျော်နေတာကြည့်ပြီး လွမ်းနေရ။

ပိတောက်ပန်းတွေကတော့ သစ်လို့ (ကျွန်တော်တို့တွေမှာတော့) ပိတောက်ခြမ်းတွေကြား နစ်လို့....

နှစ်သစ်အကြိုအဖြစ်....

ကျွန်း၊ ပိတောက်၊ တမလန်း သစ် တန် ၧ၀၀ ကျော် ဖမ်းဆီးခဲ့ရသည်။

အတူလက်တွဲပါဝင်နဲ့သူ ရဲတော်ရဲ့ဘက်အားလုံးကို ကျေးဇူးမှတ်တမ်းတင်ပါ၏။

“ရှိုးသားမှ တစ်ခုနှင့်တင် မဖြစ်နိုင်ဘူး ပါးနှင့်မှ မရှိလျှင် မဖြစ်ပြန်ဘူး”

ကြိုးစိုင်း၊ ကြိုးပြင်ကာကွယ်တော့များ မရှိပါ။ သိမ့်ကြောင့် သစ်တော့လုပ်ငန်းတွေမရှိသာလောက်ဖြစ်ပြီး လူထုဖြန့်ပျီးပင်ပျီးထောင်ဖြန့်ဝေခြင်းလုပ်ငန်းတစ်ခုသာ ရှိပါသည်။

အခြားသစ်တော့လုပ်ငန်းများ မရှိသော်လည်း သစ်စက်နှင့် ပရိဘောဂအခြားလုပ်ငန်းများ တော်တော်များရှိသဖြင့် တရားမဝင်သစ်များ ဝယ်ယူသိ လျှောင်ခွဲစိတ်အသုံးပြုမှုမရှိစေရေး အတော်သတိထားရပါသည်။

ဒါက အဝင်ကိစ္စဖြစ်ပြီး အထွက်လမ်းကြောင်းဖြစ်သည့် တရားပြည်တင်ပို့သည့်လမ်းကြောင်းကိုးက လည်းဖုံးနေတော့ မျက်စိခေါက်ထောက်ကာ မျက်ခြည်မပြတ်ကြည့်နေရသည်။

ဘာသာ သာသနာ ထွန်းကားရာအရပ်ဖြစ်၍ ကြည်ညွှေဖြယ် သာသနာပြုပုဂ္ဂိုလ်အကောင်အဖော်များ ရှိသလို သာသနာကို ခုတုံးလုပ်ကာ စီးပွားရောနေသူတွေက လည်းရှိနေသည်။

အထက်မှပြည့်စေသောသီးကို လာရောက်အခြေပြု နေထိုင်ကြရင်း သစ်အခြေခံ စက်မှု/လက်မှုလုပ်ငန်းများ ကိုစီးပွားရေးလုပ်ငန်းအဖြစ် ရင်းနှီးမြှုပြန့်လုပ်ကိုင်ကြရာ သစ်နှင့်သစ်တော့တွေကိုပွဲည်းများ ထိန်းသိမ်းရသည်မှာ အလွန်ခက်ခဲပါသည်။

လူထုဖြန့်ပျီးပင်များကို စွယ်တော်ပျီးဥယျာဉ်၌ ပျီးထောင်သည်။

ဦးအေးသောင်း (တော့အပ်)သည် ပင်တိုင်ပျီးဥယျာဉ်တာဝန်ခံဖြစ်ပြီး ပျီးဥယျာဉ်လုပ်ငန်းနှင့်ပတ်သက် လျှင် လှည့်ကြည့်စရောမလိုအောင် စိတ်ချရပါသည်။

ဖြန့်ဝေသည့်ရာသိတွင် ပျီးဥယျာဉ်အထိလာရောက် တောင်းခံစိုက်ပျီးသူများရှိသလို လှစုစည်ကားရာနေရာများ တွင် စိုက်ပျီးလိုသူ လက်ဝယ်အရောက်ဖြန့်ဝေ၍ သစ်ပင် စိုက်ပျီးခြင်း၊ လက်တွေ့သရုပ်ပို့ကိုပျီးပြသခြင်း၊ ပြစ် ထိန်းသိမ်းခြင်းလုပ်ငန်းများ ပညာပေးဆွေးနွေးခြင်း၊ လက်ကမ်းစာစောင်များဖြန့်ဝေခြင်း၊ စသဖြင့်လှုထုဖြန့်ပျီးပင် ဖြန့်ဝေစိုက်ပျီးခြင်းကို ကျယ်ကျယ်ပြန်ပြန် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

ပြည်သူမှုပေါင်းပါဝင်သည့် သစ်ပင်စိုက်ပျီးပွဲများ ကိုလည်း စာသင်ကျောင်း၊ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်း၊ ဘုရားဝင်းစာသည်တို့တွင် တစ်နှင့်တစ်ပိုင် စုပေါင်းစိုက်ပျီးဆောင် ရွက်သကဲ့သို့ တက္ကသိုလ်များ၏ ပရိတ်များတွင် သစ်ပင် စိုက်ပျီးပွဲတော်ကြီးများ ခမ်းနားစွာကျော်းပဲ့ပြီး အမြန်လမ်းမကြိုး ပဲ့ပြီး ပဲ/ယာ စိမ်းလန်းစို့ပြည်ရေးအတွက်လည်း ပြမှုစိုင် လူမှုကုည်ရေးအသင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

မကြာခဏတိုင်ကြားလေ့ရှိပြီး မကြာခဏ အရေးယူရသည့် တရားမဝင်လုပ်ငန်းတစ်ခုခုံမှာ တားမြစ်ထားသည့် ငှက်များရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခြင်းဖြစ်သည်။

ငှက်များကို နည်းပျီးစုံပြုဖို့ဖောက်ရောင်းချေပေးခြင်းဖြစ်သည်။

ဦးပိန်တဲ့တားနှင့်တောင်သစ်သမန်းကျော် မင်းသို့ လက်ဖက်ရည်ဆိုင်၊ ရွှေပြည်စိုးလက်ဖက်ရည်ဆိုင်ရေးများ ကျောက်မျက်ရတနာရောင်းဝယ်ရေးရေး စသည့် လှစုစည်ကားရာအရပ်များတွင် ငှက်များစုံရောင်းဝယ်ခြင်းသည်။ မကြာခဏတိုင်ကြားလေ့ရှိသဖြင့် တစ်ကြိမ်တွင် ကိုယ်တိုင် လိုက်လုပ်ကြည့်ရှုခဲ့သည်။

ငှက်ရောင်းသူမှာ ကလေးငယ် ၂ ဦးဖြစ်နေသည်။

ပုံမှန်ရောင်းဝယ်ခြင်းမှာ ပြဿနာမဟုတ်သော်လည်း ငို ဝယ်သူများက ငိုက်ကို လူအော်များရှေ့မှာပင်သတ်ပြီး ရင်ခွဲမီးကင်စားကြောက် ပြဿနာစပါလေသည်။

ပိုဆိုးသည်မှာ ငိုက်သတ်သူက ဘာသာခြား ဖြစ်နေသဖြင့် မလိုလားအပ်သည့်ပြဿနာများ ရှုပ်ထွေးမလာ ခင် ငိုက်များကို ရှင်းထုတ်လိုက်ရသည်။

ငိုက်ရောင်းသည် ကလေး ၂ ယောက် ကို နောင်တွင် ဘားမြစ်ထားသည့်ငိုက်များ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကား ခြင်းမလုပ်ရန်ဖောက်ပြောဆုံးမပြီး အလွယ်ကူဆုံးနည်းလမ်း အနေဖြင့် ငိုက်အားလုံးဝယ်ယူပြီး လွှတ်လိုက်ရပါသည်။

ဤသို့လည်း ကုသိုလ်မရ ရအောင် ယူခဲ့ဖူးသည်။ ရေးကုက်လိုအပ်ချက်မြင့်မားသည့် သစ်နှင့် သစ်တော ထွက်ပစ္စည်းများထိန်းသိမ်းရေးအတွက် သက်ဆိုင်ရာအေး အာဏာပိုင်အတွဲအစည်းများ သာသနစည်းကမ်းထိန်း သိမ်းရေးအတွဲများ၏ အကုအညီရယူကာ အတတ်နှင့်ဆုံး ထိန်းသိမ်းဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

၂၀၁၄ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါဒီလ မှ ၂၀၁၅ ခုနှစ် သိဂုတ်လအထိ တရားမဝင် ကျွန်း၊ သစ်မာ၊ အခြား တန် ၂၀၀၀ ကျော် ဖမ်းဆေးအရေးယူနိုင်ခဲ့သည်။

စွမ်းကျသိုလ်...

မန္တလေးမှာ အမှတ်ရစရာ တစ်ခုကတော့ ဝါတွင်းကာလ ဥပုသ် အပတ်စဉ်တိုင်း စုပေါင်းကုသိုလ်ယူကြတဲ့ သိလွှဲပါပဲ။

မဟာအောင်မြှို့နယ်၊ အောင်မြေသာစံမြို့နယ် ၂ မြို့နယ်ရုံးများသည် တစ်ဝင်းထဲတွင် ရှိကြပြီး ခရိုင်သစ်တော်ရုံးသည်လည်း ဝင်းထဲမှာပဲဖြစ်ပါသည်။

သို့အတွက် ဝန်ထမ်းအားလုံးနီးပါး ဝန်ထမ်းအိမ်ရာများတွင် စုစည်းနေထိုင်စေသည်ကဲ့သို့ဖြစ်ကာ အားလုံးက တစ်စုတစ်စည်းတည်းနှုံကြပြီး ပေါင်းစည်းညီညွတ်မှုကို အလိုလိုဖြစ်တည်နေပေါ်ပါသည်။

ဥပုသ်အပတ်စဉ်တိုင်း ဝင်းအလယ်က ဓမ္မရုံးသို့ ဆရာတကာကျောင်း ဆရာတော်ဘုရားကြောက်၍ သိလေပေးတရားနှင့် သိမှတ်နာယူစရာ တရားဒေသနာများ ဟောကြားချီးမြှင့်သည်။

ဝင်းထဲတွင် နေထိုင်ကြသည့် အရာထမ်း အမှုထမ်းအားလုံး ဓမ္မရုံးတွင် စုစည်းကာ သိလယူကြ တရားနာကြဖြင့် ဝါတွင်းကာလတလျောက်လုံး ကျောက်သရေရှိလှ သည်။

ဓမ္မရုံးက ရုံး ရှေ့တည့်တည်ဖြစ်၍ ဘုရားတရား

သံများ ရုံးကိုလွှမ်းခြားနေပါသည်။ အလွှဲခွဲ မင်္ဂလာပွဲနှင့် ရှင်ကွက်က လာရောက်ပြုလုပ်သည့်ဟောပြောပွဲက အစ ဓမ္မရုံးမှာပဲစောင်းကြသဖြင့် ဓမ္မရုံးသည် စောင်းမကြီး လည်း ဖြစ်နေပြန်ပါသည်။

အခါတ်ပေးပါလို့ နတ်ရေးငယ်ရွှေတာ အသံကြားလျှင် မင်္ဂလာတစ်ပါး ရုံးရှေ့ရောက်ပြန်ပြီပေါ့။

မည်သို့ပင်ဆိုစေ ထိုသို့ တစ်စုတစ်စည်းတည်းစုစည်းတည်းရှိနေကြခြင်းသည် ရတောင့်ရခဲ့ စည်းလုံးညီ ဗျတ်မှုကို အလိုလိုရရှိနေပြီးဖြစ်ခြင်းကြောင့် တစ်ယောက် နှင့်တစ်ယောက် တစ်မြို့နယ်နှင့်တစ်မြို့နယ် အပြန်အလှန် ရိုင်းပင်းကုည်းကြကာ အေးအတူပုံအမျှ အတူတကွ စိတ်တတ်မှုများသည် ဌာန နေရာအေးသာတော်များများတွင် မတွေ့ရသလောက် ရှားပါးခဲ့ပြီ ဖြစ်လေသည်။

မန္တလေးတွင် ထိုရှားပါးသည့်အရာကို မျက်ဝါးထင်ထင်တွေ့မြင်ခွင့်ရခဲ့သည်။

တစ်ခါက မြို့မြို့ဆာ ....

မန္တလေးရေး....

တကယ်တော့ မင်းဟာ ငါးခဲ့ငယ်အိပ်မက်....

မင်းကို....

တမ်းတာခဲ့ဖူးသည်....

ရင်ခုန်ခဲ့ဖူးသည်....

ရူးသွေ့ပဲခဲ့ဖူးသည်....

အိပ်မက်တွေ့ အကြိမ်ကြိမ် မက်ခဲ့ဖူးသည်....

ဒီလို့....

အမှတ်ရထင် မင်းရင်ခွင့် နိုဝင်ခွင့် ရခဲ့တာကို ဟုတ်မှုဟုတ်ရဲ့လားလို့တောင် မယုံးမရဖြစ်ပါသည်။

ပြန်စည်းစားမိတိုင်းလည်း အိပ်မက်တစ်ခုလို အတိတ်တွော့ အရိုင်ပမာဏ ထင်ကျို့နေဆဲ....

ချစ်သူရင်ခွင့် နိုဝင်ခွင့်ရတဲ့ အပျော်သည် ဘာနဲ့ တုနိုင်းမရာ။

ဇွဲနော်ညာ လှ ချင်တိုင်း လှလိုပေါ့....

ချစ်သူမှုက်နှာသည် ကဗျား ....

တစိုင်းစိုင်းကြည့် ....တသိမ့်သိမ့်ကြည့်နဲ့နေရတာ ကိုယ်သာ အသိဆုံးပါ။

တစ်ချိန်မှာခွဲရမှုဟာဆိုတာသိနေပါလျက် တွယ်တာ ခဲ့မိတဲ့ သံယောဇ်သည် ဖြတ်ရခက် သိမ်းရခက်....

ဝေးသွားကြလည်း ချစ်နေဆဲပါ ချစ်တဲ့မန္တလာ....

တစ်ခါက မြို့မြို့ဆာ သို့ လွှမ်းဆွဲ၏ အမှတ်တာ၊ ရှေ့ဖွံ့ဖြိုးပါသည်

မနာများကားနိုက်ခင်းတွေ နိုက်ကြားဆုံးများဖျို့

စာရေးသုက္ခ သစ်တောဘာသာရပ်နဲ့ အသက် မွေးဝမ်းကြောင်းပြုဖို့ ဘယ်လိုစတင်ပြီး စိတ်ဝင်စားခဲ့သလဲ ထို အကျိုးအကြောင်းသင့်လိုပေးပြန်းတိုင်း မူလတန်းက ပြီး အမြစ်တွယ်ခဲ့တောလို့ ဖြေလေ့ရှုပါတယ်။ သစ်တောဘာသာရပ်ကို အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုတစ်ခုအနေနဲ့ သင်ယူလို့ရတယ်ဆိုတာမသိခင် မူလတန်းကျောင်းသား ဘဝမှာ စာစီစာကုံးပြုပွဲဝင်ဖို့ ပေးလေတဲ့ ခေါင်းစဉ်က ‘ကြီးမြန်သစ်ပင်နိုက်ပျိုးထွေ့ စွမ်းအင်လဲရ ပြည်လည်းလှ’ ဆိုတော့ သစ်တောဘာသာရပ်အကြောင်းတွေ ရှာဖွေဖတ်ပြီး ပြုပွဲဝင်ပြုပွဲတော့ မြှုံးနယ်ပထမဆုရဲ့တောကနေ သစ်တောတွေအကြောင်း ရေးရေးကလေးစိတ်ဝင်စားခဲ့ပါတယ်။

၁၉၉၀ ကာလများမှာတော့ ထင်းလောင်စာ ဖုလုံရေးအတွက် မအုလက်တံ့ရည်တွေ၊ မအုကဗျားတွေကို သစ်တောဦးစီးဌာနက အိမ်တိုင်ယာရောက်ဖြော်ဝေးလို့ ကျွန်တော်တို့ အိမ်ရှုံးတွေမှာ မအုပ်ဝေးတွေနိုက်ခဲ့ကြရတာကို ယအောထိ မှတ်ပိုနေပါတယ်။ မအုပ်ကြီးတွေ ကိုယ်းချိုင်ပြီး အိမ်မှာထင်းသုံးကြရတာကိုလည်း မှတ်ပိုနေပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ကျောင်းက ရန်ကန်-ပြည်လမ်းမဘေးမှာ ရှိတာဆိုတော့ ကျောင်းသွားတိုင်း သစ်တောဘာသာရပ်တွေ လမ်းဘေး ပဲယာတစ်လျောက် ကျွန်းပင်တွေနိုက်နေတာ၊ ကားလမ်းနဲ့ရထားလမ်းကြား မြောင်းထဲမှာ ဝါးခြင်းယက်၊ ဖြေအားထည့်ပြီး အပ်တွေ ခက်ခက်ခဲ့ခိုက်ပေးနေတဲ့ မြင်ကွဲ့တွေ၊ ကျောင်းက ပန်းခြထဲမှာ ဖွဲ့ဖြိုးရေးဘာသာရပ်အနေနဲ့ ကိုယ်းသစ်ပင် ကိုယ်ရွှေးချယ်နိုက်ပြီး ရှင်သနအောင် ရေလောင်းပေါင်းသင့်ခဲ့ရတာတွေက တက္ကလိုလ် ဝင်တန်းအောင်ပြင်တဲ့အခါ သစ်တောဘာကြားဆိုလိုကို ရွှေးချယ်တာက်ရောက်ဖို့ တွေ့နှုန်းအားတစ်ရပ်အဖြစ် ပါဝင်ခဲ့မယ် ထင်ပါတယ်။

သစ်တောဘာသာရပ်နဲ့ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပြုဖို့ ရွှေးချယ်ပြီးတဲ့အခါမှာလည်း ဆရာမြှုံးမြိုင်းရဲ့ လူချွန်လူကောင်း သိချိုးစာသားလေးထဲကအတိုင်း ‘ခေတ်ပိုမိုကဗျားကြည့်မြင်၊ သန်ဖြန်ယောက်ဗျားဘာသားလျှင်၊ လျှော်စစ်အား အသုံးများတဲ့အပြင်၊ တွင်တွင် ကျယ်ကျယ်ထက်အောက်မြေတစ်ခွင့်၊ သစ်ပင်တွေ ဖြေတွင်းစာတို့တွေ၊ ဖော်ယူနိုင်စွဲ့တဲ့မေးခွန်းကိုလည်း ဆို

သလို နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးရေးကို အထောက်အကြော်ဖြော် သစ်ပင်သစ်တောတွေ နိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ဖို့ အလွန်ပဲစိတ်ဝင်စား မိပါတယ်။ ကြီးမြန်သစ်ပင်များ နိုက်ပျိုးခြင်းဆိုတဲ့ ခေါင်းစဉ်ကလေးတစ်ခုကနေ သန္တတည်ခဲ့တဲ့ သစ်တောဘာသာရပ် အခြေခံအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုလမ်းကြောင်းကို ရွှေးချယ်ခဲ့သူတစ်ဦးအာနေနဲ့ ပြစ်ဝကျွန်းပေါ်အောင် ကြီးမြန်သစ်ပင်များဖြစ်တဲ့ မာလာလူးကားနိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ လေ့လာရေးခရီးကို ၂၀၀၈ ခုနှစ်မှာ ပါဝင်ခွင့်ရရှိခဲ့ခြင်းကလည်း မင်္ဂလာတစ်ပါးဖြစ်ပါတယ်။

ရုပန်နိုင်ငံအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ချုပ်အစဉ်နဲ့ ၂၀၀၈ ခုနှစ်မှာ ရောဂါတိတိုင်းဒေသကြီးရဲ့ ပြစ်ဝကျွန်းပေါ်အောက်အထား၊ ရာသီဥတုအခြေအနေ၊ ဒီဇိုင်ရောက်ရှိမှု၊ ရေငန်ဒဏ်ခံနိုင်မှုများနှင့် လိုက်လျော့ညီတွေဖြစ်စေတဲ့ စီးပွားပြစ်ကြီးမြန်သစ်ပင်မာလာလူးကားနိုက်ခင်းများတည်ထောင်မှုကို မိယက်နှစ် နိုင်ငံ၊ ဟိုချိမ်းမြှို့တော်တစ်ဦးကို သွားရောက်လေ့လာခွင့်ရရှိခဲ့တဲ့အတွေ့အကြံမှုများကို အခြေခံပြီး ပိုလယ်ကိုးရှိုးတန်းတွေအတွက် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်အောက်များမှာ မာလာလူးကား နိုက်ခင်းများ တည်ထောင်နိုင်တဲ့အခွင့်အလမ်းများကို ဝေမျှလိုပါတယ်။ ယနေ့ စေတ်ကာလုပ်ကုန်မှု ပုဂ္ဂလိကသာစာတွေတည်ထောင်စွဲ့ စိတ်ပါဝင်စားမှုမြင့်တာကိုနေချိန်းမှုများ ပို့အောင်တွေအတွက်ကော် ဘယ်လိုကြီးမြန် သစ်ပင်များကို ရွှေးချယ်နိုက်ပျိုးဆိုင်သလဲဆိုတဲ့မေးခွန်းကိုလည်း ဖြေဆိုပြီးသွားပြစ်သွားမယ် ထင်ပါတယ်။

မာလာလူးကားသိမ်းဆိုတာ အရှေ့တောင်အရှေ့ဒေသတွင်းနိုင်းများမှာ ကျယ်ပြန်စွာ ပေါက်ရောက်နေတဲ့သာစုံမျိုးဖြစ်ပါတယ်။ ဉာဏ်တေားလျှော်နိုင်ငံ၊ နိုက်ပျိုးရေးသစ်တောဘာသာရပ်နဲ့ လျှော်နိုင်ငံ၊ နိုက်ပျိုးရေးသစ်တောဘာသာရပ်အောင် ရေလောင်းပေါင်းသင့်ခဲ့ရတာတွေက ဘယ်လိုကြီးမြန် သစ်ပင်များကို အမိန့်တွေ့ရှိရပြီး ဟက်တာ ၆.၄ သန်းခန့် ကျယ်

ဝန်ပါတယ်။ မာလာလူးကားသစ်မျိုး ၂၀၀ ခန့်တွေ့နှုန်း အများစုံမှာ ထဲတေားလျှန်င်ရဲ့ ဒေသမျိုးများဖြစ်ကြောင်း နဲ့ မျိုးစိတ်အနည်းစုံသာ အပင်ကြီးမျိုးဖြစ်ကြောင်း သိရှိ ရပါတယ်။ ငှါးအပင်ကြီးမျိုးများကို စက္က၍အခေါက်ပင် (paperbarks) သို့မဟုတ် လက်ဖက်ပင်(Tea-tree) ဟု ခေါ်ဆိုပါကြောင်း၊ မာလာလူးကားအပင်၏ အခေါက်များ ပုံ စက္က၍ကဲ့သို့ ဖော်အထွေးစွာ ခွာယူလျက်ရှိကြောင်း၊ မာလာလူးကားအပင်၏ အခေါက်များမှာ သစ်မျိုးအလိုက် ဆင်စွယ်ရောင် သို့မဟုတ် အညိုရောင်ဖျော့ဖျော့ရှိရာ ဂါရိ ဘာသာစကားဖြင့် melas (black) နှင့် leukos (white) တို့ကိုပေါင်း၍ မာလာလူးကား (melaleuca) ဟု အမည် ပေးထားခြင်းဖြစ်ကြောင်းလည်း လေ့လာသိရှိရပါတယ်။ မာလာလူးကားသစ်တော့များဟာ မှတ်သူနှင့်ရှာသူတဲ့ ရှိရှိတဲ့ ပင်လယ်ကမ်းရှိုးတန်းများ၊ ကမ်းရှိုးတန်းနှင့် နီးစပ်တဲ့ ဒေသများ၊ မြစ်ဝါမြေနှင့်လွင်ပြင်များ၊ ရာသီအလိုက် ရေဝါဒ သည့်ဒေသများမှာ ရှင်သနပေါက်ရောက်နေတဲ့ မြန်မြို့ပိုင်း သစ်တော့များဖြစ်ကြောင်း လေ့လာသိရှိရပါတယ်။

မာလာလူးကားသစ်မျိုးဟာ Myrtaceae မျိုးရင်း ဝင်အပင်ဖြစ်ပြီး မျိုးကွဲက *Melaleuca* ဖြစ်ပါတယ်။ ယူက လစ်မျိုးကွဲများ၊ ပြည်လုံးချမ်းသာမျိုးကွဲများနှင့် မျိုးရင်း ဝင်အတူတူဖြစ်ပါတယ်။ မာလာလူးကားသစ်ပင်မျိုးများ ဟာ ယေဘုယျအားဖြင့် ပင်စည်တစ်လျှောက် စက္က၍ပျော့ ဖတ်ကဲ့သို့ သစ်ခေါက်များထူထပ်စွာပတ်ထားသည့်သစ်ပင် အမျိုးအစားဖြစ်ပြီး အမြင့်ပေ ၅၅ ပေအထိ ရောက်ရှိ နိုင်ပါတယ်။ ပိုယက်နမ်နိုင်ငံ၊ မဲခေါင်ဖြစ်ပိုင်းဒေသနှင့် အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၊ ကျွန်းနှင့်ပင်လယ်ကမ်းရှိုးတန်းဒေသ များမှာ မာလာလူးကားသစ်ပင်မျိုးများဖြစ်တဲ့ *Melaleuca cajuputi* နှင့် *Melaleuca Leucadendron* သစ်ပင်မျိုးများကို စီးပွားဖြစ်သစ်တော့စိုက်ခင်းများတည်ထောင်ပြီး စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်လျက်ရှိကြောင်း လေ့လာသိရှိရပါတယ်။

မြန်မာနိုင်ငံမှာ အောက်ပါမာလာလူးကားမျိုးစိတ် (၃)မျိုးကို တွေ့ရှိရကြောင်း A Checklist of the Trees, Shrubs, Herbs, and Climbers of Myanmar” မှာ ဖော်ပြထားပါတယ်-

စဉ်	ဒေသအမည်	မျိုးရင်း	မျိုးကွဲ	မျိုးစိတ်
၁။	သဘောကလန်	Myrtaceae	<i>Melaleuca</i>	<i>alternifolium</i>
၂။	ကလန်	Myrtaceae	<i>Melaleuca</i>	<i>cajuputi</i>
၃။	ငှက်ကျောတ်၊ ကလန်	Myrtaceae	<i>Melaleuca</i>	<i>leucadendron</i>

မြန်မာနိုင်ငံမှာ တွေ့ရှိရတဲ့ မာလာလူးကား သစ်မျိုး(၃)မျိုးအနက် ကလန်လို့ခေါ်တဲ့ *Melaleuca cajuputi* က သဘာဝအတိုင်းတွေ့ရှိရတဲ့ ဒေသမျိုးဖြစ်ပြီး ကျွန်းမာလာလူးကားသစ်မျိုး (၂) မျိုးကတော့ မြည်ပမှတ်သွင်း

စိုက်ပျိုးထားတဲ့မျိုးတွေအဖြစ် မှတ်တမ်းတင်ထားပါတယ်။

ပိုယက်နမ်နိုင်ငံရှိ မာလာလူးကားစိုက်ခင်းများ (မြေဘာဝတ်ပြီး၊ အလယ်မြောင်းထား၍ သစ်မျိုးတစ်မျိုးတည်း ကျယ်ကျယ်ပြန်ပြန်စိုက်ပျိုးပါတယ်။)

အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံရှိ မာလာလူးကားစိုက်ခင်း (ဒီရေတော့ သစ်မျိုးငှက်ကြီးတောင်(ချုပ်တ်ပင်)များနှင့် ရောနောပေါက်ရောက်လျက်ရှိတာကို တွေ့ရှိရပါတယ်။

ရေနှစ်အင်နဲ့ ဒီရေအတက်အကျကို အတိုက် အလျောက်ခံနိုင်ရည်ရှိပါတယ်)

မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ ဒေသမျိုးရင်း မာလာလူးကားသစ်မျိုး ကလန် (*Melaleuca cajuputi*) နှင့် လွှန်ခဲ့သော နှစ်ကလန်များက ပြည်ပမှတ်သွင်းစိုက်ပျိုးထားကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ထားတဲ့ ငှက်ကျောတ်/ကလန် (*Melaleuca Leucadendron*) တို့ကို ပိုယက်နမ်နိုင်ငံနဲ့ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံများမှာ စီးပွားဖြစ်သစ်တော့စိုက်ခင်းများအဖြစ် တည်ထောင်အောင်ပြော်လျက်ရှိတဲ့အတွက် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် လည်း စီးပွားရေးအဆင့်အလမ်းဖော်ထုတ်နိုင်ပဲ့ သစ်တော့စိုက်ခင်းများ တည်ထောင်ရာမှာအသုံးပြုနိုင်မှာဖြစ်ပါတယ်။ ပိုယက်နမ်နိုင်ငံများ မာလာလူးကားကို (၃ ပေ × ၃ပေ) ပန့်ကိုဖြင့် တစ်ကျော်ချောင်း အပင်ပေါင်း (၄၈၇၀) ပင်စိုက်ပျိုး

ပြီး သက်ပတ် ၉ နှစ် (မေပြင်သင်ခေါင်းနှင့် သစ်ပင်စိုက်ပျိုးခြင်း (၂)နှစ်+ ကြီးထွားချိန် (၁)နှစ်) အတွင်း လုံးပတ် ၄ ပေ ၂ လက်မရှိ သစ်လုံး ၄၀၀၀ ကျော်ထုတ်လုပ်နိုင် ကြောင်း လေ့လာသိရှိရပါတယ်။

မာလာလူးကားသစ်မျိုးဟာ ဘက်စုံသုံး သစ်မျိုးဖြစ်ပြီး သစ် တိုင် မျှောစတဲ့ ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းသုံးပွောင်းများ နှစ်တို့အတွင်း စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်နိုင်ပါတယ်။ ခြမားနှင့်တဲ့သစ်မျိုး ဖြစ်ခြင်းကြောင့် တန်ဖိုးမြင့်မားပြီး အလွန်အသုံးဝင်ပါတယ်။

ပိုယက်နမ်နိုင်ငံတွင် မာလာလူးကား Wood Chip ပြုလုပ်ခြင်း စတူ၍ ပျောဖတ်၊ ဖိုက်ဘာဘုတ်ပြား၊ ဘိုလ် မြေဘုတ်ပြားနှင့် လွှာစာသုံးဘုတ်ပြားများထုတ်လုပ်ရာတွင် အသုံးပြုပါတယ်။ မာလာလူးကားသစ်မျိုးများရဲ့ cellulose နှင့် lignin ပါဝင်မှု fiber length အရှည်တို့သည် အကေားရှားမျိုးရင်းဝင်သစ်မျိုးများထက် ပိုမိုကောင်းမွန် ကြောင်းတွေ့ရှုရပါတယ်။ ပိုယက်နမ်နိုင်ငံတွင် စတူ၍ထုတ်လုပ်ရန်အဓိကရည်ရွယ်၍ မာလာလူးကားစိုက်ခင်းများ တည်ထောင်ကြောင်းသိရှုရတဲ့အတွက် မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ စက်မှုကုန်ကြမ်းစိုက်ခင်းများတည်ထောင်စွဲ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိတဲ့ အချင်ကာလနှင့်အညီ အလားအလာရှိတဲ့ ကြီးမြန်သစ်ပင်မျိုးဖြစ်ကြောင်း တင်ပြလိုပါတယ်။

အင်ဒိန္ဒားရှားနိုင်ငံမှာတော့ မာလာလူးကား စိုက်ခင်းများက သစ်ရွက်များကိုအသုံးပြုပြီး အမွှေးနှံသာဆီ၊ ပရုတ်ဆီ (tiger balm တွင်ပါဝင်ပါသည်)၊ ခေါင်းလျှော့ရည်၊ ဆောဝါ၊ အင်းဆက် ပြေးဆီ၊ အလုဆီများထုတ်လုပ်အသုံးပြုပြီး စီးပွားရေးတွက်ခြက်ကိုလျက်လျက်ရှိကြောင်း လေ့လာသိရှုရပါတယ်။

မာလာလူးကားသစ်တော်စိုက်ခင်းများသည် ပန်းများ လိုင်စွာပွင့်နိုင်ပြီး ပျောများကြိုက်နှစ်သက်တဲ့ပန်းပွင့်အမျိုးအစားဖြစ်ရာ သစ်တော်စိုက်ခင်းတည်ထောင်ခြင်းနှင့်တွေ့ဖော်ပြီး စီးပွားဖြစ်ပျေားမွေးမြှေးရေးလုပ်ငန်းများကိုလည်း ဆောင်ရွက်ကြောင်း သိရှုရပါတယ်။

အခြားအသုံးပြုမှုအနေနဲ့ သစ်ခေါက်ချည်မျှင် ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ အသီးကို ရှုတ်ကောင်းကဲ့သို့ ဟင်းခတ်အမွှေးအကြိုင်အဖြစ် အသုံးပြုခြင်း၊ အညွှန်အနှစ်များ စားသုံးခြင်း၊ မာလာလူးကားနှင့် တွေ့ဖက်ပေါက်ရောက်သည့် Samel မို့ (ထိုင်နိုင်ငံ၏ ဈေးကွက်ဝင်မို့) ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ စိုက်ခင်းနှင့်တွေ့ဖတ်ပြီး ဗားမွေးမြှေးခြင်း (ပိုယက်နမ်နိုင်ငံ)၊ ငါး၊ ပုံးနှစ်၊ ကဏ္ဍနှင့် တွေ့ဖက်မွေးမြှေးမြှိုက်ခြင်းစားလုပ်ငန်းများလည်း တွေ့ဖက်ဆောင်ရွက်အသုံးပြုနိုင်ပါတယ်။

ကလန်(*Melaleuca cajuputii*) ကတော့ မြန်မာနိုင်ငံရဲ့အသုံးဖြစ်လို့ ရှင်သနအောင်မြင်မှုအပေါ် သံသယရှိဖို့ပေါ့ ငါ်ကောက်/ကလန် (*Melaleuca Leucadendron*)က မြန်မာနိုင်ငံမှာ စိုက်ပျိုးအောင်ဖြင့်နိုင်သူလား ဆန်းစစ်ဖို့လိုအပ်ပါတယ်။ ဒီအတွက်တော့ အဖြေကအသင့်ရှိနေပါတယ်။ ၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ ပိုယက်နမ်လေ့လာရေးခုပါးစဉ်ကနေ မျိုးယူလာတဲ့ *Melaleuca Leucadendron* သစ်မျိုးကို ၂၀၁၀ ခုနှစ်က ဖျာပုံမြို့နယ်၊ သစ်တော်ဦးစီးဌာနဝန်းအတွင်းများ စိုက်ပျိုးထားရာ ယခု J-၁-J၁၂ ရက်နေ့မှာတိုင်းတာရာ မာလာလူးကားပင်က လုံးပတ် ၄ ပေ အမြင့် ရှိရ ပေအထူး ရှင်သနအောင်မြင်လျက်ရှိကြောင်း သက်သေနှင့်တာကွဲ တင်ပြလိုပါတယ်။

ပိုယက်နမ်နိုင်ငံရဲ့ မဲခေါင်ဖြစ်ပုံးအသုံးပြုပါတယ်။ အက်ဆစ်သာရပို့ဝေတွေဖြစ်ပြီး သစ်ပင်စိုက်ပျိုးလိုမရတဲ့ စွန်ပစ်မြေတွေဖြစ်ခဲ့ပြီး ထုတ်လုပ်မှုသုညာအထူး ရောက်ရှိခဲ့ဖူးပါတယ်။ ဒီလိုပျောက်စီးနောက်မှာ မာလာလူးကားသစ်တော်စိုက်ခင်းတွေ အောင်မြင်အောင် စိုက်ပျိုးနိုင်ပြီး အက်ဆစ်ပေါက်နေတဲ့ ပြောက်ခဲ့ပါတယ်။ ပြောက်ခဲ့ပါတယ်။ ပြောက်ခဲ့ပါတယ်။ ပြောက်ခဲ့ပါတယ်။ ပြောက်ခဲ့ပါတယ်။ ပြောက်ခဲ့ပါတယ်။ ပြောက်ခဲ့ပါတယ်။ ပြောက်ခဲ့ပါတယ်။ အကျိုးအမြတ်ရနေတာမြင်ရတော့ ရောဝတီမှာ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရွက်စဉ် တွေ့ကြခဲ့ရတဲ့ တမ်းကြော်ခဲ့ပါတယ်။ မြစ်ဝက္ခနားပေါ်က လယ်ပျောက်တွေ့၊ ဆောဝါ၊ အင်းဆက် ပြေးဆီ၊ အလုဆီများထုတ်လုပ်အသုံးပြုပြီး စီးပွားရေးတွက်ခြက်ကိုလျက်လျက်ရှိပါတယ်။

ကမ်းရှိုးတန်းတွေ၊ မြစ်ဝက္ခန်းပေါ်တွေက အက်ဆစ်ပေါက်နေတဲ့ မြေပျက်တွေ၊ စွန်ပစ်လယ်တွေ၊ ခုတ်လွန်တော့ပျက်တွေရဲ့ ထုတ်လုပ်မှုသူညာနောက် စီးပွားဖြစ် သစ်တော့ထုတ်ကုန်တွေ ထုတ်လုပ်ဖို့ ' မာလာလူးကား စိုက်ခင်းတွေ စိုက်ကြအုံမလားပျော်' ဆိုပြီး ပျို့ဟစ်လို့ အိမ်တိုင်ယာရောက် ပျိုးပင်တွေ လိုက်ပို့ပေးချင်နေပါတော့တယ်။ ဓာတ်ပိမိကမ္ဘာကြီးကြည့်မြင်ပြီး တွင်တွင်ကျယ်ကျယ် ထက်အောက်မြေတစ်ခွင်က သစ်ပင်တွေ မြေတွင်းရာတ်တွေဖော်ယူနိုင်တဲ့ သစ်တော့သမားတစ်ယောက်အဖြစ် နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးရေး၊ ပြည်သူများ လူမှုစီးပွားဘဝတိုးတက်ရေးကို တစ်တပ်တစ်အား ပါဝင်ဆောင်ရွက်ဖို့ စိတ်အားထက်သန်နေမိတာကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံရဲ့ကမ်းရှိုးတန်းတိုင်းဒေသကြီး (၄)ခု (ရန်ကုန်၊ ရွှောဝတီ၊ ပဲခူး၊ တန်သံ့ရဲ့)နဲ့ ပြည်နယ် (၂) ခု (ရရှင်မွန်)တို့မှာ စီးပွားဖြစ် ကြီးမြှုန်သစ်ပင်စိုက်ခင်းများတည်ထောင်ဖို့ အလားအလာရှိတဲ့ မာလာလူးကားသမ်းမျိုးအကြောင်း စိတ်ဆက်တင်ပြလိုက်ရပါတယ်။

(စီးပွားရေးအာရ အကျိုးအမြတ်ရရှိမှုနှင့် ဈေးကွက်အနေအထားတို့ကို ဆက်လက်လေ့လာတင်ပြပါမည်။)

ဒေသအမည်	ငှက်ကျောက် / ကလန်
သစ်မျိုး	<i>Melaleuca Leucadendron</i>
စိုက်ပျိုးသည့်ခုနှင့်	၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်
လုံးပတ်	၄ ၆၀
အမြင့်	၇၀ ၈၀
ခန့်မှန်းတန်	၆၅ ကုံးပေ

၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင်
ဖျာပုံမြှုန်ယ်

သစ်တော်ဦးဌာနဝန်းအတွင်း
စိုက်ပျိုးထားသည့်
မာလာလူးကားသမ်းပင်
ရှင်သန်ဆောင်မြင်မှု
အခြေအနေ

စာမျက်နှာ (၁၅) မှအဆက်

သို့မှသာ မြို့နယ် တစ်ခုချင်းအလိုက် မြေယာပြသာနာများကို မြင်သိနိုင်ပြီး ကုစားရမည့်နည်းလမ်းများကိုလည်း ရှာဖွေဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ကြီးဗို့လို့တော့ ကြီးဗို့ပြင်ကာကွယ်တော့၊ သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများ အတွင်း ကျူးကော်မှုစာရင်းဖော်ပြရာတွင်လည်း ကျူးကော်မှုအခြေအနေကို စာရင်းကောက်ယူခဲ့သည့်ခုနှစ်ကို ဖော်ပြသုတေသနပို့ဆောင်ရွက်နိုင်မည်။ သစ်တော့နယ်ပြန်း သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများအတွင်း ကျူးကော်မှုများကိုလည်း စဉ်ဆက်မပြတ် စိစစ်ဖော်ထုတ်အရေးယူဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ သစ်တော့မြေအတွင်း ရွှေနှင့် သတ္တုအမျိုးမျိုးတူးဖော်ခွင့်ပြုထားသော ရေးယာများကိုလည်း ကိန်းကဏ္ဍားနှင့်မြေပုံပေါ်တွင် ဖော်ပြရှုနှင့်မလုပ်လောက်ဘဲ စာချုပ်ည်းကမ်းလိုက်နာမှုရှိ/မရှိ စဉ်ဆက်မပြတ်စစ်ဆေး ဆောင်ရွက်နေပါမည်။ မြေအသုံးချမှုဆိုင်ရာပြောင်းလဲမှုများကို ဖော်ပြရာတွင် အခြားမြေ အသုံးချမှုသို့ ပြောင်းလဲသွားသည့်အခြေအနေနှင့် သစ်တော့မြေအသုံးစဉ်မှုများကိုလည်း ပြည့်စုံအောင် ဖော်ပြရပါမည်။

အကြည့် ၀၀ တို့ရဲ့ နောက်ကျွု

အမှန်:မျက်လျှော့:

ကျွန်တော်တို့အားလုံးသည် နောက်နှင့်အမှာ လူသားအချင်းချင်းသော်လည်းကောင်း၊ အခြားသတ္တဝါတို့နှင့် သော်လည်းကောင်း အကြည့်ချင်းဆုံးကြရပါသည်။

ထိုအကြည့်များထဲ၌ ရသမျိုးစုံရောဖြစ်းလျက်ရှိပါသည်။ မိဘဆရာ သံယာတော်များ၏ မေတ္တာနှင့် ယဉ်သောကရုဏာကြည့်၊ ခုစွမ်းသုတေသနဗျာတော်၊ ဖိတ်ဆွေချင်းဆုံးရှင် လိုက်လုပ်ပြု။ ရာဇ်တွေ့ဖွေ့စွာသောအကြည့်၊ ဖိတ်ဆွေချင်းဆုံးရှင် လိုက်လုပ်ပြု။ တောက်ပသောအကြည့်၊ ဖိတ်ဆွေချင်းဆုံးရှင် လိုက်လုပ်ပြု။ သူတောင်းစာ၏ ညီးငယ်နှင့်ချေသောအကြည့်၊ မိခင်က ရင်သွေးငယ်ကို ချော့မြှုကြည်စယ်သည် အေးမြတ်သော အကြည့်၊ အာကားရှင်က အောက်အဆင့်ကို နှင့်လိုပ်ငါးထက် တင်းမာသောအကြည့် စသည်ဖြင့်ပေါ်လေး။

ဟုတ်ကဲ့ပါ။

ကျွန်တော် ယခုတင်ပြုလိုသည့်မှာ တို့မြှာန် တစ်ကောင်က ကျွန်တော်ကို မုန်းတီးစက်ခုပ်စွာ ကြည့်သောအကြည့်ကို ဖြစ်ပါသည်။

ကျွန်တော် ဘော်လခဲ့မြှုနယ်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်စဉ်ကဖြစ်ပါသည်။ ရောက်စက တော့အုပ်ကြီးမြှုပူးအဆင့်ဖြစ်ပေါ့ တစ်နှစ်လောက်ကြာတော့ ပြစ်ဒဏ်တစ်ခုနှင့်ရာထူးကျေ တော့အုပ်ပြန်ဖြစ်။

တော့အုပ်ကြီး မြှုနယ်မြှုံးစိုင်းအောင်ထွေး) အစားထိုးရောက်လာတော့ လိုင်ကော်ပြည့်နယ်ရုံးကို ပြောင်းရှု ထို့မှ ဖျိုင်ကော်ခုချိုင်ရုံးကိုရောက်၊ ထို့မှ ဘော်လခဲ့ကို ကျွန်းစိုက်ခိုင်းသီးသန့်တာဝန်နှင့်ပြန်ရောက်။

(အတိနာမလားလိုအသေးစိတ်ရေးမှု၊ မျက်စိနောက်လျှင်တော့ ခွင့်လွှာတို့ကြပါကွယ်ရှု)

မြှုနယ်မြှုံး ညီးစိုင်းအောင်ထွေးက သဘောပြည့်သော လုပ်ဥျှေးပြစ်ပါသည်။

ကျွန်တော်တို့နှစ်ဦး ရုံးအိမ်တွင် အတူနေကပါသည်။

တစ်ခုသောနံနက်ခင်းတွင် ကြိုးဖုန်းမှအသံမြည်လာသဖြင့် ကိုစိုင်းက စကားပြောပါသည်။ ပြီးတော့သူက 'စောစောစီးစီးလာပြီး မြှောဖြစ်းစိုင်းနောက်' ပြသသနာပံ့' တဲ့။

ကျွန်တော် အိပ်ရာထာ မျက်နှာကို ရေဆေး (မျက်နှာသတ်သည်ဟု ကျွန်တော်မယူဆပါ၊ မနောကမျက်နှာကို ရေဆေးလိုက်တာပါ) ညာက ကွမ်းယာအကျွန်လေးကို ပါးချောင်ထဲ ထည့်ရှင်းမေးလိုက်ပါသည်။

'ကိုစိုင်း ဘယ်သူလဲမျှ... မြှောဖြစ်းနေတာ'

သူက 'မြှောဖြစ်းနေတာမဟုတ်ဘူး တပ်နယ်မျိုးက မြှောဖြစ်းစိုင်းတာ။ သူ့အိပ်နားက ပြောင်းထဲမှာ မြှောဖြစ်းကြီးတစ်ကောင်ခွဲနေတာကို မသတ်ရဘူး.. သစ်တော်ကို ခေါ်ပြီးအပ်လိုက် လိုပြောတာကြောင့် တပ်ရေးဖို့လိုကြီးက မြှောဖြစ်းပေးဖို့ဖုန်းဆက်တာ' တဲ့။

ကျွန်တော်က 'ဒါဆို မိတ်ကြီးကိုပြန်ဆက်လိုက်များ ရှိသေးလား ရှိသေးရှင်လာဖိုးမယ်လို့ ပြောလိုက်ပါ' သူက 'ဟာ အစ်ကိုက လုပ်ပြန်ပြီ ဘယ်လိုဖိုးမှာလဲ'

ကျွန်တော်က 'ရှိသေးလားသာမေးလိုက်ပါ၊ ရှိသေးရှင် သူ့အနားကို လူတွေမသွားစေနဲ့ ဝေးဝေးနေဖို့ပြော' ဆိုတော့ ရှိသေးကြောင်းသိရတယ်။

ကိုစိုင်းက 'အစ်ကိုဘယ်လိုလုပ်မှာလဲ'

'ကျွန်တော်တာဝန်ထား' လိုပြောပြီး ထွေ့ကြော်လာတော့ သူက 'လိုက်မယ်လေ' တဲ့

ခေါင်းညီးတို့ပြပြီး ပြန်လာခေါ်မယ်လို့ပြောခဲ့တယ်။ သူ့စိတ်လူပ်ရှားနေပဲ့ပဲ့။ (ကိုစိုင်းက ကျွန်း Junior ဖြစ်ပါသည်။)

ကျွန်တော် မိတ်ဆွေသစ်စက်ဘက်ကိုထွေ့ခဲ့တယ်။

ကျွန်တော်အတွေးထဲမှာ... ဒီလောက်အချိန်ကြား လူသံတွေကြားနေလျက်နဲ့ မပြေားတာ၊ အရောင်ကလည်းမည်းဆိုတော့ ပပါးကြီးမြှောပဲလို့တွေ့ကိုဆလိုရတယ်။ သူက လည်း အစာဆာနေချိန်၊ သားကောင်ကိုဖမ်းဖို့ ညီးထားချိန်ဆို အာဆုံးရာယ်ကြီးတယ်။

ငိုးပုပ်ဆိုလျှင်ဒေါသကြီးတယ်၊ အတင်းလိုက် ကိုက်လို့သောကုန်လောက်ပြီ။ ငန်းပုပ်တော့မဖြစ်နိုင်ဟု ယူဆဲ့။

ပြီးခဲ့တဲ့ တစ်ပတ်ခန့်က သစ်စက်ထဲမှာ... ကယားမိုးတောက် 'ခါ'ရင်းနဲ့ မိုးကြီးဆိုတဲ့ လုပ်သားတစ်ယောက်

ကပြောတယ်။ သူက 'မြွှေမကြာက်ကင်းမကြာက်' တဲ့ ကျွန်တော် သူ့ကို အလုံးစုံပြောဖြေး ကုည်းပေးစီးပြောတော့... သူက 'လိုက်ခဲ့မယ်၊ ဆရာ မြွှေထည့်ဖို့ ဆန်အိတ်ခွဲတစ်လုံး ယူခဲ့' တဲ့။

သောက်ကျိုးနည်း ဒီအကွက်ကိုတော့ တော်တော် 'ဖြို့' သွားတယ်။

ရာဇ်ဝင်မှာ တရုပ်စစ်သူကြီး ဂါမဏီက မြင်းစီး ချင်းထိုးဖို့စိန်ခေါ်တော့ ဗဟိုသူရဲကောင်းတွေ ခရီးလွှန်စဉ် ဖြစ်တာကြောင့် အကျဉ်းကျခံနေရသူ မွန်သူရဲကောင်း သပိန့်မရပ်းကာ ဒီအရေးကို သူတာဝန်ယူတယ်၊ ရန်သူ ဦးခေါင်းထည့်နေ့ ခြင်းကြားတစ်လုံးနှင့် ချိတ်တစ်ခုသာပေး လိုပြောတဲ့အကွက်မျိုး။

ကြားလိုက်ရသူ ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင်တောင် နားကြောထဲစိမ့်သွားတယ်။

ကျွန်တော်ဆန်အိတ်ခွဲတစ်လုံးထဲကို နှစ်ပေခွဲ လောက်ရည်တဲ့ တုတ်တစ်ချောင်းထည့်ခဲ့တယ်။ ကျွန်တော် တိုနှစ်ယောက်ကားနဲ့ထွက်ခဲ့တယ်။

ကိုစိုင်းက နောက်က ဆိုင်ကယ်နဲ့ လိုက်လာ။

တပ်နယ်က ပြီးနှင့် သုံးမိုင်ခန့်သာဝေးပါသည်။ ဝန်းခြားအကျယ်ကြီးဖြစ်ပြီး အဆောက်အအေးများကျော်ပါသည်။ သစ်ပင်ကြီး/ငယ် စိတ်စိတ်ရှုပါသည်။ တပ်ရေးပိုင်ကြီးက 'ဒီမြောင်းအတိုင်းသာသွား တွေ့လို့မယ်' ပြောပြီး လုညွှန်သွားပါသည်။

ကိုစိုင်းက ခပ်လှမ်းလှမ်းမှ မရဲတရဲလိုက်လာ။ ရေးမြောင်းထဲတော့သူမဆင်း၊ မြောင်းက ကွန်ကရစ် မြောင်းဆောင်းရာသီဖြစ်ပါ၍ ရေမရှိ၊ သန့်ရှင်းရေးလုပ်ထားသော ကြောင့် အမိုက်သရိုက်လည်းမရှိ။ အကျယ် အနက်သုံးပေပတ်လည်းခဲ့။

မိုးကြီးက ရွှေကာ ကျွန်တော်က နောက်ကာ။

မြောင်းအတိုင်း ပေတစ်ရာခန့်လျှောက်လာခဲ့ရာ တွေ့ပါပြီးများ၊ အနက်ရောင်အောက်ခံမှာ ရွှေရောင်အကွက်ကြီးတွေ့နှင့် စပါးကြီးမြွှေကြီး။

မြွှေက ကျွန်တော်တိုနှင့်ဆန်ကျွုံရာဘက်ကို ခေါင်းလှည့်နေလေတော့ ကျွန်တော်တို့ရောက်လာတာ သူမသိ။

မိုးကြီးက ကျွန်တော်ကိုတာဝန်ပေးတယ်။ 'ဆရာက မြွှေခဲ့ခေါင်းသာက်ကဝင်၊ အာရုံများအောင် ဆွဲဆောင်ထား ကျွန်တော်က နောက်ကဝင်ဖမ်းမယ်' တဲ့။

ခုမှ အကျိုးတော့နည်းပြီ၊ ကိုယ့်အတတ် ကိုယ့်စူးပြီ။ ဘယ်လိုစွဲဆောင်ရပါ။

Facebook ထဲက Cels မမတွေလို့ လုစ်ဟ ပြ စရာကလည်း ကိုယ့်မှာ ဘာမှမရှိ

ခွဲတိခပဲ့။

ကျွန်တော် နှစ်တစ်လက်မတုတ်ကို ဆွဲထွေပြီး ရှိက်ရန်ဟန်ရေးပြရင်း တစ်လှမ်းခြင်းတိုးလာတယ်။

မိုးကြီးက သူ့အကျိုးလက်တိုကိုချွဲတို့ လက်က ကိုင်ထားတယ်၊ ဘောင်းဘီတို့နဲ့ ကိုယ်လုံးတီးဖြစ်သွားပြီ၊ ကျွန်တော်နှင့်မြေး တုတ်တစ်ကမ်းရောက်ချိန်မှာ ခြေခေါင်း ဘာကြေလာပြီးလည်ပင်းကြီးတွေ့နဲ့လာတယ်။ မြေးကျွန်တော်သိတယ်။

အရှင်ဖော်စိုး အန္တရာယ်ကြီးလာလျှင်လည်း အသေ ဖမ်းဖို့ဆုံးဖြတ်ထားတယ်။

တပ်တွင်းက မိသားစုလိုင်းခန်းနဲ့နီးတယ်၊ ကလေးတွေအတွက်စိုးရိမ်ရပါသည်။

ကျွန်တော်တင်ပြလိုတာ မြွှေက ကျွန်တော်ကို ကြည့်နေတဲ့ မျက်လုံး။

မီညီညီရိုက်ကြန်း အရောင်တွက်နေတဲ့ မျက်လုံး။ ကျွန်တော်ကို အစိမ်းလိုက်ပါးမြှုပ်စေတော့မယ့် မျက်လုံး။ မျိုးတီးစက်ဆုပ်သောမျက်လုံး၊ မီးကျိုးခဲကိုကြည့်နေရသလိုမျိုး။ ကျွန်တော်ကြောထဲစိမ့်ပြီး ကြက်သီးဖြန်းခဲ့ဖို့ခဲ့ 'ထ' မိတယ်။ အဲဒီ အမျိုးမျက်လုံးကို တစ်သက်မေ့နိုင်မည်မဟုတ်။

ကြော်နေပါတယ်လို့မှ အရေးထဲ ဟောမေဝင်းသိချင်းကို သတိရနေစိုးသေး။

'× × × × ရူးခဲတဲ့ မျက်လုံးအကြည့်တွေနဲ့ မကြည့်နဲ့လေ သူရာ × × × ×'

မိုးကြီးက မြွှေခေါင်းကို အကျိုးနှင့် ဖျက်ခနဲအပ်ရင်း တစ်ပြိုင်နောက်တည်း လည်စိုးကို ယာလက်နှင့်တင်းတင်းဆုပ်ယူဆွဲမပြီး၊ အလယ်ပိုင်းကို ဘယ်လက်နဲ့ကိုင်ထားတယ်။ အမြို့ပိုင်းက မိုးကြီးရဲ့ ခါးကိုပတ်ပြီး၊ အမြိုးဖျော်ကောင်းသီးတို့ရှင်းနေတယ်။ တိုက်ဆိုင်တာလား၊ ရည်ရွယ်တိုက်နိုက်တာလားမသိ။

မိုးကြီးက 'ဆရာအမြိုးဆွဲ အမြိုးဆွဲ' ဆိုတော်မှ ကျွန်တော်လည်းကောင်း၊ ကြောက်ကြောက်နဲ့ ဝင်ဆွဲပြီး၊ နှစ်ယောက်သားဆန်အိတ်ခွဲထဲကို အတင်းထည့်ရတယ်။

ဒါတော် လက်တွေပတ်ထားလို့ မနည်း ဖြေရတယ်။ ဆန်အိတ်ခွဲထဲရောက်သွားတော့လည်း

မလှပ်တော့ချေ။ ကြိုးတစ်ခွောင်းအတိုင်းပဲ။

ကိုစိုင်းက 'အကြိုးကြိုးပဲနော်' တဲ့။ ဟုတ်တယ်ဆယ်ပိဿာလောက်နှီမယ်ထင်ခဲ့။ အိတ်ကိုကြိုးချုည်းကားပေါ်တင်ပြီး ပြန်လာတော့၊ ကျွန်တော်က 'မိုးကြိုး ဒီမြဲမိုက်ရိုင်းချက်ကွာ့၊ မင်း ဖင်စအိုထဲကို အတင်းထိုးသွင်းနေတာ၊ နည်းနာည်းတော့ ဝင်သွားသေးတယ်နို့လား၊ ဘယ်လိုနေလဲ၊ ခံစားချက်လေးပြောပါ့ပါ့' လို့ နောက်လိုက်တယ်။

သူက 'မဝင်ပါဘူးယူ အတွင်းခဲ့ တစ်ထပ်ရှိသေးတယ်၊ ကျွန်တော်လည်း ဖိုက်လို့ တအားရှိုးထားရတာတဲ့။

ကျွန်တော်က 'ငါလည်း မင်းကိုကြည့်ပြီး ငါဖော်လို့တောင် ရှိုးထားမိသေးတာ'

နှစ်ယောက်သား ရယ်လိုက်ရတာ။

မိုးကြိုးကိုအိုမြှင့်ပြန်နို့ပြီး၊ ကျွန်တော်နဲ့ကိုစိုင်းကခြေကို တာလိုလော့ကြိုးစိုးပါ့' အတွင်းပြန်လွှတ်ပေးခဲ့ပါသည်။

ကြော့များ မျက်ဝန်းများ

ဦးပြီးချိုးသည် ဝါးခုတ်ခြင်းစုံပြုခြင်းလုပ်ငန်းနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကောင်းသူဖြစ်ပါသည်။ သူ့တွင် အိုးသည် နှင့်သားတစ်ယောက်သီးတစ်ယောက်ရှိပါသည်။

သီးသည် အသက် ၁၃ နှစ်၊ သားမှာ အသက် ၁၈ နှစ်ရှိပါ၍ ဖောင်နှင့် တော့တွင်း၌ 'မိုးတုပေါင်ဖက်' လုပ်ကိုရိုင်းပြီဖြစ်ပါသည်။ ပုံချိုးမာတွင်း၌ ဝါးခုတ်တဲ့ တစ်လုံးဆောက်လျက် ဖောင်က ဝါးခုတ် သားက သယ်ယူစုံပုံ၊ ရောပ်၊ ထဗ်မင်းချက်ကို နိုးစွဲလုပ်ကိုရိုင်းကြရပါသည်။

တစ်နွောတွင် သားကြီး ရောသိရာမှာအပြန် ဝက်ဝံကလေးတစ်ကောင်သည် နောက်မှလိုက်လာခဲ့သည်မှာ ထမင်းချက်သည့်နေရာအထိရောက်လာရာ သားကြီးက ခွေးနောကလေးထင်ပါသာဖြင့် ရေတိုက်ရာ အားပါတရ သောက်လေသည်။ အရွယ်မှာ ခွေးများ နှီးခွေးအရွယ်ဖြစ်၍ လမ်းကောင်းကောင်းလျောက်နိုင်စ ဖြစ်ပါသည်။

ဖောင် ဦးပြီးချိုး နေလယ်စာ ပြန်စားတော့မှ ဝက်ဝံမလေးမှန်းသိရပါသည်။ ဦးပြီးချိုးက ပါလာသော ကျွေကာ အုပ်ကို ရောကွေးနှင့်ဖျော်၍တိုက်ရာ အငမ်းမရသောက်ပါသဖြင့် နှီးတို့နေတာကြားပြီဖြစ်ကြောင်း မိုင်ဝက်ဝံမကြီး အန္တရာယ်ကြံ့ခြုံပြီဖြစ်ကြောင်း သိရှိပါသည်။

သို့ဟုတ်ပါက ဝက်ဝံမကြီးသည် မိမိတို့ကို ရောက်လာတိုက်နိုက်ပေလိမ့်မည်။ ဝက်ဝံမလေးသည် မိုက်ဝသွားပြီဖြစ်၍ အိပ်နေလယ်သည်။ ညနေစောင်းသောအခါ တစ်ကောင်ထပ်ရောက်လာသည်။ အထိုးလေးဖြစ်ပြီး သူတို့နှစ် ကောင် 'မောင်နှမ'ဖြစ်ကြောင်းသိလိုက်ရသည်။ အစာရှာမစားတတ်သောအရွယ်ဖြစ်၍ ဝါးခုတ်တဲ့က မခွာတော့ချေ။

တစ်ပတ်ခန့်ကြာသော လူကို 'ပွုတ်သီးပွုတ်သပ်'

လုပ်ရင်း ဝါးခုတ်ဝါးသယ်ရာနောက်ကို တကောက်ကောက်လိုက်နေတော့သည်။ သူတို့သားအဖလည်း 'မေတ္တာတ် အစာတ်'နေသော ဒီဟောင်နှမကို သံယော၏ ဦး ဤတွယ်ပေပြီ။

ရိုက္ခာကိုလည်း သူတို့ကို မျက်းနေရတာနှင့် 'ပြတ်'ချေပြီ။ ဝါးခေါင်းထံတွင် ဝါးအရေအတွက်ကို အပ်နို့ပြီး စရံရွေ့ခုနို့... ပိုသောင့်ကို ထုတ်ယူကာ... ဥက္ကသည်မောင်နှမကို ဝါးခေါင်းကြားတစ်လုံးစီမှာ ထည့်လျက် ကျေပိုးကာ သားအဖန်စံယောက် တော့မှပြန်ခဲ့ကြသည်။

အိမ်ရောက်လို့ မိသားစုလေးယောက်ဆုံးတော့ (အထိုး)လေးကို 'မိုးသား' (အမ)လေးကို 'မိချော' ဟု အမည်ပေးလိုက်ကြသည်။ ထိုအမည်သည် ဦးပြီးချိုး အပျိုးပေါက်သမီးငယ်လေး 'မချမ်းအေး'နှင့် ဆင်တူဖြစ်ပါသည်။ 'မိချမ်းမိချော' ဖြစ်ပါသည်။

ဒီလိုနဲ့ ၆ လလောက်ကြာလာတော့ ဝက်ဝံများ လျှို့ဝှက်မွေးထားသတင်းကိုရရှိရာ၊ ဦးပြီးချိုးကို ခေါ်ယူခွေးနေးခဲ့ပါသည်။ အဖြစ်မှန်ကိုသိရှိ မှတ်တမ်း စစ်ဆေးခဲ့ပါသည်။

အဖြစ်မှန်ကိုသိရှိ မှတ်တမ်းဆွေးနွေးမှုများ ပါးစစ်အထိဖြုံး။ ရင်ဘတ်တွင် အဖြုံးရောင် V Shape ပါသော Malayan Sun Bear မျိုးဖြစ်ပါသည်။ အထိုး မိုးသားက ၁၀ ပိဿာကျော်၊ အမ မိချောက ၉ ပိဿာရှိပါသည်။

ထိုနောက ကျွန်တော်ကို တရားဝင်မွေးခွင့် လိုင်စင်ရလိုက်မွေးကြား တစ်မီးသားစုံလောက်လျောက်လောင်းတွင်းပြီဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်တော်က 'သားငှက်ဥပဒေ' အကြောင်း အနည်းငယ်ဆွေးနွေးပါသည်။

သူတို့မိသားစုံကို ဦးရိမ်ထိုတန်းမဖြစ်စေလိုပါ။

ဝက်ဝံကိုငယ်စဉ်က အိမ်မှာမွေးထားပြီး ကြီးထွားလာပါက 'တိရဲ့နဲ့ဖြစ်တိပြု' ခဲ့သောဖြစ်စဉ်များကို သာကာပြ ဆွေးနွေးပေးပါသည်။ ဝက်ဝံလေးနှစ်ကောင် အသက်ရှင်နေ သည်မှာ သူတို့မိသားစု၏ 'မဟတ္တာကြောင့်သာ' ဆိတာ ကျွန်တော်နားလည်ပါ၏။

သို့သော်လည်း 'ထုံးနည်း' အရလည်းမဖြစ်နိုင် သလို ရေရှည်တွင် ပဋိပက္ခများပြားပါလိမ့်ပည်။

ဒီနှစ်ကောင်ကို ငွော်လောက်အထိပေး ကြောင်း၊ သားနှုန်းသမီးလိုချုပ်လို မရောင်ခဲ့တာဖြစ်ကြောင်း ဖွင့်ဟာရှာပါသည်။

ကျွန်တော်တို့ မှတ်တမ်းယူစကားပြောနေသော တစ်ချိန်လုံး မိချောက မိချမ်းကို(ဝမလေးက လူမလေးကို) ပွဲတ်သီးပွဲတ်သပ်လုပ်နေပါသည်။

ကျွန်တော်ဆွေးနွေးချက်တွေက သူတို့လိုချုပ်တဲ့ ခွဲ့ပြုချက်မျိုး ဘယ်လိုမှုမရနိုင်တော့မျိုးကို မိသားစုလေးလီး စလုံးနားလည်သွားချိန်မှာ မိချမ်းမျက်နှာက တဖြည့်ဖြည့်း ညီးယံးလာတယ်။ မျက်လုံးအိမ်မှာမျက်ရည်တွေစိုင်းလို့ 'ဘဘရယ် မိချောက သမီးစကားကို နားထောင်တယ်၊ ဆိုးမှာလည်း မဟုတ်ပါဘူး၊ ဘဘ အမိန့်အရေခါ်မယ် ဆိုရင် ဖိုးသားကိုခေါ်ပါ မိချောကိုတော့သွားခဲ့ပါနော်'

မျက်ပြည်တို့နှင့် စိုလက်နေတဲ့ အသနားခံမျက်ဝန်း မျှော်လုပ်ချက်တို့နှင့် ကျွန်တော်ကိုကြည့်နေတဲ့မျက်ဝန်း၊ ကျွန်တော်ဘဝမှာ မေ့လိုရမှာ မဟုတ်တော့သည့် မျက်ဝန်း။

ဒါပေမဲ့ ဒီကလေးကို ဒို့ထက်ပိုပြီး မခံစားစေခဲ့ရ ခွဲစရာရှိလွှင် အစိမ်းခွဲတာ အကျက်မြန်သည်၊ ညတာရှည် အိပ်မက်များမဖြစ်စေလို့။

ကျွန်တော် မိချမ်းကို လုံးဝလစ်လျှော့ (Ignore) လိုက်တယ်။ 'တစ်ကောင်းမှမရဘူး ဥပဒေနှုန်းတယ်၊ ပေါ်ပေါ့ မဟုတ်ဘူး ထောင်ကျသွားမယ်' ကလေးထံက 'အင့်' ခနဲရှိက်သံထွက်လာချိန် အမေက ပခုံးကိုင်လို့ ခေါ်သွားလေသည်။

မိချောက 'ကုံးကွဲကွဲ' နှင့်လိုက်သွားသည်။

ကျွန်တော် ကလေးထံကိုတစ်ယောက်ကို ထိနိုင် နာကျင်အောင် လုပ်ပိုပြီလား မသိတော့ပါ။

ကျွန်တော်အဖွဲ့တွေက နေပြည်တော် 'ဘာဟာရီ' ပိုမှာဖြစ်ကြောင်း အလွမ်းပြောကြည့်နိုင်ကြောင်း နှစ်သိမ့်ကြပါသည်။ အမှန်တကယ်မှာ ဘေးမဲ့ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် မြတ်စွာရှိသာ ပို့ဆောင်ခွင့်ရခဲ့ပါသည်။

(မိချောကတို့ မောင်နှစ်မ လုံးခြုံရေးအတွက် လျှို့ဝှက် ထားပါသည်။)

ထိုစဉ်က ကုပ္ပါးကြသော AD, SO, RO ကြီးများ ကျေးဇူးတင်ရှိပါကြောင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။။

ကျွန်လူ့အရချို့ဟာ သေးအန္တရာယ် တစ်ခုရန် ကြုံတွေနိုင်တယ်။

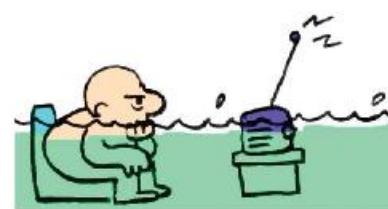

ကျိုးတို့လူသားတွေ အသိတာရားရှိလာနို့ သဘာဝကပ်ဘေးအန္တရာယ်တွေ ဘယ်လောက်တောင် ထပ်ပြီး ဖြစ်ပြန့်လိုပါးမှာလဲ။

Eric Chivian

သဘာဝဘေးအန္တရာယ် အများစုံဟာ လူတွေ နှစ်ပေါင်းများစွာ မသိကျိုးကျွဲမှုကြောင့် ဖြစ်တာ။

ကျွန်တော်တို့ ဒီအတိုင်းဆက်ပြီး လစ်လျှော့နေမယ်ဆိုရင် ကျွန်တော်တို့ချုပ်တဲ့ ကဗျာကြီးကို လက်လွှာတဲ့ မူးရှုံးရော့မယ်။

ကျွန်တော်ဝို့မှာ တောင်ပြီးကြည့်နေနိုင်အခွင့်အခေါ် ပရှိတော့ဘူး၊ ခုချက်ခြင်း လုပ်ဆောင်ရမယ်။

Pia Hansen

စွဲရာ ပေးပါး

မြတ်က တကယ်ချစ်စရာကောင်းသည်။ အားကိုပိုခိုရာနေရာလည်းဖြစ်သည်။ ကျွန်တော်တို့ လူတွေအပါအဝင် သတ္တုလောကသားအားလုံးတို့ကို ထမ်းပိုးပေးထားသည်။ သတ္တုလောကသားအားလုံးတို့အတွက် လိုအပ်သည် ရော လော အပင်ကြီး/ထိုတို့ကိုလည်း မြေပေါ်မှာနေရာပေးထားသည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိတာကြီးကို ဖြပ်ပေါ်မှာ၊ မြေအောက်မှာ ရေတွေ၊ လေတွေ သတ္တုရှိတွေ၊ အပင်တွေနဲ့ စုစည်းဖြစ်ပေါ်ခွင့်ပေးထားသည်။ အဲသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကြီးထဲမှာ ကျွန်တော်တို့လို လူသားတွေအပါအဝင် သက်ရှိ/သက်ပဲတို့တွေဟာ အပြန်အလှန် မိတ်ငါးအကျိုးပြုဆက်စပ်ပတ်သက်ပြီး ဖြစ်တည်နေကြသည်။ ဖြစ်တွန်းမှုတွေ၊ ပျက်စီးယိုယွင်းမှုတွေ၊ ပြောင်းလဲပေါ်ပေါက်မှုတွေကို မြတ်က ခုစ်ခြုံး/ မှန်းခြင်းမှုစွာ့ဥပော်ကွာဖြင့် ဘာလာလာ လက်ခံထမ်းပိုးပေးထားသည်။ အဲသည်အတွက် အဆိုပါမြတ်ကြီးရဲ့ကျောမှာလည်း ဒဏ်ရာဒဏ်ချက်အချို့တော့ ရရှိထွားရသည်များကို တွေ့ရပေါ်သည်။

မြတ်က ခါးသည်။ မြတ်က ချဉ်သည်။ မြတ်က ခါးသည်။ မြတ်က စပ်သည်။ မြတ်က ဖုန်သည်။ မြတ်က အရသာ(၆)ပါးလုံးကို ဖြတ်က ပေးစွမ်းသည်။ အဲသိစရာကောင်းပေစွဟု တကယ်ပင်ပြောလို။ သူ့မေတ္တာ၊ သူ့သတ္တုပစ်။ မြေမှာစိုက်ပျိုးပေါက်ရောက်ကြကုန်သော ထန်းပင်မှ ထန်းလျက် (ထညာကို) ကြံ့မှ သကြား၊ အချို့တော်များ ရနိုင်ကြသည်။ မြေမှာစိုက်ပျိုးပေါက်ရောက်ကြကုန်သော ရောက်၊ သံပရာတို့မှ အချဉ်းတော်များ ရနိုင်ကြသည်။ မြေမှာစိုက်ပျိုးပေါက်ရောက်ကြကုန်သော ထန်းပင်မှ ထန်းလျက်ဟင်းခါးတို့မှ အခါးတော်များ ရနိုင်ကြသည်။ မြေမှာစိုက်ပျိုးပေါက်ရောက်ကြကုန်သော ငရှတ်၊ ပင်နံတို့မှ အစပ်းတော်များ ရနိုင်ကြသည်။ မြေမှာစိုက်ပျိုးပေါက်ရောက်ကြကုန်သော ခါးဖြူ။ ဖန်ခါးတို့မှ အဖန်းတော်များ ရနိုင်ကြသည်။ ဤကား ဥပမာအနည်းငယ်များ။ အရသာ(၆)ပါးထက်ပို၍ ထပ်မံအန်စိတ်ခွဲခြားရသော ကြားအရသာ အမျိုးမျိုးတို့အတွက်လည်း မြေမှာရယ်နိုင်ကြသည်။

လူတို့ တန်ဖိုးထားကြကုန်သော ချွဲ သံ၊ သတ္တုအမျိုးမျိုးနှင့် ရတာနာ၊ စိန်၊ ကျောက် အမျိုးမျိုးတို့ကို မြေမှာရနိုင်ကြသည်။ ကား၊ ရထား၊ လေယာဉ်နှင့် စက်ကိုယာအမျိုးမျိုးတို့တွင် စွမ်းအင်အာဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ကြရန် ရပ်ကြွေးလောင်စာတွေကို မြေမှာရယ်နိုင်ကြသည်။ လူသားတို့အတွက် အမိုက်စားသောက်ကုန်များဖြစ်ကြသည်။ သီးနှံအမျိုးမျိုးတို့ကို မြေမှာစိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်ကြရသည်။ မွေးမြှေ၊ ရေးအတွက် စားကျက်မြေများနှင့် ရေထွက်ပစ္စည်း၊ စားသောက်ကုန်တို့အတွက်လည်း မြေပေါ်မှာပင်နေရာယူကြရသည်။ ရာသီဥတုမျှတစိုက်နှင့် လေထုသန့်စင်စေရေးတို့အတွက် မြေပေါ်မှာ သစ်တော့တွေကို ရှင်သန့်ကြီးထွားနိုင်အောင် နေရာပေးသည်။

ကျွန်တော်နေထိုင်ရာအိမ်သည် ပေ(၄၀)ပတ်လည်ခန့် အကျယ်အဝန်းရှိသည်။ ငှါးအိမ်တည်ရှိရာ အိမ်ခြုံဝါဝဳးသည် (၈၀' × ၆၀') ဧက့်စီး (၀.၁၁) ကေခန့် ရှိသည်။ ငှါးအိမ်ခြုံဝါဝဳးတည်ရှိရာသည် နယ်မြေကလေးသည် (၆) စတုရန်းမိုင်ခန့်ရှိသည်။ ငှါးမြို့ကလေးသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းမှာရှိပြီး မြန်မာနိုင်ငံသည် ရောယာ (၂၆၁၂၈) စတုရန်းမိုင်ခန့် ကျယ်ဝန်းသည်။ ငှါးမြန်မာနိုင်ငံသည် ကဗ္ဗာရှိဟ်ပေါ်တွင်တည်ရှိသည်။ ငှါးကဗ္ဗာရှိဟ်သည် နေစကြာဝိုးအတွင်း တည်ရှိသည်။ နေစကြာဝိုးအတွင်းမရောမတွက်နိုင်လောက်အောင်များပြားသော ရှိဟ်သိမ်းရှိဟ်များများပါဝင်လျက် ကယ်ကြီးတစ်စင်းနှင့် ရှိဟ်ကြီး (၈) လုံးတို့တွင် ကဗ္ဗာရှိဟ်သည်။ ငှါးနေစကြာဝိုးတည်ရှိနေသည်။ ငှါးနေစကြာဝိုးကြိုးသည် နိုးငွေးတန်း (Galaxy) တစ်ခုအတွင်းရှိနေသည်ဟု သိကြရသည်။ စကြာဝိုးကြိုးတစ်ခုလုံး (The whole Universe) အတွင်း၌လည်း နိုးငွေးတန်း (Galaxies) ပေါင်း မြောက်များစွာရှိနေကြသေးသည်။ နက္ခတ္တုမေဒပညာရှင်များ၏ အဆိုအရ နိုးငွေးတန်း (Galaxies) များမှာ ဘိုလ်ပေါင်း (200) မှ (၂၀၀) အကြားရှိမည်ဟု လေ့လာဖူးရပါသည်။ သို့ဆိုပါလျှင် ငှါးတို့တွဲစည်းပါဝင်တည်ရှိရာ the entire universe ၏အလွန်တွင် မဟုတ်မှုကျက်ပြန်နေသော တစ်ခုရှိရှိနေပါသေးသလား။ လေ့လာသိရှိနိုင်သော စကြာဝိုး

များထက် အလင်းနှစ် သီလျှေပေါင်း (၉၀)ကော်မျှအထိ စကြောဝါးများလည်းရှိနေခိုင်သေးသည်ဟု ဆိုကြပြန်သည်။ အဲသည်ထက် ကော်လွန်ပြီးတော့လျှင်ကော ဘာတွေနဲ့ ဘယ်လောက်ကျယ်ပြန်နေခြားမှာလဲ။ သည်မျှသောငါးယာ ပမာဏထဲတွင် လူသားသည် မြှေတစ်မှိုက်ထက် အဆပေါင်း မြောက်များစွာ၏ မြောက်များစွာ သေးငယ်လွန်းလှပေ သည်။ စိတ်ကျားဖြင့် ထိခိန်းကို ခြေဆန်သွားကြည့်ရာတွင်ပင် လမ်းအံ့သို့မပြင်၊ မရောက်။ ဉာဏ်မမီ၊ မူးမိုက်ပြီး ချောင် သွားနိုင်သည်။ တော်ပြီးမတွေးတော့။ ဗုဒ္ဓဘာရားရှင် ဟော ဖော်ညွှန်ပြ သွန်သင်ဆုံးမသည် မင် ဖိုလ်၊ နိမ့် ဘန်သို့သာ ရည်မှန်းကြီးစားတော့မည်။

ခဲ့လှသော လူ့လောကမှာ လူဖြစ်သိနိုင် တန်ဖိုး ရှိအောင်နေကြဖို့ အတွေတွေ လျှော့ချကြဖို့ လောဘာ ဒေါသ ဟောဟတွေ ပယ်သတ်နိုင်ကြဖို့ စာတွေရေးကြသည်။ ဟော ပြောကြသည်။ သီချင်းတွေ စပ်ဆိုသိကျိုး ဟစ်နော်းကြ သည်။ လူတွေအတော်များများ သိကြတတ်တို့ကြသည်။ သို့သော် သူတို့တွေကိုယ်တိုင်ရော၊ ကွဲနေတို့တွေကိုယ်တိုင်ရော ကပါ နည်းမှန်လမ်းမှန် တကယ်လိုက်နာကျင့်ကြပါရဲ့ လား။ ဗုဒ္ဓဘာ အရှုံ(ရ)မျိုးဟု ကြားသိရယူသည်။ လူတိုး ဟာအရှုံလည်း ပြောကြပြန်သည်။ မိမိကိုယ်ကို ကိုယ် တိုင်ထိန်းသိမ်း၍ အရှုံ(ရ)မျိုးအနက်မှ အချိုက်ကို လွှတ်ကင်းအောင်ကြီးပိုးကြဆောင်နိုင်ကြပေသည်။ သို့သော် မကောင်းမှုမှုပိုမိုလို့ အဂွယ်တက္ကပ်မွေ့တတ်ကြတာ လူ့သားဝလို့ ပြောကြပြန်သည်။ ဟုတ်မှာပါ။

ဟိုဖက်အိမ်မှာ မိသားစု ညီအစ်ကိုမောင်နှုမတွေ မသင့်ပမာတ်ဖြစ်နေကြတာကြားပြီး၊ ကြားနေ မြင်နေရတော့ စိတ်မချင်းသာ။ ကြားဝင်စုစပ်ဖြန့်ဖြဖို့ ကြီးစားကြည့် သည်။ တကယ်တော့ ကိုယ်မတတ်နိုင်တဲ့ ပြဿနာတွေက သူတို့ထံမှာ ဒုန့်ဒေး။ နောက်တစ်ခါပြန်စွဲးစားတော့ ကိုယ့် အိမ် ကိုယ့်မိသားစုမှာရော တကယ်သိရှိပေါ်တော်လို့သာ လား။ ဘယ်လိုပြုခြင်းခေါ်တော့ ကိုယ်တိုင်တယ်မဟုတ်ပါ။

ကမ္မာဝေါမှာ ချမ်းသာတဲ့နိုင်ငံတွေက ပတ်ဝန်း ကျင့်ပိုမိုညှစ်ညှစ်းထိခိုက်နေသည်။ ဆင်းရဲတဲ့ နိုင်ငံတွေက လည်း သဘားဝယ်အာတွေအပေါ်မှာ မို့ခိုမှုများလွန်းလို့ ပတ်ဝန်းကျင့်ပျက်စီးမှာက ချမ်းသာတဲ့နိုင်ငံတွေထက် ပိုပါ တယ်တဲ့။ ကမ္မာလေထဲတဲ့ကို ကာဗွန်ထဲတဲ့လွှဲတဲ့တွေက တော့ နေရာတိုင်းမှာ အချိန်နဲ့အမျှတိုးလို့သာ လာနေပါ သည်။ ရာသီဥတ္ထုပြောင်းလဲမှုလျှော့ချရေးအတွက် အိုဇား လွှာကိုကျစားဖို့ ကာဗွန်ထဲတဲ့လွှဲတဲ့လျှော့ချရေးနှင့် ကာဗွန် စုံပုံသို့လောင်းမှတ်းမြှင့်ရေးတို့ကို ဆွေးနွေးလို့ရှိုးအောင် အဖြေ ရှာခြင်း၊ အပေးအယူလုပ်ခြင်းတွေဟာ အတော်များများ သော ကမ္မာနိုင်းအသီးသီးကြားမှာ ဆော်စားလို့လာနေ

ပါပြီ။ သစ်တော့တွေထိန်းပြီး ကာဗွန်လျော့ကျက်မှာ ရောင်းချ နိုင်စွဲ ကွဲန်တော်တို့မြှင့်မာနိုင်ငံအပါအဝင် ဖွံ့ဖြိုးဆောင်ငံ အချိုတို့က ကြိုးစားနေကြပါသည်။ အောင်မြိုင်နို့အတွက်ဆို ပြည်သူတစ်ရပ်လုံးကလည်း နားလည်သောပေါက်ပြီး မိမိကျရာအခန်းကလ္လာမှ ပူးပေါင်းပါဝင်နိုင်ရန်လိုပါမည်။ ကလေးမှာအ အဖိုးအဖွားအရွယ်ထိ ပြည်သူအားလုံးသို့ အလွှာစုံ ကလ္လာစုံသို့ အသိပညာပေးရန်လိုပါမည်။

ပြည်သူသို့ အသိပညာပေးရန် လုပ်ဆောင်ချုပ်း ကပ်မှုနည်းလမ်းများစွာရှိသည်။ တစ်ပိုးချင်းစိုက် တွေ့ဆုံးကြိုးကိုနိုက်ပညာပေးဆွေးနွေးမည်။ လူအများကို စုရုံပြီး ဟောပြောပညာပေးမည်။ ပုဂ္ဂိုလ်ခင်တော့ တရားမင်တတ်တာ လောကလူတို့မွေတာမို့ ပညာပေးဟောပြောမည်။ သူ သည် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရေးကောင်းရမည်။ အများ ယုံကြည်ကိုးစားထိကိုသူဖြစ်အောင် ပြုမှုနေတိုင်ရမည်။ အိုင် တို့ဝော်မှာ အီလက်ထရောနစ်နည်းပညာ အသုံးပြုသော မိမိယာများဖြင့် ကျယ်ပြန့်စွာပညာပေးစည်းရှုံးမည်။ လူ တန်းစားအလွှာအသီးသီးသို့ ပုံးနှံရောက်ရှိအောင် မိမိယာများစုံကိုအသုံးပြုပြီး စိတ်ဝင်စားဖွံ့ဖြိုး စီမံဆောင်ရွက်ရမည်။ ရေးယာဝင်ကတည်းက အသုံးပြုခဲ့ကြသော ယခု လည်း မရှိနိုင်သည့် ပုံနှိပ်စာစောင်တွေ့ ရှာနယ်တွေ့လည်း ပါဝင်ရမည်။ အပြင်အဆင် အရောင်အသွေး စွဲဆောင်မှု အကောင်းဆုံးဖြစ်အောင် လုပ်ကြရမည်။ အချို့သို့အရိုင်းများနှင့် နယ်ပယ်အရပ်တို့သို့ အခဲ့ဖြန့်ဝေတော့တွေရှိသို့ သင့်လော်သို့ သို့သိမ်း၍ ရှုံးဆက်သွားမည့် လမ်းစဉ်ကို ချမှတ်မည်။

ယောင်ခြောက်ဆယ်လုပ်နေကြသူတွေ အများကြီး ရှိနေသေးသည်။ သူတို့ကို လုပ်ဆောင်ဖွံ့ဖြိုးတွေ့အား အားထုတ်မှုတွေပြုပြုလုပ်အောင် စဉ်းရုံး သိမ်းသွားတို့ကိုတွေ့ရှုံးနေရန်းကြရမည်။ ယောင်ခြောက်ဆယ်မှု လွှာတဲ့ပြောက်လာသော်လည်း ပေါက်ကရလေးဆယ်တွေ့ လုပ်နေတာမျိုးမဖြစ်ရအောင် လမ်းပြရမည်။ တကယ် တော့ ကွဲန်တော့အောင်းပါးသည် ထွေရာလေးပါးလျှောက် ပြောနေခြင်းများသာ။ ဒါပေမဲ့ တစ်ခုခုတော့ အကျိုးဖြစ် စေချင်ပါသည်။ ။

ယခင်လမှုအဆက် >

“သည်ဟောင်မှာ စိုးကြောက်တယ်အလူဆုံးဖို့
စိတ်မချေဘူးကွယ်.... တစ်ယောက်တည်းသာ မေတ္တာပို့
တယ်....ပြောလိုက်ချင်သေးတယ်.... ဘယ်သူမှုလည်း
ကွယ်.... မချစ်ရပါဘူးတစ်ကယ်.... ဟောင်သက်လျာ
ဦးရယ်....နှောင်း....နှောင်း.... နှောင်းရယ်....

နေမဝင်ခင်ဆည်းဆာချိန်မှာ.... လုံမ တစ်
သင်း.... ရေခံပစ်း....တော်ဝလ္လာဖို့ ပျော်မွေ့စရာပါ
ကွယ်.... ကွမ်းတောင်ကိုင်လေး.... ချစ်ဦးသူလေး....
နှောင်းရယ်....နှောင်းရယ်....

သနားစရာနှောင်းရယ်။ ချောမောပြောပြစ်သည့်
ရုပ်ရည်ရှိသော်လည်း မွေးရာပါအားနည်းချက်ပြောင့် ရွှေ
ခဲ့ကွမ်းတောင်ကိုင် ဖဖြစ်ရလေရှာဘူး။

သဲမောင်တစ်ယောက် နှောက်ဝတ်မပျက် နံနက်
စောထ ဘုရားကုန်းတော်ပေါ်တက်သကဲ့သို့ ညာနေ အလုပ်
သိမ်းပြန် နှောင်းရေခံပစ်းဆင်းချိန် စောင့်ကြည့်ရင်း လုပ်ငန်း
ခွင့်တစ်လအတွင်း တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး မေတ္တာမှုပါကြလေ
တော့သည်။

နှောင်းနှင့် ဘုရားအတူမူး ဝတ်ပြုခုံတောင်းပါ
သည်မှာ-

‘အရှင်ဘုရား.... နှောက်လှူဒါန်းရသောပန်း..
ရေး... ဆီမံး... အမွှေးနှုန်းသာ ကောင်းမှုကဲ့တော်နာတို့ကြောင့်
တပည့်တော် မြတ်နိုးရသော နှောင်းတစ်ယောက် ဘဝ
ဆက်တိုင်း ဤကဲ့သို့ ချို့ယွင်းရသောခန္ဓာမဖြစ်ပါရတေနှင့်
အရှင်ဘုရား....

ဖြစ်လေရာ ဘဝတိုင်းမှာလည်း.... နှောင်းတစ်
ယောက် ပျော်ရွှေ့ချမ်းမြှေ့စေစိုး ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်သူ ဖြစ်
ရပါစေသား....

သဲမောင် အသံထွက်ဆုတောင်းသူမျှ နှောင်းက
ဘေးကနဲ့ ပြီးပြီးကြည့်၍ သဘောကျနေတတ်သည်။
ပြီးလျှင် သဲမောင်ရင်ဘတ်ကိုပုတ်ပြီးတာစိုး နှောင်းက မိမိ
ရင်ဘတ်ကို ပုတ်ပြော၍ လက်ညီးနှစ်ချောင်းတူယျှော်ပြကာ
ဘုရားကိုလက်အုပ်ချို့ဟန်ပြု၍.... အ.... ဘာ....ဘာ....
ဘာ.... ဆုတောင်းဟန်ပြုလျက် မျက်စချို့ပြီး တစ်ကယ်
ဆုတောင်းတာ ဟုတ်ရဲ့လားပေါ့မေးလဲ မေးတတ်သည်။

‘တစ်ကယ်ပေါ့....နှောင်းရယ်’ ပြောလာလျှင်
လက်ရှင်တို့၍ ဝမ်းသာဟန်ပြုတတ်ပြီး မျက်နှာမှုပိုင်းညီး
သွားကာ သဲမောင်ကို လက်ညီးထိုးပြလိုက်ပြီး ကောင်းကင်
ကိုလက်ညီးညွှန်၍ လက်နှစ်ဖက်က ငှက်များ ပုံသဏ္ဌား
ပုံပြုလျက်....အချိန်တန် အိမ်ပြန်သွားမှာပါ.... ဟု လွမ်း
ဆွေးပြေ မျက်ညွှန်ရိုင်းလာတတ်သည်။

ချစ်လိုက်ရတာ....နှောင်းရယ်

ဒီနွဲလည်း အလုပ်နားရက် တန်းနွဲနွဲဖြစ်၍
စာရင်းသယားနှင့် ပြုဖွယ်ကိစ္စများ နံနက်ပိုင်းအပြီးလုပ်၍
ဘုရားကုန်းတော်ပေါ်တက်ခဲ့၏။

သဲမောင်ရောက်သည်အထိ နှောင်းမလာသေး၊
တစ်ခါတရုံ နှောင်းနောက်ကျလေ့ရှု၏။ အိမ်ကထွက်နိုင်
ရေး အဖေအစ်ကိုတို့အခြေအနေကြည့်ရသေးသည်။

သဲမောင် ဘုရားဝတ်ပြပြီး စနေထောင့် ကြို့ပင်
အောက်မှာ စောင့်နေပိုသည်။ ချစ်ရတဲ့ နှောင်း မျက်နှာပြင်
လိုလှပြီး၊ နာရီဝက်ခန့် နောက်ကျမှ မလုံမလဲဖြင့် နှောင်း
ရောက်လာသည်။ နောက်ဘက်လည်း စိုးထိုးမှာပြည့်
ဖို့ လှည့်ကြည့်လှည့်ကြည့်နှင့်။

‘နောက်ကျလိုက်တာ....နှောင်းရယ်....

သဲမောင်လက်ကို နှောင်းဆွဲကိုင်ပြီး ထိုင်နေကျ
တရုတ်စကားပင်ရိုင်းထိုင်ဘဲ အနောက်ဘက်ဆင်းခြေလော့
ရှိ နာဘဲပင်သို့ လက်ညီးထိုးပြီး သဲမောင်ကို ဆွဲခေါ်သွား
သည်။ ကွယ်ရာ နာဘဲပင်သစ်မြစ်ပေါ်မှာ နှစ်ဦးသား ပူးကပ်
ထိုင်လိုက်၏။

‘ဘာတွေများ ဖြစ်လိုလဲ နှောင်းရယ်’

မျက်လုံးလေးပိုင်းလျက် လက်ဟန်ခြေဟန်ဖြင့်
သွားမရင်ဘတ်ပုတ်ပြကာ လက်ဟန်ဖြင့် မြင့်မြင့်မြောက်ပြပြီး
လက်အုပ်ချို့ပြုသည်။

‘နှောင်း အဖေ ဟုတ်လား.... နှောင်း အဖေ
ဘာဖြစ်လိုလဲ’

သဲမောင်ကို လက်ညီးထိုးပြီး ကိုယ့်ရင်ဘတ် ကိုယ်
ပုတ်ပြကာ မျက်လုံးပြီးခေါင်းယမ်း၍ လက်ညီးနှစ်ချောင်း

ပူးပြ၏။ ‘သိန်.... ကိုယ်တို့ နှစ်ယောက်ကို သဘော မတူဘူး.... ဟုတ်လား....

ဒေါင်းညီတိပြုး၊ စားဆွဲထုတ်ဟန်ပြ၍ သဲမောင် လည်ပင်းကို လက်ဝါးအောင်ဖြင့် ခုတ်ပြသည်။

‘သိန်.... ကိုယ်ကို သတ်မယ်ပေါ့’

ဒေါင်းညီတိပြ၍ ကြောက်ခွဲပုံ လုပ်ပြသည်။

နောင်း ကိုယ်လုံးလေးကို ရင်ခွင်ထဲပွဲယူရင်း နှစ်းဆံစကို နမ်းလိုက်ပိုသည်။ ‘မကြောက်ပါနဲ့ နောင်း ရယ်... သဲမောင် နောင်းရှေ့မှာ မားမားမတ်မတ်ရှိနေ မှာပါ’

သနားပိုစွာဖြင့် နှစ်သိမ့်မှုနှင့် ထွေးပွဲထားလိုက် ၏။ ‘ကြည့်စမ်း.... သမီးမိုက်.... နားလည်အောင် သေချာပြောထားရက်နဲ့’

အသံပိုကြီးတစ်ခုကြောင့် သဲမောင်နှင့် နောင်း ဆတ်ကာနဲ့ ထလိုက်ပိုသည်။

နားပင် တစ်ဖက်မှာ နောင်း အဖေနှင့် အစိုက် ရောက်နေလေ၏။ သူတို့လက်ထဲမှာ ဝါးရင်းတုတ်နှင့် စား လက်နက်ကိုင်ခွဲလျက်။ နောင်းရှေ့မှ သဲမောင် မားမား ရပ်လိုက်သည်။

‘သမီး.... ဒီကိုလာ’

နောင်းအဖေက နောင်းလက်ကို လှမ်းဆွဲလိုက်၏။ ကိုယ်ကိုတိမ်းလျက် သဲမောင် နောင်း၏ လက်ကိုခွဲချုပ် တစ်ဖက်ရှောင်လိုက်သည်။

‘ဆရာလေး.... ဘေးဖယ်ပါ.... သမီးကို အိမ်ပြန် ခေါ်သွားရလိမ့်မယ်’

‘ဒီလို အတင်းအကြော်မလုပ်ပါနဲ့ဤီးကြီး .. ကျွန်ုတ် တို့နှစ်ယောက် တစ်ဦးနှင့် တစ်ဦးမေတ္တာမှုနေကြတယ်.. ကျွန်ုတ်တို့ ချစ်ခြင်းကို မခွဲပါနဲ့’

နောင်း အဖေ မျှပြီးပြီးလိုက်ရင်း သဲမောင်ကို တွေ့နိုးလိုက်သည်။ လူခြင်းကွဲအကွာမှာ နောင်းလက်ကို ဆောင့်ဆွဲယူလိုက်ပြီး

‘ဆရာလေး.... မသိပါဘူး.. သား ညီမလေးကို အိမ်ခေါ်သွား’ ‘ရူး.... ရူး’

နောင်း မျက်ရည်ကျ ဒေါင်းခါ၍ သူ့ အစိုက် နောက်ပါသွားရင်း ရှုန်းကန်နေသည်။

‘လိုက်သွားပါ သမီးရယ်.... ဘ ဆရာလေးကို ဘာမှုမလုပ်ပါဘူး’

‘နောင်း.... နောင်း’

‘ဆရာလေး.... အဲသည်လို မလုပ်ပါနဲ့ ပြီးရင် ဦးကြီးရှင်းပြပါမယ်’

နောင်း အဖေက သဲမောင်အား ပွဲဖက်ထိန်းချုပ်

ရင်းညျင်သာစွာပြောလာသောအခါ သဲမောင်အဲ ဉာဏ်ပို့သည်။

ကုန်းတော်ပေါ်မှ နောင်းပါသွားသည်ကို ပူးမျက်စွာ ကြည့်ရင်း ဦးကြီးကို ကြည့်မိသည်အခါ ပါးနှစ်ဖက်တွင် မျက်ရည်ဦးကြောင်းများမြင်ရသဖြင့် သဲမောင် ဒေါသများ ချုပ်ပို့မိသွား၏။ နားမလည်နိုင်ပေါ့။

‘ဘ.... ဆရာလေး.... အရှက်ခံတန်ဆောင်း မှတ်တိုင်ရင်း.... ဦးကြီး ပြောတာကို ဆုံးအောင်နား ထောင် ပေးပါ’

နူးညံ့လှသည့် အပြောကြောင့် နောင်းအဖေ၏ရာ လိုက်လာရင်း သဲမောင်တို့နှစ်ယောက် ထိုင်လိုက်ကြသည်။

‘တစ်ကာယ်တော့ ဆရာလေးရယ်.. သမီးလေး ပါနောင်းက သိပ်သနားစရာကောင်းတာ.... မွေးကတည်း က သူတစ်ပါးကလေးငယ်လို အုပ် အုပ် မအောင်နိုင်.... ရူးရူးဝါးဝါးပဲ ပြောနိုင်တဲ့ အဆွဲ့ အအ မလေးပါ’

‘သူလေးမွေးလာလို ကျွန်ုတ်တို့ စီးပွားတက် လာပေမယ်.... စကားမပြောတာတို့ သမီးလေးကို မြင် တိုင်း.... ကျွန်ုတ်တို့ ဘယ်လိုခံစားရမယ်.... ဆရာလေး စာနာမိမှာပါ’

ဆွဲးပြောစွာပြောနေသော နောင်းရဲ့အဖေကိုကြည့် ပြီး သဲမောင်တို့တိတ်ဆိုပေါ်၏။ သမီးလေး အခါလည် မှပဲ သမီးလေးဘယ်ကလာတယ်ဆိုတာ ကျွန်ုတ်တို့ သိလာရတယ်’

‘ဟောဒီ ရှုံးမှန်စေတိကို စောင့်ရှောက်တဲ့ သို့ကို တော့တွေ့က ကျွန်ုတ်တို့ အိမ်မိုက်ပေးလာတယ်’

‘သည်စေတိကိုမှာ သို့ကိုတို့ ဥစ္စတောင့်တို့ ရှိသေး လို့လား.... ဦးကြီးရယ်’

‘ဆရာလေးကဲ မပုံးတဲ့ကိုး .. သမီးလေး မိနောင်းက ကျွန်ုတ်တို့ မိသားစုလို ရုပ်ရည်ကြမ်းကြမ်းတမ်း တမ်းရှိလိုလား.. ပြီးတော့ သူလေးဘက်တွေးဘူးရှိယ်က တည်းကဲ ဟောသည် ရှုံးမှန်စေတိဘက်ကိုပဲ လက်ညီးထိုးပြီး .. ရူးရူးဝါးဝါးပဲ ပြောနေတား.. လမ်းလျှောက်တို့အရွယ်မှာ သူအမေလ်တာနှင့် ဘုရားကျိုးဘက် ကို ပြောသွားနေကျား သည်သို့သေတွေ့က အနိုင်အမာပဲ ဆရာလေး’

‘အိမ်မိုက်ထဲမှာ သို့ကိုစောင့်တွေ့က .. သမီးလေး ချုပ်သူရည်းစားထားရင်.. အသက်တစ်ဆယ့်ရှုစ်နှစ် ပြည့်ရင် ပြန်လောက်မယ်ပြောထားတော့.. ကျွန်ုတ်တို့မှာ သမီးလေးကို မျက်စိအောက်ကအပျောက်မခံဘဲ.. ရင်အုပ် မကွာထားထားရေတာ အိမ်မိုက်တန်တော့လည်း သမီးလေးမှာ သီးချိန်တန်သီး ပွင့်ချိန်တန်ပွင့်တာကို နားလည်ပေမယ်..’

သမီးလေးကို ကျွန်တော်တဲ့ မဆုံးရှုံးချင်ဘူး ဆရာလေး'
‘ဒါတွေက ဒဏ္ဍာရိတွေပါ ဦးကြီးရယ်.. မယံပါနဲ့.. နောင်း စကားပြန်ပြောနိုင်အောင် ကျွန်တော်အကောင်း ဆုံး ဆရာဝန်တွေနဲ့ ပြကြည့်မှာပါ’

‘ဒါတွေဟာ ဆရာလေးအဖို့ ဒဏ္ဍာရိ ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်ပေါယ်.. ဟောသည် ရုံးမှန်စေတိနှင့် ဆက်စပ် နေတာ အမှန်ပဲ ဆရာလေး’

‘များ’

‘ဒါ အမှန်တရားပါ ဆရာလေး.. ဟောနဲ့ စေတိ ဟာ နိုင်စေတိဟောင်းကို ပြန့်ငံတည်ထားပေါယ် .. မူလ ဘုရား ဒါယကာ ဒါယိကာမတွေကတော့ ပိုလ်မင်းလေး ဤမြို့အောင်းနဲ့ ရံရွေ့တော် ရှင်နောင်းတို့ပါပဲ’

‘များ’ မကြာဖူးသမို့ သဲမောင် ဒုတိယအကြိမ် များပိုပြန်၏။

‘ဆရာလေး နားလည်အောင် ပြောပြရရင်တော့ မွှေ့လေး မြို့တည် နှင့်တည် ရွှေနှစ်းရှင်ဘုရင်.. မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးက အစချိရလိမ့်ပယ် ဆရာလေး’

အသားညီညီထောင်ထောင်မောင်းမောင်း အရပ် မြင့်မြင့် ဦးပြည့်းပြောင်ပြောင်နှင့် တော်ထဲတောင်ထဲက လယ်သမား ယာသမားကြီးတစ်ဦး၏ နှုတ်ထွက်ကို သဲမောင် အုံသြုံးနေသည်။

‘ကုန်းသောင်မင်းဆက် မင်းတုန်းမင်းကြီးမှာ.. ခြောက်တော်ဝင် ပိုများ အပါး ၅၀ နှင့် သားတော်သမီးတော် ရာချိရှိတယ်တဲ့လော ငါရေးမှု မင်းတုန်းမင်းကြီး သွေးဝမ်းတွေသွားပြီး ကျွန်းမာရေးချီးယွင်းလာချိန်မှာ.. အလယ်နှစ်းမတော်မိဘုရား ဆင်ဖြောမရှင်နှင့်ဝန်ကြီးမှား ပူးပေါင်းကြံးစည်လို့ သူတို့ကြီးခွဲရာကနိုင်ပည့် သီပီ ဘုရင်ကို နှင့်တင်ရန်ကြိုးပမ်းကြတယ်၊ ငါရောက် ပါရိုလ နှစ်းတွေး အာဏာသမ်းပွဲကြီးမှာ ညီနောင်သွေးချင်း တွေ့ကို အကုန်းသတ်ဖြတ်ခဲ့ကြတယ်လေ’

အသတ်ခံရတဲ့အထဲမှာ မကွာရာမင်းသားကြီး သုံး ဆယ်မင်းသားကြီး အပါအဝင် မင်းညီမင်းသား အပါး ၄၀ လောက် စီရင်ဖျောက်ဖျက်ခံရတယ်’

အဲဒီမင်းသားများထဲမှာ.. မကွာရာမင်းသားနဲ့ ကိုယ်လုပ်စတော် တရာတိတန်း ခင်စေားက ဖွားပြုခဲ့တဲ့ထိပ်တင် ယုန်ကြီး ခေါ် စောရန်နိုင် နဲ့ ထိပ်တင်ထွေး ခေါ် စောရန်နိုင် မင်းသား နှစ်ပါးက လွှတ်ပြောက်သွားပြီး.. မွှေ့လေး မိုးထိကျောင်းမှာ ကိုရင်ဝတ်နှင့် ရောင်ပုန်းနေကြရတယ်လေး ငါရောက် သီပီမင်းပါတော်မှုချိန်မှာ အတိသွေးအတိမာန် ထက်သနပြီး သူ့ကျွန်းမာရ်လို့တဲ့ညီနောင်နှစ်ပါးက အင်းဝ ချောင်းခွဲကိုခြေကုပ်ယူပြီး အုံလိပ်ကို တော်လုပ်ခဲ့ကြ

တယ်.. ငါရောက် မှာ စောရန်နိုင်ကို ပြတိသွာတပ်က မွှေ့လေး အိမ်တော်ရာဘုရားအနီးမှာ ဖမ်းဆီးရမိပြီး စောရန်နိုင် ကတော့ အခြေမလှတဲ့အတွက် ရှမ်းပြည့်ဘက် ရောင် တိမ်းလို့ တရာတိပြည့် ယူနှစ်ဆီက လူသူလက်နက် အကုအညီရယ်ရန် ကြီးဘားခဲ့တယ်ပေါ့’

သဲမောင်အထူးပင် အုံအားသင့်လျက် ပါးစပ်ထဲ အာဇားမိသည့်ပမာ ဘာမှမပြောနိုင်။ လယ်သမားကြီးတစ်ဦး၏ နှုတ်ထွက်စကားမှ ဟုတ်ပါလေစဟု တွေးနေမိသည်။

‘ဟောဒီ.. ရုံးမှန်စေတိတော်နှင့်ပတ်သက်တာ ကတော့ ထိပ်တင်ယဉ်ကြီးခေါ် စောရန်နိုင်ပါပဲ.. စောရန်နိုင် ဖမ်းဆီးခဲ့ရခိုန်မှား.. မိယားကြီး သီရိမာလာမှာ ခံရွေ့တော် ရှင်နောင်းနဲ့ ပိုလ်မင်း ဤမြို့အောင်တို့ရဲ့ စောင့်ပောက်လာပြီး ရမည်းသင်းနယ်တက်ကိုရောင် တိမ်းလာကြတယ်.. မိယားကြီးနှင့်အတူ အုံလိပ်ကို တွေးနေတော်လှန်စိုး ရုံးမှားကြီးအောင် တွေးနေတော်လှန်စိုး ရွှေငွေ ရတနာမားပါလာခဲ့တယ်’

‘နောက်က ထပ်ချုပ်မကွာ လိုက်လာတဲ့ အုံလိပ်တို့ရဲ့ရန်ကို ရောင်ပုန်းရင်း.. ခမီးပန်းတဲ့အင်းနဲ့ မိယားကြီး သီရိမာလာဟာ ရမည်းသင်း လွှာဘုံအရပ်မှာ မထင်ပရားနတ်ရွားစံခဲ့တယ်ပေါ့’

နောင်းတဲ့ အဖောက် အုံသြုံးဖြင့် သဲမောင်မနေနိုင်တော့ပေါ့။ သူသိလိုသည်ကို မကွယ်မရှိက် မေးမြန်းမိသည်။

‘ဦးကြီးက ဒီအကြောင်းတွေကို ဘယ်လိုသီလံ’
နောင်းတို့အဖောက် ပြေးခုံလေးပြီးလိုက်ရင်း-
တစ်ကယ်တော့ ဦးကြီးက.. သိုက်ဆက် ပဲဌာန်း ဆက်အရ ဦးကြီးရဲ့ဆရာတော်နဲ့ ဟောသည် ရုံးမှန်စေတိကို လာရောက်ပြီး ဘုရားတည်ရာမှာ ပါလာခဲ့တဲ့ စာပေပရီယတ္ထတတ်ကျမ်းတဲ့ ရဟန်းပါပဲကွယ်၊ ဒီ အရောက် ဘုရားတည်ပြီးချိန်မှာ မလွှတ်သာတဲ့ ဝင့်ကြွေးကြမှာကြောင့် ဟောသည်အရပ်သူ နောင်းတို့အမေနဲ့ အိမ်ထောင်ကျခဲ့ပြီး.. သံသရာကြွေးပေးဆပ်နေရတယ်ပေါ့’

သဲမောင် အုံသြုံးနှင့် အုံသြုံးမိသည်။ ဦးကြီးက စာတတ်ပေတတ်မို့ သည်အကြောင်းတွေကို ၈ ၈ ၈ ကြော်နှင့်သည်ပဲ့။ သည်သို့ဆို နောင်းတစ်ယောက်သည် တစ်ကယ်ပင် ဥစ္စာစောင့်မလေးလေးလေး သဲမောင်မည်သို့ ယုံကြည့်ရမည်မသိတော့။

ရင်မောရပါလား နောင်းရယ်။

ဆက်လက်အောင်ပြုပါမည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘာဝထိန်းသီပ်းရေးနယ်ပြု

မူဝါဒချမှတ်ခဲ့ပြီး အမျိုးသားသစ်တောက္လာ့
နှစ်(၃၀)ပင်မ စီပံ့ကိန်း (၂၀၀၀-၂၀၀၁ မှ
၂၀၂၀-၂၀၃၁ အထိ) တွင် သဘာဝထိန်းသီပ်း
ရေးနယ်မြေများကို နိုင်ငံခိုယာ၏ ၁၀ ရာ
ခိုင်နှစ်ထိ တို့ဖြူးစည်းနေ့ ရည်မှန်းချက်ထား
ရှိပါသည်။ သစ်တော်းစီးဌာန၊ သဘာဝန်း
ကျင်နှင့် သားရှုက်တိရွှေ့နှင့်ထိန်းသီပ်းရေးဌာန
သည် ၂၀၂၂ ခုနှစ်ကုန်အထိ နိုင်ငံခိုယာ၏
(၆.၄၅)% ထိ သဘာဝထိန်းသီပ်းရေးနယ်မြေ
များတည်ထောင်ထိန်းသီပ်းလျက်ရှိပြီး မတူကွဲ
ပြားသော ဂေဟစနစ်များနှင့်အိမ်းကွဲ ပါ
ကြယ်ဝသော သဘာဝထိန်းသီပ်းရေးနယ်မြေ(ခြာ)၏ ရှိလာ
ပြုဖြစ်ရာ အင်းလေးကန်တော်ရှိုင်းတိရွှေ့နှင့်သေးမွဲတော်
သည်လည်း တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်သည်။

ဘေးခွဲတော်ထိန်းသီပ်းရေးတော်

စာရေးသူအနေဖြင့် အင်းလေးကန်တော်ရှိုင်း
တိရွှေ့နှင့်သေးမွဲတော်တွင် ဥယျာဉ်အုပ်ချုပ်ရေးမှုးတာဝန်
ဖြင့် ၂၀၁၁ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၀ ထိ ဆယ့်နှစ်တာ တာဝန်
ထိုးဆောင်ရွက်ရှိနိုင်သူဖြင့် အင်းလေးကန်တော်ရှိုင်းတိရွှေ့နှင့်
သေးမွဲတော်၏ ကုန်းဘွဲ့ဗျာချောင်းအောင် ၁၂၇
ဆောင်မှုများ၊ အပြန်အလှန်အကျိုးပြုမှုများနှင့် အညမည
ဆက်နွယ်မှုများ၊ မိုးမျိုးစုံမျိုးကွဲ့ကွဲ့နှင့် ရှိုးရာယဉ်ကျေးမှု
ဓလေ့ထုံးစုံများနှင့် မြေအသုံးချေမှုဆိုင်ရာစိန်၏မှုများ၊
အင်းလေးကန်အပေါ် ဦးမြောက်မှုများ၊ ပြည်တွင်းပြည်ပ
ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအခွင့်အလစ်များနှင့် အင်းလေးကန်
၏ ရေဝေရေလဲအော်ထိန်းသီပ်းရေးလုပ်ငန်းအခြေအနေ

သဘာဝထိန်းသီပ်းရေးနယ်မြေ၊ တည်ထောင်ထိန်းသီပ်းခြင်း
သည် အပြည်ပြည်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် ပြန်ဟုသိတော်
မူဝါဒအော် ဂေဟစနစ်များနှင့် မိုးမျိုးစုံမျိုးကွဲ့များကို ထိန်း
သီပ်းကာကွယ်နိုင်ရန် သဘာဝထိန်းသီပ်းရေးနယ်မြေများ
ကို နိုင်ငံခိုယာ၏ ၅၅ ရာခိုင်နှစ်းသာတို့ဖြူးစည်းရန်
ဆိုင်ပါသည်။

သဘာဝထိန်းသီပ်းရေးနယ်မြေ၊ တည်ထောင်ထိန်းသီပ်းခြင်း

၁၉၉၇ခုနှစ်တွင် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် ပြန်ဟုသိတော်
မူဝါဒအော် ဂေဟစနစ်များနှင့် မိုးမျိုးစုံမျိုးကွဲ့များကို ထိန်း
သီပ်းသီပ်းကာကွယ်နိုင်ရန် သဘာဝထိန်းသီပ်းရေးနယ်မြေများ
ကို နိုင်ငံခိုယာ၏ ၅၅ ရာခိုင်နှစ်းသာတို့ဖြူးစည်းရန်

သံပုရာသို့
Dendrobium cariniferum

ခရားရောင်စွဲငြင်း
Dendrobium parishii

ကျော်တော်အင်းသဘာဝရေတွက်

ဘေးခွဲတော်အင်းသဘာဝရေတွက်

များအား အထိက်အလျောက် သိရှိနားလည်ခွင့်များအား
မြှုပ်စွဲပါသည်။

အပြည်ပြည်ဆိပ်ရေပွဲပါရီဆောင်ရွက်ဖွား

အင်းလေးကန်တော်ရှင်းတိရဲ့ဖွံ့ဖြိုးနှင့်သေးမဲ့တော်သည် (၁၈-၁၂-၂၀၀၃) ရက်နေ့တွင် အာဆီယံအမွှေအနှစ်ပျော်ရွှေ့ (ASEAN Heritage Park) (၉-၆-၂၀၁၉) ရက်နေ့တွင် အင်းလေးကန်တော်ရှင်းတိရဲ့ဖွံ့ဖြိုးနှင့်သေးမဲ့တော်ရေ့ယာအပါအဝင် အင်းလေးကန်၏ ရေဝေရေးရေ့ယာများအား ယူနေကိစကိုအဖွဲ့၏အသိအမှတ်ပြု အင်းလေးကန် မိဝိဇ္ဇာဝန်းနာယ်မြေ (Inlay Lake Biosphere Reserve) (၁၀-၈-၂၀၁၈) ရက်နေ့တွင် အင်းလေးကန်ရမ်ဘာရေဝပ်ဒေသ (Inlay Lake Ramsar Site)(၁-၄-၂၀၁၉) ရက်နေ့တွင် Wetland Link International (Asia) အဖွဲ့ဝင် (၂-၂-၂၀၂၀)ရက်နေ့တွင် ဆောင်းခိုက်များပုံသန်းနားခိုရာ ELLAW Flyway Network Site အဖြစ် သတ်မှတ်ထိန်းသိမ်းဆောင်ရွက်လျက်လျက်ရှိနေခြင်းတို့ကြောင့် ဘက်စုံ ကလ္းလွှာ စုံပူးပေါင်းပါဝင်မှဖြင့် ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်နေသောအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာထိန်းသိမ်းရေးနာယ်မြေ Multi International Designated Area ဖြစ်ပါသည်။

ပြင်ပသူတေသနစာနိုင်

ଆର୍ଦ୍ରଲେଟାକ୍ଷ୍ମୀବାଂଧିତ୍ତିରେଖାକ୍ଷ୍ମୀଭୁବନ୍ଦୀରେଖାରେଖା

အင်းလေးကန်ရေဝပ်ဒေသဂေဟစန်၏ ထူးမြား
သော ဘူမိအသွင်အပြင် တော်ပေါ်ဒေသကုန်းတွင်းရှေ့
ကန်၏ သဘာဝအလုပ်နှင့်ရေပျော်ငါက်များ ရေနေသတ္တိပါ
များနေထိုင်ကျက်စား ပျိုးမွားရာနေရင်းဒေသတိုကိုထိန်း
သိမ်းရန် ဒေသခံပြည်သူလူထားတွင်း သဘာဝန်းကျင်
ထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ အသိအပ်များ ပုံနှိပ်ရောက်ရှိစေရန်
သဘာဝကို အခြေခံသောခရီးသွားလုပ်ငန်းများမှ ဝင်ငွေရရှိ
စေခြင်းဖြင့် ဒေသဖွံ့ဖြိုးမှုကို အထောက်အကြပ်ရန်နှင့်
လေပိတေဇာအားလုပ်စစ်ထုတ်လုပ်ရေးတွင် ထိအပ်သော
ရေအရင်းအမြှင်များကို စဉ်ဆက်မပြတ်ပေးဝေနိုင်ရေးတို့
အတွက်ရည်ရွယ်ပြီး ၁၉၈၅ ခုနှစ်၊ နှစ်နာရီရှိလ ၃၀ ရက်
နေ့တွင် တောင်ကြီးခေါင်၊ ညောင်ကြေးပင်လောင်း၊ ဖယ်ခုံ
မြို့နယ်တို့အတွင်းရှိ အမိန့်ရေဝပ်ဒေသကြီးများဖြစ်သည့်
အင်းလေးကန် စကားအင်းနှင့် မိုးပြဆည်တို့ဖြင့် အင်းလေး
ကန်တော့ရှိုင်းတိရဲ့သာနှင့် ဘေးမြှေ့တော့အဖြစ် ဖွဲ့စည်းတည်
ထောင်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ခုနှစ်တွင် အင်းလေးကန်တော့ရှိုင်း
တိရဲ့သာနှင့်ဘေးမြှေ့တော့အပ်ချုပ်ရေးမှုးအား ညောင်ကြေး
တွင် စတင်ဖွင့်လှစ်ကာ ဘေးမြှေ့တော့ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်း
များကို ထောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

၃၂၁

ဥယျာဉ်အုပ်ချုပ်ရေးမှူးရုံးအား ညောင်ရွှေမြို့တွင်
 ဖွင့်လှစ်ထားရှိပြီး သေးမွဲတောတော်ဘက်ပိုင်းရှိ ဖယ်ခုံ
 မြို့နယ် လတ္တကျွေးဆွဲတွင် ထိန်းသိမ်းရေး ရှေ့တန်းစခန်းရုံး
 ဘေးမွဲတော်အနာဂတ်ဘက်ပိုင်းတွင် တောင်တို့ထိန်းသိမ်း
 ရေးကုန်းစခန်း၊ သေးမွဲတော်မြှောက်ဘက်ပိုင်းအဝင်၏ နှစ်
 လတ်ချောင်းဘေးတွင် နှစ်သဲထိန်းသိမ်းရေးကုန်းစခန်း
 လူထုပညာပေးလုပ်ငန်းနှင့် သုတေသနအထောက်အကျ
 ပြုလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရန် အင်းလေးကန်ရေပြို
 မြောက်ဘက်ပိုင်းငါက်ကြည့်စင်စခန်းနှင့် ညောင်ရွှေမြို့၊
 အဝင်ကားလမ်းပါကြီး သေးကပ်လျက် ရွှေခံပြေကျွေးရွာ
 အနီးတွင် အင်းလေးကန်စိုဝင်အဝန်းနယ်မြေလူထုပညာပေး
 ပြေနှင့် (MAB-EEC) စခန်းတို့အားဖွင့်လှစ်၍ ဥယျာဉ်
 ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။
 မြို့ကိန်းလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဥယျာဉ်အုပ်ချုပ် လုပ်
 ကိုပါမှုရေးအဖွဲ့ခါး

အင်းလေးကန်တော်ရှင်းတိရဲ့သွေ့နှင့်ဘေးမဲ့တေားတော်ရှင်းတိရဲ့သွေ့နှင့်များအတွက်နေရားဒေသပြန်လည်တည်ထောင်ခြင်းလုပ်ငန်းစီမံချက် (RNII) (၂၀၁၉-၂၀၂၀ မှ ၂၀၂၈-၂၀၂၉အထိ)များအား ဥယျာဉ်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ထမ်းများမှ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်လျက်ရှိ

ପ୍ରି: ଉଦ୍ୟାନାଳ୍ଯାଙ୍କ ଅଧିକାରୀ ଏବଂ ଲକ୍ଷଣ ଗିରିଜାରୁ ମୁଖ୍ୟ ପରିକଳ୍ପନା (Park Management Plan) ଗଠିତ ହେଲାଣ୍ଡରେ ରେ: ଓଡ଼ିଶା ରୋହାଣ୍ଡରୁ ଗିରିଖାଲୀରୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇଛି।

အင်းလေးကန်တောရိုင်းတိရွှေ့နှစ်သေးမဲ့တော
သည် စတင်ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်စဉ်က ရော်ယာ(၁၄၈) စတု
ရန်းမိုင် (၁၅၈၈၂၂၀) ကောကျယ်ဝန်းခဲ့ပြီး သေးမဲ့တော့အ
တွင်းရှိ ဟိုတယ် (၁၆၉၁။၏) မြေရော်ယာ၊ သေးမဲ့တော့အ
တွင်း နှစ်ကာလကြားရည်စွာအခြေခနေထိုင်ခဲ့သည့် ကျေးဇူး
စုစုပေါင်း (၂၇၃၂၃၁၏) ရွာမြေ၊ လယ်မြေနှင့်အများ/ သာသ
နာပိုင်မြေတို့အား ၂၀၁၃ ခုနှစ်မှစ၍ အလိုလိပလပ် ပယ်
ဖျက်ပေးခဲ့သဖြင့် လက်ရှိတွင် ရော်ယာ (၁၃၁၈၈၄၈.၄၈)
ကောကျယ်ဝန်းပါသည်။ သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေမှု
ချိန်လုပ်ကွက်အဖြစ်လပ်ယယ်ဖျက်ပေးခဲ့သည့် မြေရော်ယာ
များနှင့် နှစ်ရည်မြေတားစနစ်ဖြင့် ငါးရွှေးထားသော ဟိုတယ်
နှင့် ကုမ္ပဏီမြေများ၊ ဒေသခံတို့၏ ယာမြေ၊ ဥယျာဉ်ခြေမြေ
နှစ်ရည်စိုက်ခင်းမြေများ၊ ရောယျက်စွာတည်ရှိနေခြင်းသည်
အခြားသဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများနှင့်မတူ ကွဲပြား၊
သောသဘာသဘာဝရှိနေသဖြင့် ဥယျာဉ်၏မြေအသုံးမျှ
ဆိုင်ရာကိစ္စရုပ်များအား စီမံအောင်ရွှေ့ကိုပြသနေခြင်းဖြစ်သည်။
ဂေဟစနစ်နှင့် မြေများတို့၏သွင်ပြင်မြေအသုံးအား

သဘာဝနယ်မြေအတွင်း ကုန်းတွင်းရေရဝ်ဒေသ
ဂေဟစနစ်နှင့် သစ်တောာကေဟစနစ် (၂)မျိုး ထွေ့ရှိရသည်။
သေးပဲ့တောာက်မြေမျက်နှာသွင်ပြင်များရှစ်းကုန်းပြင်မြေင့်ရှုံး
တောင်မြောက်သွယ်တန်းနေသောတောင်တန်းနှစ်းခုကြားရှိ
ညောင်ရွှေ၊ စံကားတို့၏ လွှင်ပြင်ချိုင့်စုံများဖြစ်သည်။
အင်းလေးကန်သည် ပင်လယ်ဆရာမျက်နှာပြင်အထက်(၂၈၉၀)
ပေတွင်တည်ရှိပြီး အင်းလေးကန်၏ အရှေ့ဘက်၊ မြောက်
ဘက်နှင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းတို့တွင်ရှိ သစ်တော့များတွင်
နီညိုတောာမြေနှင့် မြန်မာရှိုင့်စုံများတွင်ပြင်များတွင် နှဲနှံ
တော့များ၊ နှဲပေါက်လယ်မြေနှင့် လယ်မြေပြာ့များအား
ထွေ့ရှိရပါသည်။

ଆପଣିକୁଣ୍ଡିଦିଇନ୍ତିରୀଃପୁଣିରୀଃକୁଟେମରାଜି

မျိုးမျိုး၊ လိပ်မျိုးစီတ်(၃)မျိုးတို့အား ဘေးနဲ့တောထိန်းသိမ်းရေးဝန်ထမ်းများမှ ပြည်တွင်းပြည်ပဘာသာရပ်ဆိုင်ရာပညာရှင်များနှင့် ပူးပေါင်းကွင်းဆင်း သုတေသနပြုမှတ်တမ်းတင်ထားရှိကြသည်။

အောင်းခြုံကိုမျှားနှင့်ပျောန်းရေးလမ်းကြောင်း

ကြွေးပေါ်တွင် ဆောင်းခိုင်များပုံသဏ္ဌာန်းရာ အထိ
က လမ်းကြောင်း(၉)ကြောင်းရှိရာ အာရုပ်စီဖိတ်ဒေသတွင်း
ရှိ အဓိကအရေးကြီးလမ်းကြောင်းကြီးများအဖြစ် သတ်
မှတ်ထားရှိသည့် အရေးအာရု သစ်စတ္တးလျင့်ကြေား ပုံ
သဏ္ဌာန်းရာလမ်းကြောင်း(East Asian - Australasian Fly-
way) နှင့် ဗဟိုအာရုင်ကြေားပုံသဏ္ဌာန်းရာလမ်းကြောင်း
(Central Asian Flyway)တို့မှ မြန်မာနိုင်ငံပေါ်တွင် ထို
လျက်ကျရောက်နေသဖြင့် ဒေသပြောင်းလဲကြေား၊ ဆောင်း
ခိုင်များဖိတ်ကြေား ပိုမိုစုလင်စွာတွေ့ပြင်နိုင်ပါသည်။

အင်းလေးကန်ရေဝပ်ဒေသတွင် ဝင်ရောက်ကျက်စားလေးရှိသောဆောင်းခိုင်က်များမှာ အောက်တိဘာလာဆန်းမှုစာတင်၍ဝင်ရောက်လာပြီး မတ်လ လလယ်ခန့်တွင် အားလုံးနှီးပါး ပြန်လည်ထွက်ခွာသွားကြပါသည်။ ဒီဇိုင်ဘာလနှင့်နေ့နတ်ရေပျော်ရွက်အများဆုံးတွေ့ရှိခိုင်ပါသည်။ အင်းလေးကန်သို့ နှစ်စဉ်ဝင်ရောက်ကျက်စားလေးတွက်ရှိသည့် ရေပျော်နှင်းမျိုးစိတ်များ၏ထက်ဝက်ခန့်များ ဆောင်းခိုင်မျိုးစိတ်များဖြစ်သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

ବାକିଗତିଃ ପରିଶୋଧନିଃ ଆମ୍ବାଃ ଫଣ୍ଡି ଯବାଂ ରେଟ୍ରୋକିମ୍ବାଃ

အင်းလေးကန်မြောက်ဘက်ပိုင်းမှ နှစ်လတ်ချောင်း၊
အနောက်မြောက်ဘက်မှနယ်ခြား (ရေသိ)ချောင်း၊ အနောက်
ဘက်ပိုင်းမှုကဗျာလော (သန်းတောင်)ချောင်းနှင့် အနောက်
တောင်ဘက်ပိုင်းမှ သီတုဗ္ဗာ(အင်းတိမ်)ချောင်းတို့သည် အင်း
လေးကန်အတွင်းသို့ အမြဲမပြတ်စီးဝင်လျက်ရှိကြပါး ကန်
ပတ်လည်ရှိ ရာသီအလိုက်သာ စီးဝင်လေ့ရှိသောချောင်းများ
အပါအဝင် ချောင်းပေါင်း (၂၉)ချောင်းတို့မှ အင်းလေးကန်
အတွင်းစီးဝင်ကြသည်ဟုသိရှိရသည်။ ထိုအပြင် အင်းလေး
ကန်ပတ်လည်တွင်ရှိ သဘာဝရေထွက်ကြီးများဖြစ်သည့်
သရက်ပင်ရေထွက်၊ ကျို့တော်အင်းရေထွက်၊ တုံးလည်ရေ
ထွက်၊ မင်းရွာရေထွက်၊ တောင်ခြေရေထွက်၊ ပြင်လိမ်ရေ
ထွက်တို့မှလည်း အင်းလေးကန် နှုန်းရာသီရေနည်းချိန်တွင်
ရေဖြည့်တင်းခြင်းကိုပေးစွမ်းနေကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။
သစ်ဆေးမြေအရှိယာ (Peatland)များနှင့် ဂေဟဝန်အောင်
မြေား

အင်းလေးကန်သာ့ဘဝထိန်ဆီမ်းရေးနယ်မြေ အတွင်း သစ်ခွေးမောက်နှင့်မောရိုင်ဒေါ်ယာများ ကြံးမားကျယ်

ပြန့်စွာတွေ့ရှိရပြီး ငုက်ကြည့်စင်မောက်ဘက်ဒေါယာ၊
တောင်ပို့ကြီးမောယာ၊ ဆီဆုံးရော်ယာ၊ မကျည်းဆိပ်ရော်ယာ
ဟူ၍ အဓိက(၄)နာအားတွေ့ရှိခိုင်သည်။ သစ်ဆွဲးမြေ ကျွန်း
မျောရိုင်းတော့များသည် နှီတိုက်သတ္တဝါများ၊ ကုန်းနေရာ
နေသတ္တဝါများ၊ ပါးမျိုးထိတ်များနှင့်ရေပျော်ဂုဏ်မျိုးထိတ်များ၊
အတွက် နားခိုသားပေါက်ရာ အရေးကြီးနေရားဒေသ ဖို့
တော့ဖြစ်သည်။ ရေဝေရေလဲဒေသမှုကန်အတွင်းသို့ ရေနှင့်
အတူစီးဝင်လာသော စွမ်းပစ်အနှစ်များ၊ ချုံ့ခြုံအနယ် အနှစ်
များအား ကျွန်းမျောရိုင်းများအား ဖြတ်သန်းစီးဆင်းခြင်းဖြင့်
ရေစစ်ကြီးတစ်ခုသဗ္ဗားဖွယ် ကန်အတွင်းသို့ သန့်စင်သောရေ
များအားထုတ်လွှာတ်ပေးခြင်း၊ ရေသိလျောင်ထားနိုင်စွမ်းပြင့်
မားပြီး ရေကြီးရေလျှော့ထိုကို ထိန်းညီပေးနိုင်ခြင်း၊ နွောရာသိ
ရေနည်းချိန်တွင်ကုန်းမျောရိုင်းများမှ သို့လျောင်ထားသော
ရေများအား ကန်အတွင်းသို့ဖြည့်တင်းစီးဝင်စေခြင်း၊ ကာဗွန်
များကိုထိုလျောင်ထားနိုင်ခြင်းနှင့် စုပ်ယူနိုင်ခြင်း စသည့်
ဂေဟဝန်အောင်မှုများကိုပေးဆောင်နိုင်ကြောင်းသိရှိရသည်။

၂၀၁၃ ခုနှစ် မတ်လတွင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့်
သစ်တော်မြေများအတွင်း နှစ်ကာလရည်ကြား အပြောချေ
နေထိုင်သူများတ်တမ်းများအရ ဘေးမြဲတော်ချို့ယာအတွင်း
တွင် ကျေးဇူး ရွာစု(ဂင့်)ရွာ တည်ရှိပြီး အင်းသားလူမျိုး
များ အေများဆုံးနေထိုင်ကြကာ ဗမာ၊ အင်းသား၊ ရှုမှု၊
ပဒ္ဒို့၊ ဓရ၊ တောင်ရှိ၊ ကယား၊ ကယန်း၊ ငါးရခါးဟို၌။
မွတ်စလင် လူမျိုးများ စုစုပေါင်းလူဦး၏ နှစ်သိန်းခန့်နေ
ထိုင်ကြပေါ်ကြာ်သိပါသည်။ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုမှာ ဖုန်း
ဘာသာအများဆုံးဖြစ်ပြီး ခရစ်ယာန်၊ ဟို၌။ အစွဲလာမ်
ဘာသာကိုးကွယ်မှုများလည်းရှိကြသည်။ အမိက အသက်
မွေးဝမ်းပေါ်ကြာ်အေနဖြင့် ခရမ်းချဉ်သီးစိုက်ပျိုးခြင်း၊ ရေခြား
လုပ်ငန်း၊ စပါးနှင့်သစ်သီးဝလ်စိုက်ပျိုးခြင်းလုပ်ငန်း၊ တံငါး
လုပ်ငန်း၊ ရွှေပန်းတို့၊ ငွေပန်းတို့၊ ပန်းဘဲ၊ ပန်းပုန့်
ရှုက်ကန်းယက်လုပ်ငန်း၊ စသည့်အိမ်တွင်မှုလုပ်ငန်းများ၊
အရေရှင်းအဝယ်လုပ်ငန်း၊ ဟိုတာယ်တည်းခိုန်းနှင့် သဘာဝ
အခြေခံခိုးသွားလုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်ကြသည်။

ଲକ୍ଷ୍ମୀପଟ୍ଟିଃଶଙକିତ୍ସ୍ୟରେ

အင်းလေးကန်တော်ရှိင်းတိရွှေ့နှင့်သေးမြဲတော့ အပ်ချုပ်ရေးမှူးရဲ့စိုက်သည့် ညောင်ရွှေ့မြို့ အနယ်နယ် အရပ်ရပ်မှုကားဖြင့်လည်းကောင်း၊ လေယဉ်ဖြင့် ရန်ကုန်-ဟဲဟိုး မန္တလေး-ဟဲဟိုး တို့မှလည်းကောင်း၊ ရှုပ်ပြည်နယ် တော်ကြီးမြို့၊ ကယားပြည်နယ်လွှုင်ကော်မြို့တို့မှ လည်းကားဖြင့် ညောင်ရွှေ့မြို့ တစ်နှစ်ပတ်လုံး ရာသီမရွေး ထွယ်ကျစွာ ဝင်ရောက်လည်ပတ်နိုင်ပါသည်။

သဘာဝအခြေခံရှိသွားဖွင့် လျော့လာနှင့်သာ အဆုံးအလမ်း
များ

အင်းလေးကန်ပြောပြုတွင် တည်ထားကိုးကွယ်
လျက်ရှိသော တန်ဖိုးကြီး သမိုင်းဝင် ဖော်တော်ဦးဘုရား
နှင့် အလိုတော်ပေါ်ကုန်ဘုရား ရွှေအင်းတို့နှင့်ဘုရား စကား
ဒေသရှိ တာခေါင်ဘုရားတို့အား ဖူးမျှေးကြည်ညိုနိုင်ခြင်း၊
အင်းလေးကန်သဘာဝနယ်ပြော၏ ရေဝပ်ဒေသဂေဟစနစ်
အား လေ့လာနိုင်ခြင်းနှင့် သုတေသနပြုနိုင်ခြင်း၊ ဒေသခံ
ရေပျော်ငှက်များ၊ ရှားပါးငှက်မျိုးစိတ်များ၊ ဆောင်းခိုင်ဗ်
များနှင့် ငှက်သားပေါ်ရော်ယာများ တွေ့ပြောနိုင်ခြင်း၊ ကန်း
နေရာနေသတ္တဝါများ၊ ပါးဖိန်း၊ ပါးခုခုရှင်းဖ စသည့် ဒေသ
ရင်း ပါးမျိုးစိတ်များနှင့် ငှုံးတို့၏မြှို့စိတေသနများအား ကြည့်ရှု
လေ့လာနိုင်ခြင်း၊ ဒေသခံအင်းသုအင်းသားတို့၏ ရိုးရာ
ယဉ်ကျေးမှုလေလှုတံ့ခံများနှင့် အသက်မျှေးဝမ်းကျောင်း
လုပ်ငန်းများအားလေ့လာနိုင်ခြင်း၊ ကန်အတွင်း လျေလျှော်
ခြင်း၊ စက်လျေစီးခြင်းတို့ဖြင့် သဘာဝအလှုပ်စုများ လှည့်
လည်ကြည့်ရှုခံစားနိုင်ခြင်း၊ အင်းသုအင်းသားတို့၏ လျေကို
လက်ဖြင့်မလော်ဘဲ ခြေဖြင့်လော်ခြင်းကို ကြည့်ရှုနိုင်ခြင်း၊
သစ်ဆွေးမြှုပ်နည်း သဘာဝကျွန်းများရှိုင်းများအား လေ့လာ
ခြင်း၊ အင်းလေးကန်အနောက်သာက်ခြို့ရှိ ခေါင်တို့ ရော်
စမ်း၍ သဘာဝရော်စီမံခြင်းဖြင့် အပန်းဖြေအနားယူနိုင်
ခြင်း၊ စသည့်အခွင့်အလမ်းများကိုရယူခံစားနိုင်ပါသည်။

အင်းလေးကန် သဘာဝထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေ
များမှ အခြားဖြေအသုံးချမှုသို့ ပြောင်းလဲအသုံးပြုရန် နည်း
လမ်းအမျိုးပျိုးဖွံ့ဗောဓာဌ်ရွက်လာကြခြင်း၊ လူဦးရေ တိုးပွား
လာမှုနှင့်အခြေခါနေထိုင်မှုများ များပြားလာခြင်း၊ ဒေသခံ
များမှ ကန်ရေပြင်တွင် ရေခြားတို့ချွဲလုပ်ကိုင်လာကြ
ခြင်း၊ တရားမဝင် ဘက်ထရီရွှေတိုက် ငါးဖမ်းနည်းအား
ပြောင်းလဲသုံးစွဲလာမှုကြောင့် ငါးပျိုးစီတ်များနှင့် အခြားရေ
နေမျိုးစီတ်များလျော့နည်းလာခြင်း၊ ပလတ်စတစ် အမိုက်
များနှင့် လူတို့ စွဲပုံပစ္စည်းများ များပြားပြီး အင်းလေးကန်
၏ ရေအာရည်အသွေးကျဆင်းစေသည့် ဖြစ်စဉ်များ တို့ပြင့်
လာခြင်း၊ အင်းလေးကန်အတွင်း စက်လေ့များအသုံးပြုမှ
များလာသဖြင့် ရေပျော်ငါ်များ စားကျက်ရေ့ယာကျိုး
မြောင်းလာခြင်း၊ အင်းလေးကန်ပတ်လည်ရှိ သဘာဝရေ
ဝေရေလဲသစ်တော့များ တဖြည်းဖြည်း အတန်းအစား ကျ
ဆင်းလာခြင်းတို့သည် အင်းလေးကန်သဘာဝထိန်းသိမ်း
ရေးနယ်မြေ ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့်စဉ်ဆက်ပြတ်အသုံးပြု
နိုင်ရေး (Wise Use)အတွက် အစိကစိန်ခေါ်မှုများပင် ဖြစ်
သည်။

An Old Forester Looks Back. Ten –Forest Research Institute in Myanmar

By

U Sein Thet, B.Sc (For), M.Sc (ANU), MIFA.

Director (Retired), Ex-Chairman, FREDA.

Myanmar is blessed with an abundance of natural resources including minerals and energy potential, and fertile ecological zones which have traditionally provided extensive agricultural production. These resources have supported a large population and thriving civilizations over many centuries, and they continue to provided the bulk of Myanmar's economic output to this day. The country can be divided into three ecological regions; the fertile Delta and coastal regions- including the coasts of Rakhine, Mon and Taninthayi, the plains of the Central Dry Zone, and the mountainous northern forested regions, including the Chin Hills and the Shan Plateau. Each region has differing topographical, climatic and ecological characteristics, resulting in significantly different settlement patterns, agricultural systems and economic activities. In recent years population growth, unsustainable extraction of mineral and forest resources, over-utilization of soils and water and climate-related hazards have combined to progressively undermine the resource base on which Myanmar's economy and society are based. Deforestation, large-scale mining, habitat and land degradation and diminishing water resources are all placing pressure on the web of life supporting the Myanmar people. In addition, the environmental degradation would have great impact on climate change and climate-related disasters.

The country took steps to establish a national program of Forestry Research in Myanmar and the Forest Research Institute, Yezin was thus instituted in 1978, being sponsored by the United Nations Development Program through the Food and Agriculture Organization (FAO) of the U.N and also aided by the National Government. The first

phase of the forestry research program was implemented from 1978-1982 and the second phase, from 1983-1988. Research program in the years following the termination of the project is being continued by the National Government.

Almost all the forestry professionals, researcher and other involved in the forest sector are fully aware about the current state of affairs of deforestation and degradation of tropical forests and environmental degradation. Therefore, in order to save the remaining forest resources and also to achieve socio-economic well-being of the people, main thrust should be directed towards strengthening of research and extension capabilities in the areas of forest protection, conservation and restoration, among many attractive strategies and actions that may be undertaken on long term basis. In view of limited resources in the form of skilled manpower and research fund on one hand and long-term nature of forestry research on the other hand, the participation and involvement of the rural community on individual basis or group basis is highly desirable for the success of a research programme.

The prospects are high and there is immense potential within the country to achieve the goals. But, efforts to realize this aim is often frustrated by several issues including paucity of information and lack of field-oriented research. To improve capacity of researchers of FRI by providing training on various areas in forest research and procuring essential equipment and materials for research and to improve research capacity and knowledge on:-

- Sustainable management of natural forests;
- Improving and sustaining productivity of forest plantations;

- Ecological restoration and regeneration of degraded forests;
- Participatory approaches in forest management;
- Biodiversity conservation,
- Adaptation to climate change;
- Community forestry;
- Restoration of mangrove forests, grasslands, wetlands and coastal habitats;
- Use of lesser known timbers and non-durable timbers through preservation treatment;
- Tissue culture of commercial timber species and medicinal plants etc.

For capacity building of staff; paucity of adequately qualified staff is one of the main reasons for FRI's inadequate performance in research and other activities. So, the capacity of all researchers needs to be improved by deputing them for higher studies (M.Sc/Ph.D) and training programs in chosen areas in forest research. They should also be deputed to attend workshops/seminars and conferences so that they can interact with the global scientific fraternity. The staff may be encouraged to contact and take advice from eminent scientist across the globe so that they can improve their knowledge and keep abreast with the modern trends in forestry research.

The practice of involving researchers in too many unrelated activities which does not form part of their research in the chosen area of specialization needs to be curtailed. They should be allowed to concentrate on research. Deputing staff for other work will disrupt research. Likewise, short term deputation of staff from other Departments to FRI will not be beneficial in terms of research output.

A **Research Advisory Committee (RAC)** may be constituted to evaluate all research proposals and monitor progress of each research program. It may compose senior forest officials and eminent scientists. An **Internal Research Committee (IRC)** may be formed within the Institute with the

Director as Chair. All new research proposals may be presented and discussed in the IRC for approval. Progress of research in each Dept/Division may be presented in the IRC. All research proposals are to be developed in consultation with the main stakeholders and based on their priorities and needs. FRI may publish a **Journal** (can be half yearly or once in three months to start with) to disseminate research results of local relevance so as to reach these to all concerned in the country. It can be in the local language with an abstract in English. However, publications in international journals must be encouraged. The Institute may also publish and **Annual Report** providing a summary of all activities (including research) conducted in the preceding year. A summary of the budget and expenditure incurred for each activity may also be included. Publication of **research papers** in National and International journals is to be encourage and promoted.

Researchers should liaise with the Myanmar Forest Department and other stakeholders for advice and help in implementation of research projects. Research collaboration with national and international organizations is to be promoted. These programs are to be planned in such a way that FRI and the Gov. of Myanmar is benefitted. Opportunities for higher studies of researchers are to be sought while proposing such collaborations. All research results of potential practical use must be demonstrated through field studies and results presented before stakeholder. Training programs may be conducted wherever needed and researchers may help implementing the stakeholders in implementing these in the field. The Extension Dept of FRI may lead this program. Publication and dissemination of 'Package of Practices' will help implementation. The Forest Research Institute, Myanmar can contribute significantly to realize the aims if it can make necessary changes in its organizational structure, staff pattern and diversify its priorities in research, FRI may allow to function as **Independent Organization**.

မာရာ

ဟန်ကြောလှ

သည်နှစ် မေလ(၁)ရက်နေ့
တွင် ရန်ကုန်၏ ပိုးစရွာသည်။ ခုံး
ပိတ်ရက်မျိုး အိမ်မှာ အေးအေးလှလှနား
နေစဉ် ရွာချေလိုက်သော မွန်လွှဲဖိုးသည်
အမှတ်တရဖြစ်သည်။ သို့စေကာမူ
ပြီးခဲ့သော ပိုးရာသီကုန်ဆုံးပြီးနောက်
ယခုမှ စတင်ရွာသွန်းသည် အချိန်တို့
ပိုးသည် ကာလကြာမြှင့်စွာ အပူရည်ဝှက်
နေသော ရန်ကုန်အတွက် မထိပို့သာ
ဖြစ်သည်။ မေလ(၂)ရက်နေ့ ပိုးမရွာ၊
ရွာမလိုလို အဆိုပ်အယောင်များဖြင့်
အသံပေးသည်။ မေလ(၃)ရက်နေ့တွင်
နေရာအန္တအပြား ပ်သည်းသည်းလေး
ရွာချေလိုက်သည်။ အအေးဘတ်ကို သိ
သာမှာ ခံစားရချေပြီ။ ညာက်ရောက်
တော့ ပိုးဓမ္မတ်လောက့် ရှုံးကိုရှုံးရင်း အိပ်
ကောင်းခြင်း အိပ်ပြီ။

မေလ(၄)ရက်ကား စနေရုံး
ပိတ်ရက်တည်း။ ထုံးစံအတိုင်း စနေ
ပန်ကိုမြှုပ်နှံရေးကိုရှုံးရေး အိပ်ရာ
ထဲမှာ နေလိုက်သည်။ ဖွင့်ထားသော
ပြတ်းမှ သင်းပျော်သော ရန်တစ်ခု
ရှုတ်တရက်ဆိုသလို တိုးဝင်လာသည်။
ရှင်နှီးသည် ရော့ ရင်ထဲအသည်းထဲမှာ
စွဲလန်းခဲ့ရသောရန်း သူရောက်လာပြီ။
အိပ်ရာထဲမှလူးလဲထကာ အိမ်ရှုံးသို့
ကပ္ပါဒါယာတွက် ခြုံတံ့ခါးကိုမြှင့် ခြုံ
ရှုံးမှာအသင့်ရှင်နေသူကို တွေ့ပါပြီ။
သို့ ....မာလာ။

မာလာသည် ပြောင်းလဲခြင်း

မရှိ အိမ်င်းရင့်ရော်ခြင်းမရှိ ပကတီ
အလုတ်ရားကို ကိုယ်စားပြုလျက်။
ကျွန်တော်ကိုတွေ့လျင် မစုံမရဲ မျက်နှာ
လွှဲနေလိမ့်မည်ထင်ထားခဲ့ပြား၊ ယခု
တော့အမှားကြီးမှားလေပြီ။ သူ့ ပျက်နှာ
တွင် စိုးစွဲထိတ်လန်းမှု တစ်ခုတစ်ရာ
မတွေ့။ အပြစ်ရှိသူတစ်ယောက်ကဲ့သို့
ထောက်ထားညားတာမှုကို တောင်းဆို
သည့် အမှုအရာမပြု။ အာဂ မာလာ
ပင်တည်း။ ကျွန်တော်ကသာ မာလာ
ကိုကြည့်ရင်း ကရဏာအောင်သော ပြော
လိုက်ပို့သည်။

ဟော .... မာလာ၊ မာလာ
ဟုတ်တယ်လို့လား။ အမပလေး ....
မာလာရယ်၊ ခုမှပဲ ပေါ်လာတော့တယ်
နော် ပါတို့ အားလုံး မင်းကိုမွော်နေကြ
တာ၊ သကြန်တုန်းက မင်းလာမယ်
ထင်တာကွာ၊ သကြန်သာပြီးသွားတယ်
မင်းက ရောက်ပလာခဲ့ဘူး။ နေရက်
လိုက်တာကွာ။ ဘယ်တွေ့များသွားနေ
တာလဲဟင်။ တို့ကတော့ ပါတို့အပေါ်
မင်းသစ္ားဖောက်သွားပြီထင်နေတာ။

မာလာသည် ပင့်သက် တစ်
ချက်ရှိက်လိုက်သည်။ ရှုတ်တရက်
ခေါင်းကိုမော့လိုက်ရာ သူ့ဆံနှုန်းတို့
က လေတွင် လွှာပစ္စာလွှာနှုန်းပဲပျံသွား
သလို ကျွန်တော်အလွန်စွဲမက်သော
သူ့ကိုယ်သင်းရန်းကလည်း သင်းသင်း
ပုံးပုံး ပြုတံ့ခါးသိန်းသွားသည်။ မာလာ၏
မျက်ဝန်းတွင် မျက်ရည်လား၊ မိုးရေ

လား မသဲကွဲသော ရေစက်တာချို့တွေ့
ရသည်။ ထိုအတူ မာလာ၏ အစိမ်း
ရင့်ရောင် မြေကဗ္ဗာ လာခြုံထည်ပေါ်မှာ
လည်း ရေစက်တာချို့ ထင်ကျွန်လိုနေ့
သည်။ မာလာသည် ကျွန်တော်ကို ခပ်
စိမ်းစိမ်းကြည့်လိုက်ပြီး နောက်
လေသံမာမာဖြင့် ပြောသည်။
အသံကတော့ သိပ်မကျယ်။

ကျွန်မဘယ်မှ မသွားပါဘူး၊
ကျွန်မပုန်းနေတာ

ပုန်းနေတာ၊ ဟုတ်လား၊
ဟုတ်တယ်၊ ပုန်းနေတား၊
ဘာဖြစ်လို့ ပုန်းနေတာလဲ သိချင်သေး
လား၊ ရှင်တို့ကိုမှန်းလိုပုန်းနေတာရှင်း။
သိပြီလား။

ကျွန်တော်လန့်သွားသည်။
အုံအားလည်း သင့်မိသည်။ ကျွန်တော်
နှင့်မာလာတို့နှစ်ယောက်ကြားမှာ ပုန်း
တယ်ဆိုသည့်စကား တစ်ခါမျှ မကြား
ဖူးခဲ့။ သူ့ကိုတွေ့တိုင်း ကျွန်တော်စွဲ
ထန်မြှုတို့တွေ့ယော်တာမိသည်။ သူလည်း
ကျွန်တော်လိုပဲ ဖြစ်မည်ဟုထင်ခဲ့သည်။
အခုတော့မှန်းတယ်ဆိုပါလား။

ပြောရက် လို က် တာ
မာလာရယ်၊ မှန်းတယ်တဲ့လားကွယ်၊
ကိုယ်ဘာများ မှားခဲ့မိလိုလဲ။

ဘာများမှားခဲ့မိလိုလဲ ဟုတ်
လား၊ မေးရက်တယ်ရှင်း။ ဒါပေါ်လော့
ရှင်တို့က ကျွန်မတို့ကို ရှင်တို့ဘဝသာ
ယာလှပစ်း၊ ရှင်တို့စိတ်တွေ့ ပျော်ချွော်
လန်းဆန်းဖို့ ရှင်တို့ကို ဖျော်ဖြေပေးဖို့
အဖြည့်ခံတွေ့လိုပဲ အမြဲသဘောထားခဲ့
တာမို့လား။ ကျွန်မတို့အတွက် ရှင်တို့
ဘာများ စဉ်းစားပေးခဲ့သလဲ။ ရှင်တို့
စိတ်ကျေန်းမှုတွေ့ ပျော်ချွော်မှုတွေ့ပြီး
သွားရင် မေ့လိုက်တာပဲမဟုတ်လား။

မဟုတ်သေးဘူး၊ မာလာ
ကိုယ်ဟာ မင်းအပေါ် ဘယ်တုန်းကမှ
ဒီလိုသဘောမထားပါဘူး မာလာရယ်။

တော်ပါရှင်ရယ်၊ ရှင်တို့ဟာ
ပါးစပ်ကသာ ကျွန်မတို့အပေါ် ချို့ပြု
ကြင်နာပြနေတာပါ။ တကယ်တစ်း

ကျတော့ ရှင်တို့အများစုဟာ ကျွန်မတိဘဝတွေကို နားမလည်ကြဘူး၊ နားလည်အောင်လည်း ပကြီးစားကြဘူးလော့၊ ကျွန်မတိကို နားလည်ပြီး စာနာထောက်ထားကြတဲ့ ကျွန်မတိဘဝတွေ တိုးတာက်ခေါ်ပြီးသူတွေလည်းရှိတော့ ရှိကြပါရဲ့၊ ဒါပေမဲ့ လူနည်းစပ်ရှိတယ်။ ဘုတိတွေ ဘယ်လောက်ပဲကြီးစားကြီးစား၊ လူအများစုရဲ့သဘောထားတွေ၊ အလေ့အကျင့်တွေမပြောင်းလဲရင် ဘာမှထူးလာမှာမဟုတ်ပါဘူး။

အမှန်ကိုစိရလျှင် မာလာပြောတာတွေ ကျွန်တော်
နားမလည်ပါ။ ဒေဝဒေအတွေးများဖြင့် သူ့မျက်နှာကို
ကြည့်နေဖိုသည်။ တကယ်တော့ မာလာသည် ကျွန်တော်
အတွက် သူမီမီးတစ်ရံဆဲ မဟုတ်ချေ။ ငယ်စဉ်ကတည်းက
ရင်းနှီးကျော်းဝင်သူ နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း ကျွန်တော်တို့ထဲ ရောက်
လာပြီး အပေါ်တွေ မျှဝေပေးခဲ့သူ ကျွန်တော်တို့ အားလုံး
ကချစ်ရသူမဟုတ်ပါလား၊ ယခု တစ်ခေါက်တော့ မျှော်
လင့်တုန်းပေါ်မလာ၊ နောက်ကျော့ ရောက်လာသူ။ မာလာ
၏အသရေကား ဟိုစဉ်ကအတိုင်း လုပ်ပျီးမျှစဲ့ ချစ်စွဲ
ဖွယ်အသွင်ကို ပျော်ဖယွှုံးစိုင်ဆိုင်ဆဲ၊ သို့သော် ရင်ထဲက
ဒေါသကြောင့်ပေလား မသိ။ သူ့မျက်နှာကား အနည်းငယ်
တင်းနေသလိုပင်၊ မာလာက ဆက်ပြော ပြန်သည်။

କିମଣ୍ଡ ଗୁଣ୍ଠନଗାନ୍ଧିତାରେଣ୍ଟରେ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭଗବତପ୍ରକାଶନରେ ଉପରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପରିଚାଳନା କରିଛନ୍ତି ।

ကျွန်တော်ကား တုံ့တို့ဘာဝဖြစ်ပဲ။ မာလာ၏
စကားသံတို့သည် ကျွန်တော်ရင်ထဲသို့ လိုင်းလုံးများပမာ
ဝင်ရောက်လာသည်။ အမိပို့ယ်ကို တိကျွော့မသိရှိသော်
လည်း ကျွန်တော်တို့သည် အများတစ်ခုကို မသိသား ဆိုး
ရွားစွာ ကျေးဇူးလွန်ပို့ပြီဟုသော အတွေးကို ဆင်ပြင်ပို့သည်။
မာလာသည် အသက်ကို ဆိုပြင်းပြင်းရှုံးလိုက်သည်။ ပြီး
သွေ့င ကျွန်တော်ကို စူးစုံစိုက်စိုက်ကြည့်သည်။ သူ့အ
ကြည့်က ပြောမှသိမည့် သည်လိုလူမျိုးကို ပွင့်ပွင့်လင်း
လင်းပြောလိုက်တော့မည် ဆိုသည်အလား။

ହୋତୋକ ଗୁଣିମର୍ଲାଇତାଯି । ଗୁଣିମାର୍ଯ୍ୟମୁ
ମଧ୍ୟାହ୍ନ୍ତି ପୁଣିକେତୀଲାଇଁ । ଆଇଗୁଣିମ ଵୀରିତିରେତୁପ୍ରତିଲାଇଁ
ଷ୍ଟ୍ରିମ୍ରାଲାଇଗିତାବୁ । ତାକାଯିତେବୁ ଗୁଣିମପୁଣିକେତୀଲାମହୂତ
ପିଲାଃ ଗୁଣିମ ଲାଇଁମରତୀପି । ଗୁଣିମର୍ଦ୍ଦିତ୍ତିବୀଲାହୁ

အခြေအနေမပေးဘူးရှင်ရဲ့၊ ဒါကြာ့င့် ကျွန်မအိမ်တွင်းပုန်း
နေခဲ့ရတာ။ ကျွန်မပြောထားပြီးပြေလော့၊ ကျွန်မတို့ဟာ
သဘာဝတရားရဲ့အစောင့်တွေပါ။ သဘာဝမိခင်ကြီးက ခွင့်
ပြုမှကြီးထွားရတယ်။ သဘာဝမိခင်ကြီးက မေတ္တာရော့
ဖျိန်းပက်မှ ရှင်သနရတယ်။ ပျော်မြှေးကြရတယ်။ ရှင်တို့
တွေကတော့ ဒီလိုအကန္နအသတ်တွေကို ကျော်လွှားနိုင်
ကြတဲ့ အခွင့်ထွေးခံတွေလော့၊ ဒီကမ္မာလောကကြီးကို ရှင်တို့
စိတ်တိုင်းကျုံ ဖန်တီးဖို့ အပြုကြီးစားခဲ့ကြတယ်။ ဆက်ပြီး
တော့လည်း ကြိုးစားနေကြတုန်း။ အောင်မြင်မှုတွေလည်း
ဖန်တီးရာတော့အောင်ရခဲ့ကြတယ်။ ဒါပေမယ့် ရှင်တို့တွေ
ရဲ့ဘဝ သာယာလှပဖို့ ရှင်တို့ပျော်ရွှေ့စွဲဖို့ အစတော့ခံခဲ့ရတဲ့
ကျွန်မတို့လို့ အနိမ်ခံ၊ အဖြည့်ခံတွေအတွက် ရှင်တို့တွေ
နည်းနည်းလေးမှ မစိုးစားခဲ့ကြဘူးမို့လား

ကျွန်တော်၏ရင်မှာ တလုပ်လုပ်ခန်လာသည်။
 မာလာပြောသလို ကျွန်တော်တို့သည် သူတို့အပေါ် လုံးဝ
 ဉာဏ်ထောက်ယားဉာဏ်တာမှုပန်းဘဲ ရက်စက်စွာအနိုင်ကျင့်
 ခဲ့မိလေပြီလား။ မာလာကဲ့သို့ ကျွန်တော်တို့၏ အပြုအမှာ
 အကျင့်အကြံများအပေါ် မနှစ်သက်သူ မကျေနှစ်သူ အ
 ခြားဘယ်သူတွေများ ရှိနေပါသနည်း။ ကျွန်တော်တို့သည်
 ကိုယ့်အကျိုးစီးပွားသက်သက်အတွက် ကိုယ့်မိသားစုအ
 တွက် ကိုယ့်အမျိုးအနွယ်အတွက် မာလာတို့လို့ အညှတရ
 များအပေါ် မည်မျှအကြင်နာမဲ့ခဲ့ကြပါသနည်း။ ဘယ်သူတွေ
 ဘယ်လောက်နှစ်နာ၍ ဘယ်သူတွေ ဘယ်လောက် ထိနိုက်
 ဆုံးဖြတ်ကြပါသနည်း။ အတွေးများစွာတို့သည် ကျွန်တော်
 ကိုစတင်ခြားကိုလုန်ကြလပါ။

ကျွန်တော်ခေါင်းသည် သိသာစွာ မူးဝေလာ
သည်။ ကျွန်တော်စိတ်တွင် ထိတ်လန့်ပူးများ စိုးမိုးနေရာ
ယူလာကြသည်။ ကျွန်တော်တစ်ကိုယ်လုံး လေထဲတွင် လွင့်
များနေသလို ခံစားရသည်။ ဦးခေါင်းမှ ခြေဖျားအထိ
စွတ်စိုလာသော ကျွန်တော်ကိုယ်ခန္ဓာသည် ချွေးက်များ
ကြောင့်လား၊ မိုးရေစက်တွေလား၊ မာလာ၏မျက်ဝန်းမှု
လွင့်ပျုလာသောမျက်ရည်စတွေလား ခွဲခြား၍ မရရှိပါပြီ။
မာလာကတော် ရင်ဖွင့်ဆဲ။

ଶିର୍ଦ୍ଦେଖାୟାପିଷ୍ଠମନ୍ତ୍ରୀ । ପ୍ରାଲାଙ୍କିତକୁଳପ୍ରାବୃତ୍ତି
ଯାଇ । ଆହାରମ୍ଭାବାପିଷ୍ଠୀ । ତାଗାଯିତାଣିରେପ୍ରାବୃତ୍ତି ରୂପରେ
ଦେଖାଇ ହେଲିରେ । ତାତ୍ତ୍ଵକ୍ରିୟାକ୍ରମରେ ଏହାକୁ ପାଇଁ ବ୍ୟାପାରିତା
ହେଉଥିଲା । ଏହାକୁ ପାଇଁ ବ୍ୟାପାରିତା ହେଉଥିଲା । ଅତ୍ୟନ୍ତ
ଏହାକୁ ପାଇଁ ବ୍ୟାପାରିତା ହେଉଥିଲା । ଏହାକୁ ପାଇଁ ବ୍ୟାପାରିତା
ହେଉଥିଲା । ଏହାକୁ ପାଇଁ ବ୍ୟାପାରିତା ହେଉଥିଲା । ଏହାକୁ ପାଇଁ
ବ୍ୟାପାରିତା ହେଉଥିଲା । ଏହାକୁ ପାଇଁ ବ୍ୟାପାରିତା ହେଉଥିଲା ।

မာလာ၏ပေါက်ကွဲမှုသံစည်သည် အမြင့်ဆုံးရောက်

ပြီထင်ရှု။ သူ၏သံစဉ်အနိမ့်အမြင့်အလိုက် ပေါ်ထွက်လာသည့် စကားလုံးများသည် ခေတ်ပေါ် အပြင်းစားတီးစိုင်း တစ်စိုင်း၏တေးသံများအလား၊ ကျွန်တော်၏နားစည်ဗုတ်ဆင့် ရင်ထဲအထိ တုန်းဒုန်းမြေဟည်းရိုက်ခေတ်လျက် ရှိသည်။ မိခင်မြေကဗျာပေါ်တွင် နေထိုင်လျက်ရှိသူ တစ်ဦးအနေဖြင့် ကျွန်တော်ကိုယ် ကျွန်တော် အပြစ်မဲ့လူသားတစ်ဦးအဖြစ် မခံယူဆုံးပေါ်။ သို့သော် မာလာ၏စွမ်းချက်များသည် ကျွန်တော်တစ်ဦးတည်းအတို့ ပြင်းထန်လွန်းသည် ဟုမယ့်ဆပဲ နေနိုင်ပါမည်လာ။ ကျွန်တော်တွင် စောဒကတကိုရန်အခွင့်အရေး အနည်းအကျင့်းတော့ ရှိပေလိမ့်မည် ထင်သည်။

ဒါပေမဲ့ မာလာရှယ် ဝါတို့တွေထွယ်ယောကတည်းက ဒီလိုပဲ နေလာကြတာမဟုတ်လား မင်းတို့အပေါ် ထူးထူးခြားအပြင်ပြုမိတာ မရှိဘူးထင်ပါတယ်ကွာယ်။ တကယ်လို့ အပြစ်ပြုမိရင်လည်း အမှတ်တမဲ့ မတော်တဆပဲဖြစ်မှာပါ။ သိရက်နဲ့ တမင်တကာ ကျွေးလွန်တာမျိုးတော့ မရှိပါဘူး။ ဘာပဲဖြစ်ဖြစ် ဝါတောင်းပန်ပါတယ်၊ မာလာရှယ်။

မာလာသည် နှုတ်ခမ်းစွန်းတစ်ဖက်ကိုကိုက်၍ မဲ့ပြီးတစ်ချက်ပြီးလိုက်သည်။ မျက်လုံးများက အရောင်တယ်ဖျက် လက်လာသည်။ ကျွန်တော်ကိုကြည့်သည့်အကြည့်က စားတော့ ဝါးတော့မယောင်။ ကျွန်တော်သည် အလွန်ကြီးလေးသောစည်းကမ်းကို ဖောက်ဖျက် ကျွေးလွန်ပါး ဆရာမကြီး ရုံးခန်းသို့ ရောက်လာသော ကျောင်းသားထိုးအလား ခြေမကိုင်မိ၊ လက်မကိုင်မိ နေခေါက်ထိုင်ခေါက် ဖြစ်နေသည်။ ရွှေ့ပြီးစွာ ကျွန်တော် မျက်လွှာကို အသာချေသည်။ ပြီးလွှင် ဦးခေါင်းကို နှုံလိုက်သည်။ ပြုလိုရာပြုပါတော့ခုံသည့်သော့။ ကျွန်တော် စိတ်မျက်စွဲင်ဗုံး မာလာဟူသောအလှန်တို့ရား၏ သွေးရောင်လွှမ်းသောမျက်နှာကို မြင်ယောင်နေမိသည်။

ဒီမယ် ကိုအရှိ။ မတော်တဆ ဟုတ်လား၊ အမှတ်တမဲ့ ဟုတ်လား၊ ဟင်း ဟင်း ဟင်း .... မတော်တဆပဲဖြစ်ဖြစ်၊ တမင်တကာပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ကျွေးလွန်တာဟာ ကျွေးလွန်တာပဲရှင်။ ပြုတဲ့သူက သိသည်ဖြစ်စေ၊ မသိသည်ဖြစ်စေ၊ ခံရတဲ့သူကတော့ခံရတာပါပဲ။ ဟိုတုန်းက အနည်းအကျင့်ခံရတယ်။ အခုတော့ လိုမြဲနေအောင်ခံနေပြီရင့်။ ဒါတွေအားလုံး ရှင်တို့တွေကြားပဲ သိရဲ့လား

ကျွန်တော်ရင်ထဲ မေးခွန်းတွေအားကြီး တက်လာသည်။ သို့သော် မမေးမဲ့။ မချိတ်ကဲ စိတ်သာ လွှမ်းမိုးနေသည်။ မိမာလာကတော့ စိတ်မလျှော့သေးပါ။

ကျွန်မတို့လည်း ရှင်တို့လို အသက်ခန္ဓာနဲ့ သူတွေ ပါရှင်။ ဒါပေမဲ့ ရှင်တို့ဟာ သိပ်ရက်စက်လွန်းပါတယ်။ ရှင်တို့ဘဝလုံးအပ်ချက်တွေပြည့်စုစုံ ဟိုးကလေးပေါက်စ

ကနေအရွယ်ရောက်ပြီး အရွယ်လွန်ပြီးအထိ ကျွန်မတို့ မျိုးနှင်းတွေကို ရှင်တို့စိတ်တိုင်းကျေ သတ်ဖြတ်ခဲ့ကြတယ်။ ကျွန်မတို့ရဲ့အသိအနိမ့် အသွေးအသားတွေကို ရှင်တို့ ဝါးမျိုးကြတယ်။ ဒါတင်မကသေးဘူး ကျွန်မတို့ မျိုးနှင်းတွေကို ရှင်သုန်နေထိုင်တဲ့နေရာတွေကိုလည်း ကျွေးကော်သိမ်းပိုက်ခဲ့ကြတယ်။ တကယ်တော့ ကျွန်မတို့အားလုံးဟာ ရှင်တို့ တွေအသက်ရှင်သုန်ရို့တည်းပါ။ သို့မျိုးမျိုးဖြည့်ဆည်းနေကြတဲ့သူတွေ၊ အနီးတဲ့ ခံနေကြတဲ့သူတွေနဲ့တဲ့တော်တို့တော်တွေအသက်သိမ်းပိုက်တော်တွေများပေါ်ကြဘူး။ ရှင်တို့ကိုယ်တိုင်ပသိကြုံ နားမလည်ကြရင် ရှင်တို့ရဲ့ မျိုးဆက်သုစော လက်ထက်မှာ ပိုဆိုးတော့မှာပေါ့။ ဒီမယ် ရှင်းရှင်းပြောရရင် ကျွန်မရှင်တို့အပေါ်သစ္ာမပျက်ပါဘူး။ ရှင်တို့ကသာ သဘာဝတရားကို မျက်ကွယ်ပြုပြီး သစ္ာဖောက်နေကြတာပါ။ ရှင်တို့ကသာ သစ္ာဖောက်တွေရှင်း။ အဲဒီလို့ သစ္ာမရှိတဲ့သူတွေကို ကျွန်မတို့က မေတ္တာပျက်တယ်သိလား။ ရှင်တို့ကို စောင့်ကြည့်ခဲ့တာကြား။ နှစ်တိုင်းနှစ်တိုင်း နောက်ကျွေမှုရောက်လာတာ အလကားသက်သက်မဟုတ်ဘူးရှင်း။ သဘာဝတရားရဲ့စေားချက်အခါး ကျွန်မက ရှင်တို့ကို သတိပေးနေတာ။ ခုချိန်ကမြဲး ရှင်တို့နေပုံတိုင်ပုံတွေ၊ အပြုအမှတွေ ပြင်ကြတော့။ ကျွန်မတို့အမျိုးတွေကို သတ်ဖြတ်နိုင်စက် နေတာတွေလည်း ပုံကြပါတော့။ မဟုတ်ခဲ့တော့ နောက်နှစ်တွေမှာလာတာ နောက်ကျွေရှုံးတင်ပဟုတ်ဘူး၊ မလာဘဲကိုနေတော့မှာ သိပြီလား။

ကျွန်တော်ကား ပိုးဦးလေည့်တိုင်း၍ ယိမ်းခွဲ့လှပ်ရှုံးနေသော ပိုတော်ကိန်းခိုင်လေးကို ငြောက် သိကိုဆွေးနေမိမှန်း မသိတော့ပါ။

ဆရာ ဓမ္မပြောပျော်

**'ဒီဝေးကျွန်း၏ ပင်းခန်းတွင် အခြားအောင်ပါးများ' တော်များ
တရာ်ပျော်၏ ခွင့်ပြုချက်မြင်တော်ပြင်းပြန်ပါသည်။**

နှုတ်ပြီး သမာ်ပိုးထိန်းသိမျှော်။
လောင်စာလည်းရဲ့ ပြည့်လည်းရွှေ့။

မြန်မာနိုင်ငံသားများမှုပြည့်စုံသစ်တော်များတို့၏ အိန္ဒိယာ

မြန်မာနိုင်ငံသားများမှုပြည့်စုံသစ်တော်များတို့၏ အိန္ဒိယာ

ကျွန်တော်တို့ မိတ်ငါးနေထိုင်သော ပြည့်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံသည် သဘာဝသယ်ယူတန်း သစ်တော်များ ဖြင့် စိန်းလန်းစို့ပြည့်ပြီး အရှေ့တောင်အာရုံများသည် ကမ္ဘာ အလည်တွင် မွေးပွဲသော ဂုဏ်သတင်းများဖြင့် ရိုတည် နေသောနိုင်ငံဖြစ်ပါသည်။ သဘာဝသယ်ယူတယ်း ပေါ်ကြယ်ခေါ် သစ်တော်များကိုလည်း အစွမ်းရှည်တိုးပွားလာ စေရန်အတွက် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရောက်ကြရန် ကျွန်တော်တို့ နိုင်ငံသူနိုင်ငံသားများတွင် တာဝန်ရှိကြပေသည်။

‘သစ်တော်နှင့် သစ်ပင် ချုပ်ခင်တဲ့လူပျိုး သစ်ပင် ကို နှစ်စဉ်စိုက် ရွှေတိုက်ကိုစိုး’ ဟူသော ဆောင်ပုဇွန် အညီ ကျွန်းရှုံးတို့သည် သစ်တော်သစ်ပင်များကို ချုပ်ခင်ပြီး ကရာစိုက်ထိန်းသိမ်းရပါမည်။ ထိုသို့ ထိန်းသိမ်းခြင်းသည် ကျွန်းရှုံးတို့ နိုင်ငံသားများအဖြစ် ရွှေတိုက်ကြီးကို ပိုင်ဆိုင်ရု သက္ကာတွဲ အဖိုးတန်ဖိုးများ သစ်တော်သွေးအပေါ် လေးစားလိုက်နာခြင်းသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းခြင်းဖြစ်သည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ထိန်းသိမ်းခြင်း သည် မှုဒ္ဓာဇ်အဆုံးအမကို လိုက်နာခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတော်မှ ချမှတ်ထားသော သစ်တော်သွေးအ စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများကိုလိုက်နာဆောင်ရွက်ကြရပါ မည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးကို ဆောင်ရွက် ခြင်းသည် ကမ္ဘာပတ်ဝန်းကျင်ကိုထိန်းသိမ်းစောင့်ရောက် ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် လေထူ ရေထုညွှန်မှု များလျော့ချိန်ရေး၊ စက်ရှုံးသုံးစွမ်းပစ်ပစ္စည်းများ စနစ်တကျ စွမ်းပစ်ရေး၊ သဘာဝသားရဲတို့ရွှေ့နှင့်ကျွေးငြှက်များကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရေားလုပ်ငန်းစဉ်များ၊ ကြိုးစိုင်း/ကြိုးပြင် ကာကွယ်တော်များ တိုးချွဲခြောက်ရေး၊ ဒီဇိုင်းပြုရော်တော်များ တိုးချွဲ စွဲစည်းခြင်း စိုက်ပျိုးခြင်းများကို စိမ်ကိန်းချေ အစဉ်တစိုက်လုပ်ဆောင်ကြရပါမည်။

ယခုအခါ လူတို့သည် သစ်တော်သစ်ပင်များကို လိုအပ်သည်ထက် ပိုမို၍ တိုးချွဲရှင်းလင်း ခုတ်ထွင်နေကြ

သည်။ လူအသုံးအဆောင်အဖြစ် သဘာဝတရားကိုးက ပေးအပ်သောအနီးတန်သစ်ပင်များကို အစွမ်းအကျိုး ခုတ်ယူကာ ပြုပြင်သုံးစွဲလာကြသည်။ မိသားစုစားဝတ်နေရေး၊ လူမှုဘဝ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးများကိုသာ ရှေးရှု၍ စသည် အကြောင်းပြချက်မျိုးစုံတို့ဖြင့် သစ်တော်သစ်ပင်များ၊ သဘာဝသယ်ယူတော်များကို တွန်ကဲစွာဖြန့်တိုးလိုက်သည်။ ရွှေ့ပြောင်းတောင်ယာစိုက်ပျိုးခြင်း၊ မီးသွေးဖုတ်ခြင်း၊ ထင်းခုတ်ခြင်းတို့၏အပြစ်များကို သစ်တော်ဦးစီးဌာနမှ အသိပညာပေးခြင်း၊ စည်းရုံးဟောပြောခြင်းများ၊ လုပ်ဆောင်ကြသောလည်း လိုက်နာခြင်း၊ စောင့်ထိန်းခြင်း၊ အားနည်းသောကြောင့် သစ်တော်ပြန်းတီးမှုများပြားလာရသည်။ လူသားတို့၏ မဆင်မခြင်လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ အခြားအခြားသောစိုးတိန်းများကြောင့် သစ်တော်များပြန်းတီးလာရသည်။ 2020 FRA အရ ကျွန်းရှုံးတို့ မြန်မာနိုင်ငံတွင် သစ်တော်ဖွဲ့စည်းမှုသည် ၄၂.၁၉% သာ ကျွန်းရှုံးတော့သည် ဟု သိရပါသည်။

ကျွန်းရှုံးတို့ မြန်မာနိုင်ငံသည် ကမ္ဘာရာသီဥတု ဆုံးဝါးမှုကို ရင်ဆိုင်နေရသည့် နိုင်ငံများထဲတွင် ပါဝင်ပါသည်။ တောင်ပြုခြင်း၊ ရေကြီးခြင်း၊ ရာသီဥတုဖောက်ပြန်ခြင်း၊ စသည်တို့သည် သစ်တော်များပြန်းတီးလာရခြင်း၏ အကျိုးဆက်များပေးပို့ဖြစ်သည်။ တောင်ပြုခြင်း၊ ရေကြီးခြင်းကြောင့် အပြစ်မဲ့လူသားတို့၏ အသက်အိုးအိမ်စည်းစိမ်းတို့များစွာ ပျက်စီးဆုံးရှုံးနေရသည်။ အကျိုးဆက်အာနေဖြင့် လူသားများ၏ လူနေမှုဘဝ ဆုတ်ယုတ်လျော့ကြခြင်း၊ သဘာဝတော်တောင်များပျက်စီးခြင်း၊ သားငါ်တို့ရွှေ့နှင့် များဆင်းရဲ့ကွဲခံစားကြရသည်။ ထိုသို့ ဖြစ်ပွားခြင်း၏ အခြေခံအကြောင်းအာရင်းမှာ ကျွန်းရှုံးတို့ လူသားများကြောင့် သားငါ်ကောက်ချက်ချိပါသည်။ စည်းကမ်းမဲ့ခုံတို့ ထုတ်လုပ်ခြင်းခံရသော သစ်တော်သစ်ပင်များကြောင့် ဤကဲ့သို့သော သဘာဝတေားအာန္ရာယ်များ ဖြစ်ပွားစေနရခြင်း

ဖြစ်သည်။ ထိုကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့ လူသားများ၏ အသက် အိုးအိမ်စည်းစိမ်ကို တည်တံရန်အတွက် သစ်တော့သစ်ပင် များကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရောက်ခြင်းသည် ကျွန်ုပ်တို့ နိုင်ငံ သားများအတွက် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍအဖြစ် ပါဝင် လာရပါသည်။

မြန်မာ့သစ်တေားများ ဝေဝေဆာဆာပြန်လည်စိမ်းလန်းဖို့ပြည်လာစေရန် မြန်မာနိုင်ငံ သစ်တေားများပြန်လည် တည်ထောင်ရေးစီမံကိန်းကို ၂၀၁၇-၂၀၁၈ မှ ၂၀၂၆-၂၀၂၇ ခုနှစ်အထိ (၁၀)နှစ် စီမံကိန်းရေးဆွဲ၏ အကောင်အထည်ဖော်လုပ်ဆောင်လျက်ရှိပါသည်။ သစ်တေားများ အလျင် အမြန်ပြန်းတီးနေမှုကို တားဆီးကာကွယ်နိုင်ရန်အတွက် ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ပြည်ပသို့ သစ်လုံးပို့ဆောင်မှုကို ရပ်ဆိုင်းခြင်း၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်မှတ်၏ ပုံးစုံမာတွင် သစ်ထုတ်လုပ်မှု (၁၀)နှစ်ရပ်ဆိုင်းခြင်းများကို အစီအစဉ်တကျ လုပ်ဆောင် ခဲ့ပါသည်။ သို့သော်လည်း တရားမဝင်သစ်ထုတ်လုပ်မှုများ သဘာဝသယ်ယောတွေးဖော်မှုများကြောင့် မြန်မာ့သစ်တေားများသည် ဆက်လက်ပြန်းတီးနေလျက်ရှိသူ့သည် ကို ကောင်းကင်းပြုဟန်တုစာတ်ပုံများနှင့်ပညာရှင်များ သုတေသနတွက်ချက်မှုအရ စိတ်ပချမ်းပြေားယူ မြင်တွေ့ကြားသိနေရပါသည်။ ထိုကြောင့် သက်ရောင်ရာအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၊ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေး၊ သယ်ကေတထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ၊ သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေး၊ သစ်တေားဦးစီးဌာနနှင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သစ်တေားနှင့်ပတ်သက်သောအဖွဲ့အစည်းတို့မှုပေါင်း၍ ရွှေအနာဂတ်လုပ်ငန်းစဉ်များကို ချမှတ်ကာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့်သယ်ယောများကို ထိန်းသိမ်းနိုင်ရေးအတွက် ကဗ္ဗာတစ်ရှစ်းလုံးတွင် နှစ်စဉ် နှစ်လ (၅)ရက်နောက် ကဗ္ဗာပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနေ့ (World Environment Day) အဖြစ် ၁၉၉၂ ခုနှစ်မှစတင်၍ ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ ကဗ္ဗာကုလသာမဂ္ဂမှုကျင်းပသော အထိန်းအမှတ်နောက်ပြီးမျှ မှတ်ဆောင်ရွက်ရန် ပေါင်းစပ် အထိန်းအမှတ်နောက်ပြီးမျှ အစည်းများ ပြည်သူများနှင့်ပူးပေါင်း

၁၉၇၄ ခုနှစ်ကလည်း အမောက်နှင့်ပြုံး ပထမ အကြိမ်ကျင်းပသော ကဗ္ဗာပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနေ့

အခမ်းအနားကို လူသားများနေထိုင်သည့် ကဗ္ဗာကြီးသည် စကြေဝါးပြု တစ်စုတည်သာရှိ၍ ဤကဗ္ဗာမြေပေါ်ရှိ ပျက်သန်းသွားသော အတော်တို့မှာ ဖော်သွားခဲ့ပါသည်။ ထိုပြင် ကဗ္ဗာပတ်ဝန်းကျင်သည် ကျွန်ုပ်တို့လူသားများ၊ သက်ရှိများနှင့်အပြန်အလှန်အကျိုးပြုမှုအဖြစ် တစ်သားတည်း ယဉ်တွေ့နေလေသည်။ ထိုကြောင့်လည်း ကျွန်ုပ်တို့လူသားများ အနေဖြင့် ကဗ္ဗာကြီးအား တက်နိုင်သမျှ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရောက်ပြုရပါသည်။ သစ်တော့သစ်ပင်ကြီးများ စိမ်းစိန်းလျှင် ကျွန်ုပ်တို့ကဗ္ဗာကြီးလည်း ကျွန်ုပ်တို့လူသားများ အနေဖြင့် ကဗ္ဗာကြီးအား တက်နိုင်သမျှ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရောက်ပြုရပါသည်။

‘ကြီးမြန်သစ်ပင်စိုက်ပျိုးလျှင် စွမ်းအင်လည်းရပ်ည်လည်းလှ’ ‘သစ်တော့သစ်ပင်တို့ချုပ်ခင် အစဉ်စိုက်ပျိုးအလုပ်း’ ‘သစ်ပင်စိုက်ပါတီကဗ္ဗာ သာယာလွှာပါတီမြိမ်း’ ဟူသော ပညာပေးဆောင်ပုဒ်များကို အစဉ်အမြှေကြားဖို့ပြုလေသို့လည်း လိုက်နာရန် မေ့လျှော့နေတက်ကြသည်။ ထိုကြောင့် ယခုအခါန်မှုပြစ် ဤဆောင်ပုဒ်များနှင့်အညီ ကျွန်ုပ်တို့လိုက်နာဆောင်ရွက်ကြရန် ကြိုးပမ်းသင့်လေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရှုလိုင်လအား သစ်ပင်စိုက်ပျိုးရေးလအဖြစ် သတ်မှတ်ထားပြီး နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်းနိုင်ငံတွေးတွင် သစ်ပင်စိုက်ပျိုးရေးနေ့ အထိပ်းအမှတ်နောက်ပျိုးတီးပြုမှု ဦးဆောင်၍ နှစ်ရှည်ပင်များ သစ်မာပင်များ၊ အပိုင်ရအပင်များ၊ စသည့်အပင်ပေါင်းများစွာကို စိုက်ပျိုးလျက်ရှိပါသည်။ ပျိုးပမ်းများကို သစ်တေားဦးစီးဌာန ပြုလိုင်လည်း အရေးကြီးလှပါသည်။ ထိုပြင် ကြိုးထွားရှင်သန်လာသည့် သစ်ပင်အတွက်လည်း ရေရှည်တည်တံ့အောင်ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဟန်ပြစ်စိုက်ပျိုးရေးမဖြစ်ရန်အတွက် ပျေားစွာသတ်မှတ်သော ကျွန်ုပ်တို့လူသားများကို အကျိုးကျေးဇူးကို ရရှိခဲ့စားနိုင်ပေါင်းများ သစ်တော့သစ်ပင်များ၏ အကျိုးကျေးဇူးကို ရရှိခဲ့စားနိုင်ပေါင်းများ ပြည်သူများနှင့်ပူးပေါင်း စိမ်းစိန်းလျှင် အဆင့်ဆင့်ဆောင်ရွက်ရှိပြီး သစ်တော့သစ်ပင်များ တော်အုပ်တစ်ခု ဖြစ်လာသည့် တိုင်အောင်သက်ဆိုင်ရာလူလှုံးအဖွဲ့အစည်းများ၊ ပြည်သူများနှင့်ပူးပေါင်း

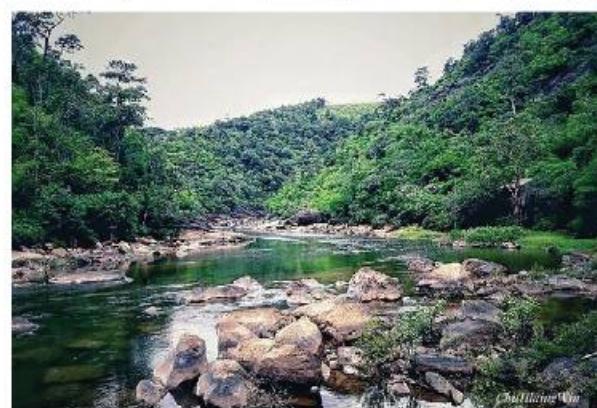
၅၅ ချမ်းစွမ်းတပဲ လုပ်ဆောင်ကြရပေမည်။

ယခုအခါ နိုင်ငံတော်အတွင်းရှိ သစ်တေားဦးစီးဌာန များအနေဖြင့် ကာကွယ်ရန် စောင့်ရှောက်ရန်လိုအပ်နေသည့် သစ်တေားများ၊ သစ်အမျိုးအစားများကို အထူးကြပြုကြီးပမ်းကာကွယ်စောင့်ရှောက်နေကြပါဖြစ်ပါသည်။ သစ်တော်ကြီးရိုင်း၊ ကြီးပြင်ကာကွယ်တေားအတွင်းမှ သစ်တော်တွက်ပစ္စည်းများ၊ သစ်များဟာလည်း သက်ဆိုင်ရာသစ်တေားဦးစီးဌာနမှ ဒွေးပြုမိန့်တစ်စုံတစ်ရာမပါပဲ ထုတ်ယူသုံးခွင့်မပြုရန် သစ်တော်ပေါ်များဖြင့် အထူး ကြပ်ပတ်ထားသည်ကို တွေ့ရှုပါသည်။ သစ်အမျိုးအစားအလိုက် သစ်တစ်ပင်စတင်ရှင်သန်ချိန်မှ အသုံးပြုနိုင်သည့် အချိန်သည် နှစ်ပေါင်း ၃၀ ၆၀ မှသည် ၁၅၀ထိ ကြာမြင့်တက်ပါသည်။ တစ်သက်လုံးမွေးလာပြီးမှ တစ်ရက်တည်းဖြင့် ခုတ်လိုက်ရမည်ဆိုလျှင် အလွန်အလွန်ပင် ရင်နာဖွယ် နှုပြောဖွယ်ကောင်းလှပါသည်။ စိတ်ဓာတ် အမြင်များ အသိတရားရှုံး ယခုအချိန်မှစတင်၍ စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ကြမည်ဆိုလျှင် အချိန်မနောင်းသေးပါဟုဆိုချင်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်အစိုးရအဆက်ဆက်မှလည်း နှစ်စဉ်သစ်ပင် စိုက်ပွဲတော်များကျင်းပေါ် သစ်ပင်သန်နှင့်ချိ၍ စိုက်ပျိုးခဲ့ပါသည်။ နောင်အနာဂတ်တွင် စိမ်းလန်းစို့ပြည့်နေမည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို မြင်တွေ့ရစေရန် စိတ်ကြုံအကောင်အထည်ဖော် ရည်ရွယ်လျက်ရှိပေသည်။ သစ်တော်ကောဇ်နှင့်ထိန်းသိမ်းရေး အနာဂတ်ပြန်မှုနှင့်အတွက် (၂၀၃၀)ပြည့်နှစ်တွင် နိုင်ငံ ဒေါယာ ၃၀% ကို သဘာဝကြုံရိုင်း၊ ကြီးပြင်ကာကွယ်တေားအပြစ် တို့ခဲ့ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် စိမ်းကိုနဲ့ချက်လျက်လျက်ရှိပါသည်။ နောင်တစ်ချိန်တွင် နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် သစ်တော်၊ သစ်ပင်များ၏ အခန်းကဏ္ဍသည် အမိကကျသောအခန်းတွင် ပါဝင်လာပေလိုစ်မည်။ သစ်တော်ပညာရှင်တစ်ဦး ပြောခဲ့ဖူးပါသည်။ ‘ခုတ်ယူသုံးခွဲရောင်းစားခြင်းသည် တစ်ကြိမ်တစ်ခါပဲရပါမည်။’ နောင်နှစ်များစွာ အပြန်ပြန်စောင့်ရာပေးပြီးမည်။ ခုတ်ယူသုံးခွဲခြင်း၊ ရောင်းစားခြင်းထက် သဘာဝအတိုင်းရှိနေသော သစ်တေားများကိုပြစားခြင်းက ပို၍လျှောက်ပါမည်။ ဟု သဘာဝခုံးသွားလုပ်ငန်းကို ရည်ညွှန်း၍ ပိုနဲ့ခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ဖြင့် ပြည့်ရတနာသစ်ပင်ကြီးများ အစဉ်ရှိနေပြီး သစ်တေားများကိုသွယ်စိုက်၍ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် သစ်တော်ကြီးများ၏ ဂုဏ်သေရေရှိမှုတို့သည် နိုင်ငံခြားသားခုံးသွားများနှင့် ကမ္ဘာလျှော့ခရီးသည်တို့ကို ခွဲဆောင်နေလျက်ရှိရာ နိုင်ငံခြားဝင်ငွေကိုလည်း တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှ ဖြည့်ဆည်းပေး

ရာရောက်နေပေလိုစ်မည်။ စိမ်းစို့လှုပအရောင်အသွေး စုံလင်သော သစ်တော်သစ်ပင်များကို အကြောင်းပြု၍ များစွာသေားပွားရေးလုပ်ငန်း၊ အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများကို ရရှိနိုင်ကြပေမည်။ ထိုပြင် နိုင်ငံသာဏာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသာမက သစ်တော်ကြီးများရှိနေမှုကြောင့် ရာသီဥတုကို မျှတော်ခြင်း၊ မြေဆီလွှာမပျက်လွှင်းအောင်ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ပေးခြင်း၊ တိုင်းပြည်၏အဖိုးတန် သဘာဝသယံဇားများ၊ ရှားပါးတော်ရိုင်းတိရွှေ့နှုန်းများ၊ ကျေးဇူးရှိနေမှုကြောင့် များနှင့်အောင် သိမ်းသိမ်းရှိနေရာဖြစ်စေခြင်း၊ လူတို့၏ စိတ်ကြည့်နှုန်းဖွယ် အပန်းဖြေနေရာဖြစ်စေခြင်း စသည့်အဖက်ဖက်ဖက်မှ အထူးအကျိုးကျေးဇူးပြုလျက်ရှိပါသည်။

‘သစ်တစ်ပင်ကောင်းလျှင် ငါက်တစ်သောင်း နားခိုနိုင်ပါသည်’ ဧရိယာတစ်သောင် မဆောက်လှုနိုင်လျှင် နေပါစေ၊ သစ်တစ်ပင်ကောင်း စိုက်ပျိုးခြင်းဖြင့် ထာဝရကုသိုလ်ရယုံနိုင်ပါသည်။ ထာဝရအမွှေအဖြစ် နောင်လာမည်များသော်များကို လက်ဆင့်ကမ်းအမွှေပေးနိုင်ရန် အစဉ်တစိုက် ရင်ဝယ်ထားလမ်းညွှန်မှုရှိနေပေရမည်။ မြှော်းများဖြင့် မိုင်းညီးနေသော သစ်ပင်၊ ပန်းမာလာများဖြင့် ထုံသင်းနေသော ကျေးဇူးရှိနေသော တော်ရိုင်းတိရွှေ့နှုန်းလေးဖြင့် သဘာဝအတိုင်း ရှိနေသော စိမ့်စင်းရေတံခွန်များဖြင့် သာယာလှုပသော တော်ဓာတ်များတွင် ဝင်ရောက်ခိန်းရေး၊ စိတ်ကြည့်နှုန်းလန်းခြင်း၊ ပြုမ်းခြင်း၊ အေးချမ်းခြင်းဟူသော ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါးချမ်းသာသုခကို ခံစားရရှိနိုင်ကြပါမည်။

ထိုကြောင့် အနာဂတ်ကမ္ဘာတွင် ကျွန်းတို့ ပြည့်ထောင်စုမြှုန်မှုနှင့်တော်ကြီးအတွင်း မို့တင်းနေထိုင်ကြသော နိုင်ငံသူ့နိုင်ငံသားအနေဖြင့် ကိုယ်စိတ်နှစ်ဖြားကျွန်းမာချမ်းသာကြပေရန်အတွက် ညီညွှေတဲ့မျှတော်သော ရာသီဥတုဖိုးပေးလျက်ရှိနေသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို အစဉ်စိမ်းလန်းနှုန်းပြည့်လုပ်နေဖော်ရန် ကိုယ်စိတ်ယိုယ်စိတ်အသိများ အသိစိတ်တော်ဖို့ဖြင့် စာတွေ့နှင့်လက်တွေ့နှင့်တွေ့ဖော်တွေ့နေပါသည်။

နှံသာနိုင်၊ ဧရားကြီး နှင့် တိန်းပျက်ပင် တို့၏ ပြင်ပရှုပါသွင်နှင့် အပင်ခန္ဓာဖော်လက္ခဏာများ

ဒေါ်အေး-ဦးချော်း(သုတေသနလက်မောက်-၃)

နှံသာနိုင် (*Pterocarpus santalinus* L.) သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဒေသပေါက်ပင်ဖြစ်ပြီး Red sandalwood ဟူ၍တွင်ကြသည်။ နှံသာနိုင်သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် အလွန်တန်ဖိုးရှိသောသစ်များဖြစ်သည့်အပြင် ယခုအခါ မျိုးသူဌး ရန်အိုက်ရာယ်ရှိသော (Endemic tree species) အပင်များစီတို့ဖြစ်နေပါသည်။ ထိုကြောင့် အမိုးတန် နှံသာနိုင်ကို စနစ်တကျ စိုက်ပျိုးထိန်းသိမ်းရန် လိုအပ်ပါ သည်။ နှံသာနိုင်ကို India နှင့် Australia နှင့်တို့တွင် ကျယ်ကျယ်ပြန်ပြန် စိုက်ပျိုးပါသည်။ သဘာဝအတိုင်းပေါက်ရောက်ရှင်သန်နေသော နှံသာနိုင်၏ ကောင်းမွန်သော အနှစ်သားရရှိရန် နှစ်(၃၀)နီးပါးကြား၍ ထိုအူယ်တွင် ခုတ် လျှောက်အကောင်းဆုံးဖြစ်သည်။ သို့သော စီးပွားဖြစ်ရောင်းချချရနိုင်ပျိုးခြင်း (Intensive cultivation¹ နည်းဖြင့်) စိုက်ပျိုးထားသော နှံသာနိုင်သည် ၁၀ နှစ်သား/၁၁၁ နှစ်သားအရွယ်တွင် ခုတ်လျှောက်တွင် ရောင်းထန်းဝင်သော အနှစ်သားများကို ထုတ်ယူနိုင်ပြီဖြစ်ပါသည်။

(Source: <http://www.agrifarming.in/sandalwood-farming-project-report-cost-profit, 2019>)

မြန်မာနိုင်ငံတွင် နှံသာနိုင်ကို စီးပွားဖြစ်စိုက်ပျိုးထားသည်ကို အနည်းငယ်တွေ့ရသောလည်း ကျယ်ကျယ်ပြန်ပြန်စိုက်ပျိုးထားခြင်းမရှိပါ။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဒေသတို့တွင် ရွှေးကြီးပင် (*Adenanthera pavonina* L.) နှင့် တိန်းညာ်ပင် (*Caesalpinia sappan* L.) တိုကို နှံသာနိုင်ဟု များယွင်း၏ဆိုင်ရာ ပြုသည်။ ရွှေးကြီးပင်များကိုလည်း တစ်ခု၏ ပျိုးသွေ့ယွင်းများတွင် ရွှေးကြီးနှံသာ နိုဟုလည်းကောင်း၊ နှံသာနိုင်ဟုလည်းကောင်း အမျိုးမျိုးရောင်းချချက်ရှိသည်။ ထိုကြောင့် သစ်တော်သုတေသနရွှေ့နှင့် သစ်အဂါးဖော်ပွားနှင့်တွင် နှံသာနိုင် နှင့် လွှားနေသောသစ်များများ၏ပြင်ပရှုပါသွင်နှင့် အပင်ခန္ဓာဖော်လက္ခဏာများကို လေ့လာဖော်ထုတ်ပြီး (၂၀၂၀)ခုနှစ်တွင် စာတမ်းရေးသားဖတ်ကြား ခဲ့ပါသည်။ (Kyi Kyi Khaing et al., 2020)

နှံသာနိုင် (*Pterocarpus santalinus* L.)

Scientific name	<i>Pterocarpus santalinus</i> L.
Synonym:-	<i>Lingoum santalinum</i> (L.f.) Kuntze
Myanmar name	Nathani
Common name	Burma padauk
English name	Red Sandalwood tree , Red bead tree
Subfamily	Papilioniaceae
Family	Fabaceae
Flowering period:	September to November
Fruiting period	December to January

နှံသာနိုင်သည် ပင်စည်းဖြားထဲ မတော် ထိုးပိုင်းသည် လုံးဝန်းသော ပုံစံ(Rounded crown)ရှိသည်။ အောယ် အစားအား ဖြင့်အလယ်အလတ်ရှိပြီး ရွှေးကြောင့်တော်ဝင်သစ်များ (medium sized deciduous tree) ဖြစ်သည်။ အမြင့် ၅ – ၁၁ မီတာအထိရှိပြီး လုံးပတ် မှာ ၅၀ –၁၅၀ စင်တီပီတာပတ် လည်ရှိသည်။

- ◆ နှံသာနိုင်၏အခေါက်အရောင် မှာ အနက်ရောင်သန်းသော အ ညီရောင်(Blackish brown) ရှိပြီး အခေါက်မှ အနီရင့်ရောင် အစေးများ(deep red latex) ထွက်သည်။
- ◆ သစ်သားအနှစ်သား (heartwood) သည် အလွန်မာကြာ ပြီး အရောင်မှာ နှစ်ရောင်ရင့် ရှင်(bright yellowish-red) ဖြစ်သည်။
- ◆ အရွက်သည် ငါ်မွေးပုံး ရွှေးပေါင်းဖြစ်ပြီး အရွက်တစ်ရွှေး ဖြင့် အစုံသတ်၍ (imparipinnate)ရွှေးလွှေးထွက်သည်။ ရွှေးမြား (၁-၅)ထိရှိ၍ အများစုများ (၃) ရွှေးပါရှိသည်။ ရွှေးပြား သည်ကျယ်ပြန်ပြီး ဘဲဥပုံစံရှိ သည်။ အရွက်၏ အောက်ခြေ သည်လုံးဝန်းပြီး အသည်းပုံစံ ရှိသည်။ ရွှေးနားသွေးသည်။ အ ရွက်၏ ထိုးပိုင်းတွင် အချိုင် (deeply notched)ပါသည်။ အရွက်၏အောက်ခြေမျက်နှာပြင်သည် အရောင်ဖျော်ပြီး မီးခုံးရောင် အ

- မွေးနလေးများကို တွေ့ရသည်။
- ပန်းခိုင်သည် အဆုံးမရှိပန်းခိုင်အမျိုးအစား (racemes) ဖြစ်သည်။ ပန်းပွင့်သည် ထိုင်စု (bisexual) ဖြစ်ပြီးအရောင်သည် အဝါရောင်ရှိသည်။ မွေးပျော်သောရန် (fragrant)ရှိသည်။
  - တောင်ပဲပါတစ်စွဲဖြစ်ပြီး အစွဲနှစ်စွဲကို ရှားပါး စွာတွေ့ရသည်။ ကျောက်ကော်ဖုံး (kidney shaped) ရှိသည်။
အသုံးပြုသောအစိတ်အပိုင်း(Part uses)များမှာ အနှစ်သား (heartwood) နှင့် အခေါက်တို့ဖြစ်သည်။
  - အနှစ်သား(heartwood)မှ ရရှိသောဆိုးဆေးတွင် Santalin ရောင်ခြယ်တစ်မျိုးပါဝင်သည်။ ထိုဆိုးဆေးကို ပရိဘောဂစက်ရုံများတွင်လည်းကောင်း။

အလှကုန်ပစ္စည်းများတွင် အရောင်(colouring agent in cosmetics) အဖြစ်လည်းကောင်း၊ အစားအစာများပြုလုပ်ရာတွင် ဆိုးဆေးအဖြစ်လည်းကောင်း အသုံးပြုပါသည်။

- အသုံးပြုတ်ရည်သည် နာတာရည်ဝမ်းကိုကြရောက်သာပောက်က်င်းစေသည်။ အရေပြားရောက် (skin diseases) အောအန်ခြင်း(vomiting) မျက်စိုးရောက် (eye diseases) ပြည့်တည်နာ (ulcers) သွေးနှင့်ဆိုင်သော ရောဝါအမျိုးမျိုး (diseases of the blood)၊ ဆီးချိုးရောက် (diabetes) ခန္ဓာကိုယ်ရောင်ရမ်းခြင်း (inflammation) စိတ်ဖောက်ပြန်ခြင်း (mental aberrations) စသည့် ရောက်များကို သောက်သာပောက်က်င်းစေသည်။

နှုန်းနှင့် ရွှေ့ကြီးနှင့် တိုင်းညက်ပင်များ၏ အပင်အန္တပဒေဝိုင်ရာ လက္ခဏာများ

	<i>Pterocarpus santalinus</i> (နှုန်းနှင့်)	<i>Adenanthera pavonina</i> (ရွှေ့ကြီး)	<i>Caesalpinia sappan</i> (တိုင်းညက်)
အကာသားအရောင် (Sapwood colour)	နိဝါရောင်ရင့်ရင့် bright yellowish-red	အဝါရောင်ဖျော့ဖျော့ (pale yellowish)	အဝါရောင်ဖျော့ဖျော့ (pale yellowish)
အနှစ်သားအရောင် (Heartwood colour)	နိဝါရောင်ရင့်ရင့် (bright yellowish-red)	နိုတ်ရောင် (reddish brown)	လိမ္မာ်ရောင် (Orange)
နှစ်ကွင်းအကြား ရောကြားပျော်ရှုံး Pores in annual ring	Diffuse porous	Diffuse porous	Semi-ring porous
သစ်သား၏ရောမွေ့မှု Texture of wood	very fine to coarse texture	very fine to medium	very fine to medium
ရောကြာအချင်း Vessel diameter	very small to moderately large	very small to medium-sized	very small to medium-sized
နှစ်ကွင်း (Growthring)	ထင်းရှား(distinct)	ထင်းရှား(distinct)	ထင်းရှား(distinct)
သစ်ကြာယ်ခြင်း (Grain)	interlocked-grain	interlocked-grain	straight
အနဲ့/အရသာ(Odour& taste)	Distinct	Absent	Absent

ကျမ်းကို:-

Agrifarming (2019). Sandalwood Cultivation Information Guide. <http://www.agrifarming.in/sandalwood-farming-project-report-cost-profit>.

Kyi Kyi Khaing & Aye Nyein Chan (2020). Anatomical characteristics of stem, bark and wood of *Adenanthera pavonina* L. (Yway-gyi), *Caesalpinia sappan* (Tein-nyet), and *Pterocarpus santalinus* Lf. (Na-thani).

ຸ່ງຫາຊື່ ອຸປັດໆ ອວຍ໌ ແລະ ອາດໍ ນັດໆ ອາວີເກົ່າບຸ

ອາງູນົກົຳດົນອາກົຳດົບ

ບັນຍະດົນົດົນອາມູນບຸ

ອວຍ໌ບຸ

ອາວີເກົ່າບຸ

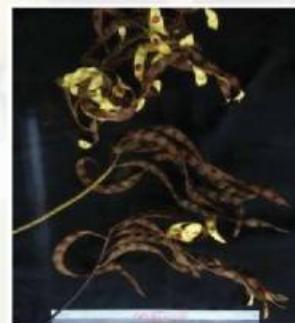
ແຮງຕິບິບັດ້ນ ອຸປັດໆ ອວຍ໌ ແລະ ອາດໍານົດໆອາວີເກົ່າບຸ

ອາງູນົກົຳດົນບັນຍະດົນບຸ

ບັນຍະດົນົດົນອາມູນບຸ

ອວຍ໌:ດັກວັດບຸ

ອາວີເກົ່າບຸ

ຕິຟີ:ລູກົບັດ້ນ ອຸປັດໆ ອວຍ໌ ແລະ ອາດໍານົດໆອາວີເກົ່າບຸ

ຕິຟີ:ລູກົບັດ້ນ

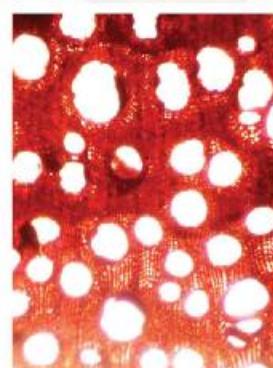
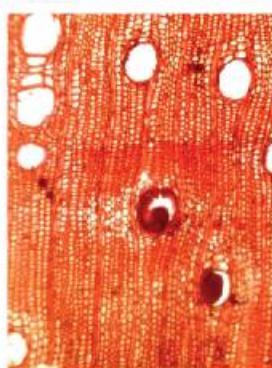
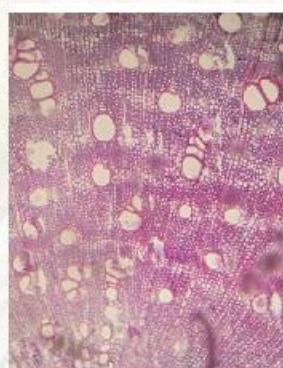
ອາງູນົກົຳດົນບັນຍະດົນບຸ

ອວຍ໌:ິດົນອາດໍອົບ

ອາວີເກົ່າບຸ

ຸ່ງຫາຝຶ່ງ, ແຮງຕິບິບັດ້ນ, ຕິຟີ:ລູກົບັດ້ນພະ:ລິ
ກົຳລົງົກົມູນບຸ

နှုတ်ပျော်များသမဂ္ဂ

ပေါင်လုပ်နည်းယောပိုး
(အကျိပ်)

ကောရိပိုးများသည်

ကောရိပိုးများသည် တရုတ်နိုင်ငံအရှေ့တောင်ပိုင်းလာအနိုင် ပို့ယောက်နမ်နိုင်ငံတို့၏ သဘာဝအတိုင်းပေါက် ရောက်ကြသည်။ Australia တိုက်နှုန်းတွင် စိုက်ပျိုးပေါက် ရောက်နေသည်ကိုတွေ့ရှုရသည်။ ကဗျာပေါ်ရှိ သစ်ပျိုးများ အနက် အလွန်အကြီးပြန်သည့်သစ်မျိုးများ၏ ပါဝင်သည်။ တရုတ်နိုင်ငံ Hennan ပြည်နယ်တွင် လေကာတန်းများနှင့် သီးနှံသစ်တောင်းနှင့်ကြောက်ပျိုးသည်နေရာအောက်များ၏ အများဆုံးစိုက်ပျိုးကြသည်။

ငြင်းပြည့်နယ်တွင် ၁၉၇၇ ခုနှစ် အထိ ဒေါ်ယာ ဟက်တာ ၆၀၀၀၀၀ (မြောက်သိန်း) အထိ စိုက်ပျိုးထားပြီး ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ် ရောက်သည့်အခါ ဒေါ်ယာ ဟက်တာ တစ်သိန်း သုံးသိန်း ရှစ်သော်း (၁, ၃၀, ၀၀၀) ပြည့်သည် အထိ စိုက်ပျိုးပြီးဖြစ်ပါသည်။ ငြင်းသစ်ပျိုးသည် ပင်လယ် ရောမျက်နှာပြင်မှ အမြင့် ၂၀၀၀ ပီတာအတွင်း၌ စိုက်ပျိုးနိုင်သော်လည်း စိုက်ခင်းတည်ထောင်မည်ဆိုပါက ၇၀၀ မှ ၈၀၀ ပီတာကြားအငြင်းပြုသာ စိုက်ပျိုးသင့်သည်ဟု ဆိုသည်။ အသက် ၁၀ နှစ်သားအချွဲယုံ၍ အမြင့်ပေ ၃၀ အထိ မြင့်အောင်ပေါက်ရောက်နိုင်သည်။ အချွဲယူရောက်သည့် အပင်ကြီးများသည် ၅၀ ပေ အထိ မြင့်သည်။

ပင်စည်ဗုံးအလွန် လုံးချောင်းဖြောင့်တန်းပြီး ကိုင်းတက်အလွတ်ပင်စည်ဗုံးလည်း ရည်ရွယ်သည်။ ပင်စည်ဗုံးအပြစ်အနာအသာများလည်း မပါရှိကြပေ။ ၈ နှစ်သားအချွဲယုံတွင် လုံးပတ် ၁၇၀ ပိုင်းတိုင်းတာ အထိ ကြီးသည်။

ငြင်းအပြင် ၂၄ မှ ၃၃ ဒီဂရီ စိုင်တိုက်ရှိ အပူ ချို့အတွင်း၌လည်း အကောင်းဆုံးပေါက်ရောက်ကြသည်။ ရာသီဥတုဒဏ်ကိုလည်း ကောင်းစွာခံနိုင်ရည်ရှိသည်။ မြေအမျိုးအစား မှာ ၁၇ ၅.၀ မှ ၈.၉ အထိ ဖြစ်သည်။ ငြင်းအပင်များသည် ၉၇% ရောက်နေသည့်မြေပျိုးကို လုံးဝကြိုက်နှစ်သက်ခြင်းလည်း ရှိကြပေ။

ကောရိပိုးများသည် ရောွင်းစိုက်ပျိုးပါက မြေကောင်း

သည့် နေရာမျိုး၌ ငါ နှစ်သား အချွဲယုံတွင် လုံးပတ် ၇၀ ပိုင်းတိုင်းတာ အထိ ကြီးမားသည်။ ပန်းများသည် ၂ မှ ၃ ပိုင်းတိုင်းတာခန့် ရည်ရွှေ့ ၂ မှ ၃ နှစ်ကြားတွင် အမွင်များ ပွင့်ကြသည်။ ပန်းများပွင့်သည့်အချိန်၌ ငြင်းအပင်များ သည် ရှုမြင်းအောင် အလွန်လှပပြီး အပြာနှုန်းများပါ ကြသည်။

သုသဏ္ဌာန်

ကောရိပိုးများသည် ချက်အုပ်သုသဏ္ဌာန်ပိုးပါသည်။ အရွက်များမှာ ထူထပ် သိပ်သည်ပြီး အရှိပ်ကောင်းရသောအပင်မျိုးလည်း ဖြစ်သည်။ ကိုင်းတက်လွတ်ပင်စည်ဗုံးလည်း ရည်ရွယ်ပြီး ပင်စည်ဗုံးလည်း အပြစ်အနာအသာက်းသည်။ သစ်ခေါက်မှာလည်း ပါသည်။ သစ်ကြားမှာ စင်း၍ ဖြောင့်တန်းပြီး လိမ်ခြင်း ကောက်ခြင်း ကျွေးခြင်းလည်း မရှိကြပေ။

သစ်သား၌လည်း အမြေက် အနာအသာများမပါရှိကြပေ။ ကောရိပိုးများသည် အသက် ငါ နှစ်သား အချွဲယုံ အချင်း ၄၅ မှ ၅၀ ပိုင်းတိုင်းတာက်လွတ်ပင်စည်ဗုံး၌ ၇ မိတ် အထိ မြင့်အောင်ပေါက်နိုင်သည်။ ၁၀ နှစ်သား အချွဲယုံ၌ အချင်း ၄၅ မှ ၅၀ ပိုင်းတိုင်းတာ အသက် ငါ နှစ်သား အပြစ်သုသဏ္ဌာန်အတွင်း အသက် ၁၀၀ အထိ ကြာမြင့်သော်လည်း စိုက်ပျိုးမည်ဆိုပါက အသက် ၄၀ မှ ၅၀ နှစ်အတွင်း၌ ထုတ်ယူသင့်ပါသည်။

အပင်များကို အစွဲများ ပျိုးထောင်၍ မစိုက်ပျိုးသော်လည်း ကိုင်းတက်ပိုးပြီး တစ်နှစ်ကြာအောင် ပျိုးထောင်ပြီးမှ ခွဲ့ပြောင်းစိုက်ပျိုးကြသည်။ ငြင်းအပင်၏ အပြစ်သုသဏ္ဌာန် မြေကြီးအတွင်းသို့ ၂ မိတ် အနက်အထိ ထိုးဝင်သော်လည်း စိုက်ပျိုးထားသည့် ကောက်ပဲ သီးနှံပင်များကို ထိုးစိုက်ပျက်စီးခြင်းလည်းမရှိပေ။ သီးနှံသစ်တော်ရောနောက်ပြီး စိုက်ပျိုးသုသဏ္ဌာန်အတွက် တစ်ပင်နှင့် တစ်ပင်အကွာအဝေး ၁၆ × ၁၆ ပေ ခွာပြီး စိုက်ပျိုးလျင် တစ်ကောတွင် အပင်ပေါင်း ၁၇၀ ပါဝင်ပြီး ၁၀×၁၀ ပေအကွာအဝေးထားပြီး စိုက်ပျိုးပါက အပင်ပေါင်း ၄၅၀ အထိပါဝင်သည်။

စိုက်ပျိုးရာတွင် တစ်လသွေ့ တစ်ကိုပ် မြေသာကြော်ပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ မြေသာကြော် NPK အချို့ ၁.၅ : ၁ : ၁ နှင့် အလေးချို့ ၅၀ မှ ၁၀၀ ဂရမ် အထိ ကျွေးရန်လိုအပ်ပါသည်။ ရေကြိုက်သောအပင်မျိုး ဖြစ်သော်လည်း ထိုးသည်ထက် ရေပိုလောင်းပါက အပင်များ သေတတ်ကြသည်။

သစ်သား

သစ်သားများသည် ပေါ်၍ အသားစင်းပြီး လိမ်

ခြင်း ကျွေးမြင်း၊ ကောက်ခြင်းလည်း မရှိပေါ့၊ သစ်သားကို အိမ်ထောင်ပရီဘောဂများ၊ ကလေးကစားစရာများ၊ သစ်ထပ်သားများ၊ တရာ့ယာများ၊ အိမ်များထောက်လုပ်ရန်နှင့်ပစ္စည်းများထုပ်ပိုးရာ၏အသုံးပြုကြသည်။ တရာ့တိန်င်ငံ၌ နေ အိမ်များထောက်လုပ်ရန် ပေါင်လိုးနဲ့ယားသစ်သားကိုအများဆုံးအသုံးပြုကြသည်။ သစ်သားများသည် ရာသီဥတုဒဏ်ကိုလည်း ကောင်းစွာခံနိုင်ရည်ရှိသည်။ နေအိမ်များ ထောက်လုပ်ရန် အများဆုံးအသုံးပြုကြသည်။ ဂျပန်နိုင်ငံတွင်လည်း အိမ်ထောက်ရာတွင် အိမ်များအားလုံးနဲ့ပါးကို ကေရှိသစ်ကိုအသုံးပြုကြသည်။ ကမ္ဘာပေါ်၌ တွေ့ရှိရသည့်သစ်မျိုးများ အနက် ခုတိယအပေါ်ပါးလုံးသိမျိုးလည်းဖြစ်သည်။

သစ်ခွဲသားများမှာလုပ်ကိုင်ရာ၌ လွှာယူပြီး မြဲလည်း မစားပေါ့၊ သစ်ခွဲသား တစ်ကုပ်ပေသည် အစလေးချိန် ၁၈ ပေါင်ခန့် စီးသည်။ လေဖြင့် ကောင်းစွာမြောက်သွေးနိုင်သည်။ လေဖြင့်မြောက်သွေ့ပါက ရက်ပေါင်း ၃၀ မှ ၆၀ အထိ ကြာမြေ့င့်သည်။ မြောက်သွေ့ပြီးပါက သစ်သားအတွင်း ရေနှီးရေနွေ့၊ ၁၀ မှ ၁၂ ရာနိုင်နှစ်းအထိ ပါရှိသည်။ ပိုးထိုးသည့်အကြောင်းကိုလည်း ကောင်းစွာခံနိုင်ရည်လည်းရှိသည်။ အရောင်တင်ဆီသုတေသနလည်း လွှာယူကုသည်။

အခြားအသုံးပေါင့်များ

အခေါက်ကိုသေးဆိုးရာ၌ အသုံးပြုသည်။ အသားကိုလည်း မီးသွေးဖတ်ပြီး၊ ထင်းအဖြစ်လည်းအသုံးပြုနိုင်သည်။ ပန်းများသည် အပြာနရောင်ဖြစ်ပြီး နွေးကြိုင်ကြသည်။ အခေါက်နှင့်ပန်းများကို တိုင်းရင်းဆေးဝါးများ ဖော်ရန်အတွက် အသုံးပြုကြသည်။ ပန်းပွင့်များကိုလည်း စားသုံးနိုင်သည်။

မှတ်ချက်။

မြန်မာနိုင်း သစ်တော်ဦးစီးဌာနအနေဖြင့် ကေရှိပင်များကို သင့်တော်သည့်နေရာများ၌ စမ်းသပ်စိုက်ပျိုးသင့်ပါသည်။ တရာ့တိန်င်ငံလေလာရေးခုံးစဉ်တွင် လေလာခဲ့သောသစ်မျိုးဖြစ်ပါသည်။

စာမျက်နှာ (ကမ္ဘာ) မှုအဆက်

နှုတ်ကြည့်စင်
သစ်ဇွေးမြေား
(Peat Land)များ

ဆီခုံသစ်ဇွေးမြေား
(Peat Land)များ

အင်းလေးကန်တော်ရှိုင်းတိရှိသွားနှုန်းမှုတော်တွင် တွေ့ရှိနိုင်သော အသရင်း ရှားပါးငါးမျိုးစိတ်များ

ငါးစိန်း(Cyprinus carpio intha)

ငါးရှုရှင်း(Silurus burmanensis)

ငါးတောင်းစိန်း(Systomus compressiformis)

အင်းလေးကန်ရော်တည်တဲ့ရေး ပို့မြို့ဝန်ကြည့်တိန်းသိမ်းပေး

အင်းလေးကန်သားဝယ်ယူနိုင်းသိမ်းသိမ်းမြေား ပို့မြို့ဝန်ကြည့်တိန်းသိမ်းရေးနှင့် ၅၄၈ တို့ကိုစိုးတော်များ လျော့နည်းကျိုးမြောင်းမှသွားစေရေး၊ အင်းလေးဒေသ ရေဝပ်ကောစနစ်ကောင်းမွန်၍ အင်းလေးကန် ရေရှည်တည်တဲ့စေရေး၊ သုတေသနရုံးတို့တော်လာရေး၊ အင်းလေးကန်ရေဝပ်ရေး၊ သစ်တော်ကြီးများ ကောင်းမွန်ဖွံ့ဖြိုးတို့တော်လာရေး၊ သဘာဝအခြေခံချို့သွားလုပ်ငန်းဖွံ့ဖြိုးတို့တော်လာရေး အော်ချို့သွားလုပ်သွားလာရေး၊ ရုပ်တည်မှုမြှင့်မားလာစေရေးတို့အတွက် မိမိတို့ပြည်တွင်ရှိ သက်ဆိုင်ရာဌာနများ၊ ဆက်စပ်အသင်းအဖွဲ့အစည်းများ၊ ဆက်စပ်ပတ်သက်သူများနှင့် အော်ချို့သွားလုပ်သွားလာရေးတို့၏ ပုံးပေါင်းအင်အားတွင်သာမက အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပုံးပေါင်းအားကိုလည်းရယူကာ ပို့မြို့ဝန်ကြည့်တိန်းသိမ်းဆောင်ရွက်ကြပါစို့ဟု တို့က်တွေ့နှုန်းရေးသားတင်ပြလိုက်ပါသည်။

မြို့ပျေစီလင်

ပေါင်းလှိုးနီးယားပင် (မြတ်ပိုင်)

အရလိုင်အမည်

Dragontree, Dragon tree, Fortune's empress tree, Princess tree,
Empress tree, Royal paulownia.

ရက္ခားအမည်

Paulownia fortunei

မျိုးစဉ်

Lamiales

မျိုးရင်း

ယခုအခါ Paulowniaceae မျိုးရင်းတွင်ပါဝင်ပြီး ယခင်အခါက Secrophulariaceae
မျိုးရင်း၏ ပါဝင်သည်။

မျိုးစဉ် - *Paulownia*

မျိုးစိတ် - *fortunei* တို့ ဖြစ်ကြသည်။

ငါး *Paulownia* မျိုးစဉ် ပါဝင်သော သစ်မျိုးစိတ်များမှာ --

၁။ *Paulownia catalpifolia*

၂။ *Paulownia coreana*

၃။ *Paulownia longata*

၄။ *Paulownia fargessi*

၅။ *Paulownia fortunei*

၆။ *Paulownia kawakamii*

၇။ *Paulownia taiwaniana*

၈။ *Paulownia tomentosa* တို့ ဖြစ်ကြသည်။

